



**Iacobi Brocardi libri duo: alter ad Christianos de prophetia,
quae nunc compleatur in his, quae sunt secundi aduentus
Domini, alter ad Hebraeos de primo, & secundo eiusdem
adventu.**

<https://hdl.handle.net/1874/428697>

IACOBI

2

BROCARDI

LIBRI DVO: ALTER

AD CHRISTIANOS DE PRO-

PHETIA, QVÆ NVNC COM-

pleatur in his, quæ sunt secundi aduen-

tus Domini: alter ad Hebræos

de primo, & secundo eius-

dem adventu.

Luc. 18.

*Filius hominis cum venerit, num inueniet
fidem in terra?*

2. Pet. 3.

*Venient postremis diebus illusores, qui dicent. ubi est
pollicitatio aduentus eius? omnia enim ex quo patres dor-*
mierunt, sic perseverant ab initio creationis.

SCRUTA



MINI.

LUGDVNI BATAVORVM,

Ex Officina Caroli Silvij, Ordinum Hol-

landiæ Typographj, Anno

M. D. LXXXI,

Sophon. 2.

1. *Scrutamini vos ipsos : & scrutamini (quæ oportet) gens minimè desiderabilis.*
2. *Prusquam decretum pariat quasi puluerem transeuntem diem: antequam veniat super vos æstus furoris Domini: antequam veniat (inquam) super vos dies indignationis Domini.*
3. *Quarite Dominum omnes mansueti terre, qui iudicium eius operati estis: quarite iustitiam: quarite humilitatem, si quo modo abscondamini in die indignationis Domini.*

ISA I. 45.

*Deus iustus, & saluans, non est præter me.
Respicite ad me omnes fines terre; & salui eritis.
Ego sum Deus, & non est ultra Deus.*

Ezech. 12.

In diebus vestris loquar verbum, & faciam illud dicit Dominus Deus.

3

AMPLISS. HOLLANDIAE
ORDINIBVS, OMNIBVSQVE

Iesum Christum amantibus, & eius ad-
uentum exoptantibus.

IACOBVS BROCARDVS

S. D.



Dolebam, & vehementer angebar tem-
pore perturbationum Gallicarum ob of-
fensiones bellicas, quae excipiebantur:
& ob cursum praedicationis Euangeli-
cae, qui ob dissidia certorum hominum
literatorum impediabatur, & ob multa alia. verum nil
magis me premebat, quam quod viderem non cognosci ex
verbo Dei tempora, in quae deuenimus: non aduertit Chri-
stum nunc nobis loqui in Prophetis: & quae hoc tempore
sunt esse in illis narrata, praescripta omnia, quae agere, quae
cauere, ac fugere debemus his difficillimis temporibus. vnde
dum non sunt illa: sunt autem saepe contraria, variè as-
sugimur, ac plectimur. multa autem erant, quae tum me
impediabant, ne his de rebus scripta aliqua ederem: atque
eram totus occupatus in notandis euentibus eorum, quae nunc
sunt descripta in Prophetis; & in contemplandis myste-
rijs, quae se patefaciebant in apertione Prophetarum: atque
ex his nihil erat adhuc perfectum, quod cum alijs commu-
nicare possem. interea autem quos potui verbis monui, vt
attenderent in Prophetis, quae nunc agat Christus,
quae nunc loquatur omnibus: atque quod iubetur
minimus è populo facere, bucina canere, si videat malum
imminere populo, id voce feci, vt Deus dedit. Verum post-
quam vidi horrendam trucidationem Gallicanam, &

Deum nuntiare in *Isaia cap. 5. vers. 25.* vbi de illa loquitur manum suam adhuc esse extensam. & *cap. 65.* se numeraturum nos in gladio, quoddam vocarit nos, nec responderimus: locutus sit, nec aures adhibuerimus, malumque fecerimus in eius oculis; & quae noluit, elegerimus. item in *Ieremia cap. 44.* post eadem illam virorum, mulierum, & infantium minatur adhuc Deus gladium, & famem reliquis se non audientibus; facere non potui quin aliquid scriberem, in quo saltem monerem, quanam essent haec nostra tempora, quanam omnibus deberent esse proposita, vbi nam quisque doceri possit, & debeat, dum in tot rerum tenebris, & procellis publici status versamur, ac iactamur. scripsi autem librum, in quo probavi Prophetiam magna ex parte nunc compleri: atque in ipsa, vt in *Euangelio* Christum solum esse audiendum dictum ibi *Sanctum* Israelis. Liber adhuc non perfectus peruenit in manus eorum, ad quos volebam, & ad quos pertinebat illum vidisse. ac ita factum est, vt nihil in eo sit inuentum, quod potuerit reprehēdi ab his, qui id maxime querebāt. verumtamen quid de libro factum sit, nescio: non ultra est inuentus: nec ego vllum aliud habebam exemplar. Quoniam verò liber is parabatur, vt etiam futurus esset aditus, seu quaedam *Isagoge* ad totam Prophetiam: & adhuc fuit prouerbum illud in *Israēle.* prolongabuntur dies, peribit omni visio: quiaque oportet prius hominem esse certum, Prophetiam adhuc non esse completam, & plurima perfici his temporibus, si adduci debeat, vt cognoscat quae nunc fiunt, fuisse in *Prophetis* enarrata, & exposita: statui alium scribere, & copiosorem. quod & feci: vt desinant multi dicere illud, quod dixi, *Ezechielis.* item illud *Ieremie.* *Prophetia Domini non memoretur ultra.* *Prophetia Domini sit cuique verbum suum: vt paretur*

via his, qui audire auent filium Dei, Sanctum Israël lo-
 quentem in Prophetis. in quibus patebit, necesse esse audi-
 re nunc Christum; ut sciant omnes quid agendum, & ca-
 uendum sit in tota vita, dum iudicium est vehemens in
 domum Domini, & in peccatores: videantur peccata &
 errata propter quae cades non cessant inter nos, atque ma-
 nus Domini sit adhuc extensa: ut aduertant duces populi
 Dei, quomodo bella gerenda sint. & quod maximum est,
 ut ministri verbi videant in tota Prophetia, quomodo con-
 sulere communibus rebus possint; quid proponere debeant
 omnibus, & singulis in populo Dei, qua spe sustentare de-
 iectos animo: parati ipsi sint ut in conciliis futuris dicant
 sententias de quaque re, ac statuere valeant secundum
 verbum Dei descriptum in lege, Euangelio, & Prophetis:
 constituere Ecclesiam & regnum Dei secundum eius so-
 lius praescriptum, & iussum. maximè verò cum agnus in
 his, quae loquitur nunc, agit, & perficit descripta in Pro-
 phetis, paulatim, soluat signacula libri clausi. Librum au-
 tem, quem refeceram, in quo ostendebatur, nunc à nobis
 esse audiendos Prophetas, non fuit hactenus facultas typis
 mandandi, & edendi; copiam autem feci illum legendi,
 & describendi omnibus, qui voluerunt. interea perstiti
 in conscribendis aliis libris, in quibus euenta Prophetia, &
 mystica de aeterno Euangelio essent notata quantum, &
 quatenus haec se nobis aperirent. factum verò est cum in-
 gressi sumus in annum 1580. ut coactus sim edere com-
 mentarios in Apocalypsim, & in Leuiticum, & quaedam
 alia. & quoniam instat tempus, ut alia edantur: atque
 oportuit prius edidisse librum, qui esset aditus in lectionem
 Propheticam, nec fuit editus: nunc ille datur. ut satisfiat
 his, qui ordine res sibi demonstrari petunt: prius agatur,
 an res sit, deinde quid sit, probem ante, quae fiunt hoc tem-

P R A E F A T I O.

pore esse narrata in Prophetis, post exponam in Prophe-
 tia, quomodo intelligi illa debeant à nobis de nobis esse
 narrata. Ut verò ostendatur, quæ sunt hoc tempore esse
 narrata in Prophetis, quatuor sumemus probanda: Pro-
 phetiam non fuisse completam in primo aduentu Domini:
 Prophetiam complecti omnia tempora: in omnibus sacris
 libris inesse Prophetiam, quæ non sit completa: eam au-
 tem compleri his temporibus, quæ in sacris libris sua certa
 ratione appellantur postrema, & dies nouissimi. & in hac
 postrema parte simul ostendetur distinctio triplicis aduen-
 tus Domini, & quomodo dies postremus sit intelligendus,
 in quo nouus status futurus sit mundi, & finis afflictionum
 allata pace perpetua: quòdque aduentus Domini secun-
 dus citius fuerit futurus, quàm putarint homines. qui
 aduentus ostendetur nunc adesse ex signis datis de eo, &
 ex operibus scriptis in Prophetis efficiendis in secundo ad-
 uentu. De his in hoc libro agemus, ut etiam præter cæ-
 tæra responsum illis sit, qui aiunt Prophetiam cessasse in
 primo aduentu Domini: & instant, omnia ita perseuera-
 tura vsque dum in momento, in ictu oculi, in nouissi-
 ma tuba mortui resurgent. his autem, quæ obijciuntur
 pertinentia ad interpretationem, & aiunt quidam vos
 sequi allegorias, quæ sint periculose in interpretando,
 respondebimus tunc, cum dabimus interpretationes in
 sacra Biblia. nunc ad illa, quæ proposuimus probanda
 accedemus. Quæ quidem viri amplissimi cum ad om-
 nes pertineat illa nouisse, tum vobis in primis nota esse
 debent, qui inter primos fuistis, qui certamen sustinue-
 runt contra tyrannidem Antichristicam: nec vnquam
 eidem deinde vos deditistis: non claudicastis in duas par-
 tes, ut ait Elias: non fuistis auis bis tincta, ut ait Te-
 remias: non iurastis in Dominum, & simul in Mel-
 chum

chum, ut Sophonias. nam in hoc libro aperitur aliquo modo aditus in Prophetas: in quibus recognoscatis & que passi estis, & que premia estis à Deo suscepturi: gaudeatisque ut qui inter primos exagitatos à vi Antichristitica fuistis afflicti, primi consolationem à Domino sitis percepturi.

2 IACOB. BROE.
PROPHETIA PROBATVR
NON COMPLETA IN PRIMO

aduentu Domini.



VI dicunt Prophetiam completam in primo aduentu Domini, quòd is dixerit. Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem prophetauerunt, hi nihil probant. quia indicat Christus in Ioanne Baptista incipi præstari quæ scripta sunt in lege & Prophetis, de duplici suo aduentu. nam & ipse Ioannes Baptista fuit Propheta, vt affirmat Christus; atque sua prædicatio continet Prophetiam de secundo aduentu Domini, vt interpretatio Prophetica docebit. & ipse Christus Iesus fuit Propheta, & eius Euangelium est quoque Prophetia. vt etiam Ecclesiasticus ante monuit capit. 24. Nec illud Christi. consummatum est. probat omnem Prophetiam completam tunc. quia quòd non fuerint contracta eius ossa; fuerit sepultus; descenderit ad inferos, surrexerit è mortuis; dederit legationem Apostolis ad Israëlem, & ad gentes; ascenderit in cælum; miserit Spiritum Sanctum: hæc nondum consummata fuerant. quod confirmat ipse in fine Euangelij Lucæ. vbi ait debuisse hæc compleri scripta in Mose, Prophetis & Psalmis. fuerat quidem tunc consummatum, & perfectum illud sacrificium, quo placatum habent omnes omnium temporum credentes patrem; habent expiationem peccatorum

torum, atque omnia dona, quæ obtinuerunt, & obtinebunt à patre in terris, & in cælis. deinde confirmat Christus Prophetas locutos de suo secundo aduentu cap. 24. Matth. & 13. Marci. qui ait. cùm videritis abominationem dictam à Daniele existentem in loco sancto. Et cap. 21. Lucae cùm narravit multa de suo secundo aduentu, addidit. dies ultionis hi sunt, vt compleantur omnia, quæ scripta sunt. Itaque omnia signa, quæ nuntiat Christus futura sui aduentus, sunt sumpta è Prophetis, vt suo loco ostendemus. & Petrus Actor. 3. docet omnes Prophetas descripsisse secundum aduentum Domini, vbi ait. Interea oportet Christum cælo capi vsque ad tempora restitutionis omnium, quæ Deus locutus est per os omnium sanctorum suorum Prophetarum ab initio. in Epistola autem secunda monet nos, vt memores simus verborum quæ prædicta sunt à sanctis Prophetis de irrisoribus venturis. & Iudas futuros nuntiat, qui negent gratiam Christi: futuros pariter irrisores, qui olim descripti fuerint, à Prophetis, scilicet. similiter Paulus nuntiat futura postremis temporibus, sumpta illa quidem è Prophetis. vt ex cap. 11. Isaiaæ quæ scripsit in Epist. 2. ad Thessal. cap. 2. de Antichristo. Nec illud dicendum est, post Christum non fuisse Prophetas, quod dictum sit in Zach. cap. 13. & erit cum prophetauerit quispiam ultra, dicet ei pater eius, non viues. quoniam primum ibi est sermo de falsis Prophetis. vnde dicitur, & pseudopphetas, & Spiritum immundum auferam è terra. & antè

dictum est. Succidam nomina simulachrorū & terra. vbi apparet sermonē esse de falsis Prophetis, & de postremis tēporibūs. Et si dicas tu, ibi esse sermonē quoq; de primo aduentu. vbi dicitur. percutite pastore, & dispergētur oves: affirmabo ego & idē esse dictū de secundo, quia sequitur Propheta de ouibus. erit enim in tota terra dicit Dominus, vt partes duæ in ea succidantur, ac deficient. tertia autem relinquatur in ea. Quòd verò viguerit in Ecclesia Prophetia, & Prophete, id cōstat, nā & Apostoli fuerunt Prophetæ, & Prophecarunt. vt Christus pollicitus illis fuerat Ioan. 16. vbi ait de spiritu S. & quæ futura sunt, annūtiabit nobis. fuerūt & plurimi Prophetæ tēpore Apostolorū, vt Acta Apostolorum docent. dedit Deus & post Christū Prophetiā in Apocalypsi. Et post Apostolos fuerūt Prophetæ, & tota ætate sexta vsq; ad Lutherum fuerūt Prophetæ & Prophetia, vt infra ostendemus. Est præter cæteros Teleosphori liber, in quo multi memorantur nuntiatores secūdi aduētus Domini. atq; ibi multa multorū collecta sunt, ac propè omnia, quæ hoc tēpore fiunt, nō solū literis narrata; sed & picturis cōcipiuntur expressa. Quòd item debuerit esse Prophetia in Ecclesia ostēdit Paulus. vbi recēset dona spiritus S. in Ecclesia: munera, & ministeria, quibus illa administratur. Deū cōstituisse in Ecclesia primū Apostolos, deinde Prophetas, tertio doctores, deinde potestates, &c. aduerte secundo loco positos Prophetas vt in Ecclesia Apostolica intelligas debere esse Prophetas. qui etiā memorantur

1. Corin, 12.
& 13.

rantur in eadē Ecclesia distincti ab Apōstolis,
 quāuis & Apōstoli fuerint Prophete. vt legimus
 in Act. c. 20. per singulas ciuitates testatur Spi-
 ritus sanctus. hoc est Prophete quæ sunt in sin-
 gulis ciuitatibus testantur, quod vincula, & af-
 flictiones manent Paulum cap. 13. Prophete, &
 doctores dicuntur Antiochia ministrare Domi-
 no. ergo apparet inter ministros Ecclesie fuisse
 post Apōstolos Prophetas. vnde cap. 15. Iudas
 & Sila dicuntur, cum essent & ipsi Prophete,
 multo sermone adhortati fratres, & confirma-
 uisse. Præter ministerium autē memoratu Pro-
 pheta Agabus prædixisse famem, prædixisse vin-
 cula Paulo. memorantur & quatuor virgines
 Prophetantes: memorantur Discipuli c. 19. Act.
 Accepto spiritu S. per impositionē manuum lo-
 cuti linguis, & prophetauisse. Si iā post Apōsto-
 los cōstituit Deus in Ecclesia ministerium Pro-
 phetarū vt tempore legis post sacerdotes dedit
 Prophetas, & tempore Apōstolorū illud in eadē
 permansit: etiam cum restituetur Ecclesia Apo-
 stolica, cum restituetur regnū Israeliticū, & alia,
 debet & Prophecia restitui. Vnde videmus
 hoc tēpore post restitutū iuge sacrificiū doctri-
 nam Euangelicā, & Apōstolicā, dum paratur re-
 stitutio regni Israelitici, aperiri quoq; Prophe-
 tiam. nam ait Petrus Act. 3. Christū in secundo
 aduentu restitutum omnia. ergo & prophecia
 restituetur. hinc multi in Italia, Gallia, & Ger-
 mania extant, qui tractāt prophecia, & in Pro-
 phetis antiquis vidēt, quæ hoc tēpore sūt. quos
 si tu nō prophetas, sed interpretes Prophetarum
 appellabis

appellabis, ego quidē vehementer assentiar. nā
 quē propriē videar posse appellare Prophetam,
 nec aliquē adhuc vidi, nec me esse profiteor. in
 doctrina quidē Prophetica vt nō pauci, versor;
 quæ debet nunc maximē vigere, quādo Pro-
 phetia cōpletur, quādo incipit aperiri, quādo
 viginti quatuor seniores, hoc est ministri prædi-
 ti doctrina Euāgelica, & Prophetica sessuri sint
 super viginti quatuor sedes dantes gloriā Chri-
 sto Domino suo. In aperta Prophetia causa, &
 ratio apparebit, quare semper in Ecclesia debue-
 rit esse sacerdos, & Propheta. Præter hæc testi-
 monia possumus & rationibus multis, quod di-
 cimus, ostendere. & breuitatis gratia vnam, aut
 alteram afferamus. Christus aut fuit Propheta,
 aut non fuit Propheta, si non fuit, ergo aliquid
 maius fuit in Prophetis, quā in Christo. hoc
 dici non potest, quia maior fuit Christus quā
 Salomon, quā Iona, quā quiuis alius. Ergo
 fuit Propheta Christus. nec verò solum, quod
 plebs dixerit. Propheta magnus surrexit in no-
 bis: sed quia dixit Deus de Christo, Deut. 18.
 Prophetam suscitabo illis de medio fratrum su-
 rum. Si iam Christus debuit esse Propheta, de-
 buit nuntiare post se futura. non ergo debuit in
 eius aduentu cessasse Prophetia. quod & patet
 eo in loco Deuteronomij, vbi Antichristus ven-
 turus post Christum nunciatur. vt verò distin-
 guamus Christum à Papa Antichristo, præter a-
 lia dicuntur, quæ nunciabit Christus euentura,
 non autē quæ nunciabit Papa. vnde patet Pro-
 phetiam Messie produci vsque ad tempora An-
 tichristi?

tichristi: & Christum nunciare quæ sunt sui secundi aduentus. Nec verò solum dicendum est Christū assumpsisse quædam loca antiquorum Prophetarum de suo secundo aduētū. quia ita non videretur maior Prophetis prioribus: sed doctrinam eius vniuersam continere Mo- sem & Prophetiam. quod cap. 24. Eccle. confirmat ipsa sapientia, inquiring. Doctrinam adhuc, vt Prophetiam effundam, eamque ad omnes seculorum ætates transmittam. Item si doctrina Apostolica est ea authoritate, qua Evangelium, ac aliæ diuinæ scripturæ, etiam doctrina Apostolorum effunditur tanquam Prophetia, non solum quæ hi nuntiant de certis rebus futuris. Et si doctrina Christi, & Apostolorum est tanquā Prophetia, erit & doctrina Mo- sis. quod probatur, quia est verbum Dei, & verbum Dei manet in æternum. vnde dicitur in Leuit. cap. 3. Statum perpetuum in generationibus vestris, omnē adipem, & omnem sanguinem non comedetis. nam quod in adipe & sanguine signabatur, perpetuò est obseruandum. item alia omnia, quæ à Christo, & ab Apostolis reuocata sunt ad veritatem eductam ex vmbri- bus. Si iam & omnis doctrina verbi Dei effunditur, vt Prophetia, & transmittitur ad omnes seculo- rum ætates, ergo & propter euenta rerum varia, & propter doctrinam verbi Dei non dicitur Prophetia completa in primo aduentu Domi- ni. Quòd verò doctrina ita transmittatur ad omnes ætates, inde patet, quia doctrina Mo- sis deferebatur ad Christum, & ad Apostolos, qui
veritatem

veritatem ex vmbri educerent. Et quia adhuc
 omnes vmbrae nō sunt perductae in lucem, ergo
 aliqua restant transmittenda ad secundum ad-
 ventum Domini. quando in lucem deducentur
 omnia, quae fuerunt vmbra futurorū. In Euan-
 gelio quoque multa sunt, siue etiam omnia,
 quae transmittenda sint ad secundum aduētum
 Domini. quae cū aduenteret Petrus, rogat Chri-
 stum, Luc. 12. vtrum ad Apostolos, an ad om-
 nes loquatur. Apostoli loquētes hominibus sui
 temporis, loquuntur nobis. vt Iudas eos adhor-
 tans, vt persistant in fide exponit futura: Ioan-
 nes in prima Epistola, prima, media, & postre-
 ma complectitur: Petrus reuocat eosdem ad
 tempora postrema ad quae doctrinam perdu-
 cit cum euentis. in Paulo cū idem in cer-
 tis locis pateat, vt in Epistolis ad Thessall. fiet
 suo tempore apertum in tota doctrina, quando
 aperietur prophetia, & conspicietur, ac sentie-
 tur armonia, quae extat in omnibus diuinis
 scripturis: nec erit discordantia in interpreti-
 bus cū didicerint cum Dauide canere ad Na-
 blum, ad Citharam, ad Decacordum. ob quam
 rem dixit Ecclesiasticus. Noli prohibere Mu-
 sicam. & Paulus, nolite prohibere prophetiam.
 quod idem est. hinc interpretes diuinarum scri-
 pturarum vocati sunt Prophetæ. quod hi no-
 rint armoniam, & concentum scripturarum, &
 qua armonia veram harum educant interpre-
 tationem. Et si hæc minus nunc probantur ali-
 quibus; vera tamen apparebunt suo tempore,
 quando septem lucernæ magni candelabri lu-
 cebunt

cebunt omnibus: siue quando filius hominis
conspicietur ab omnibus ambulare inter sep-
tem candelabra aurea: septem signacula libri
fuerint soluta. quæ breui futura sunt. multæ
aliæ rationes adduci possent sumptæ ex ipsa
prophetia; sed quia cum ignorantibus princi-
pia non possumus disputare, quòd non mul-
tum differant ab his, qui illa negant, superse-
debimus nunc longiori disputatione.

Videant iam quid agant, qui contra præce-
ptum Pauli, qui ait, prophetiam nolite prohi-
bere, respuunt, & vetant prophetiam post Chri-
stum. quia eam cessasse volunt, abbreviantes
brachium Domini: qui visiones cessasse vo-
lunt, iniuriosi in Spiritum sanctum: qui pro-
phetiam negantes nunc compleri, negant Do-
minum, vt negarunt Iudæi: & alia peccant,
quæ memorantur in Prophetis, vt post vide-
bimus.

DE PROPHETIA, QUAE COMPLECTATUR OMNIA

tempora.

Ostendamus autem nunc Prophetiam cõ-
plecti omnia tempora, & perducì vsque
ad ætatem postremam. nam id erat secundum
ex his, quæ proposuimus probanda. Quoniam
de filio Dei hæresim Arrianam innouarunt mul-
ti, quæ dicturi sumus de Prophetia complectẽ-
te omnia tempora, de verbo Prophetico; in filio
Dei ostendemus denuntiationem futurorũ per
eius Spiritũ sanctum à se, & à patre manantem:

Ac

Ac primum quidem ante mundum conditum filius Dei fuit æternus cum patre. tunc in filio prædestinati fuerunt omnes electi: tunc prædestinatum fuit quicquid debuit creari, & effici in mundo, & ipse mūdus ab initio ad finem vsq;. Vnde 4. Esdr. 6. ait filius Dei. antequam mundus, & quidquam in mundo, & angeli creati essent: tunc cogitavi, & facta sunt per me solum, & non per alium. hinc in Isaiā, & in Apocalypsi clamat. ego primus & nouissimus. memorat autem ibi Dei filius se principium, & finem omnium rerum creaturarum: & qui nuntiat tempora, distinctiones temporum & fines temporum, & quænam facturus sit futuris temporibus, atque hæc exponuntur ca. eodem. 6. & 9. eiusdem libri Esdræ. & nuntiatur futurum tempus, quando altissimus visitabit seculum, quod ab eo factum est; cū erit in seculo commotio locorum, & populorum perturbatio. quam quidem nos nunc videmus: vt intelligamus altissimum de his rebus, & de temporibus hisce nostris postremis locutum à diebus, quæ fuerunt ante Esdrā, atque adeò à principio. Quemmodum enim omne, quod factum est in seculo, initium pariter habet, & consumationem, atq; consumatio est manifesta: sic & altissimi tempora initia habent manifesta in prodigijs, & virtutibus; atque consumatio in actu extat, & in signis. vt enim quæ facta sunt in mundo ab initio ad finem vsque fient manifesta: ita patebunt tempora, hoc est verbum Dei, quo exponuntur omnia, quæ egit Deus in Ecclesia omnium

nium temporum, fiet manifestum, denunciassē omnia. vt dicatur. quemadmodū verbum Dei, quo descripta est fabrica mundi, & quicquid egit Deus iam à primo homine, & deinceps in suo populo, & in constituendo statu eiusdem, atque regno Israëlitarum data lege, & Prophetis fuit confirmatum verum verbum Dei prodigijs, & signis multis memoratis in libris historicis, & propheticis; in Euangelicis & Apostolicis: similiter quòd idem verbum nunciauerit futura, postrema, confirmabitur promissis præstitis, & rebus denuntiatis: item prodigijs, & signis magnis, quæ nunc à nobis cœpta sunt videri. Quòd verò Moses nunciauerit futura, docemur quoque in eodem quarto libro Esdræ c. 14. quòd Deus narrauerit illi mirabilia multa, aperuerit secreta temporum, & finem. atque interpretatio docebit Moses complexum fuisse historiam seu prophetiam omnium temporum. cuius rationem nuntiandi futura secuti sint omnes Prophetæ. Idem autem filius Dei, qui in Proverbijjs Salomonis, & in Ecclesiastico vocat se sapientiam, cum exposuit se ex ore altissimi prodijisse, esse primogenitum ante omnem creaturam, per se facta omnia: ait se quoque nuntiassē omnia, prædicassē suum æternum Euangelium, inquit in Ecclesiastico cap. 24. Doctrinam etiã vt Prophetiam effundo, eamq; ad omnes seculorum ætates transmittam. cap. 42. docemur item, Deum videre omnia vbique omnium temporum, & ima abyssi, & intima cordium: simul & præterita nuntiare & futura.

cap. 48. vt Moses , ita Prophetæ dicuntur præuidisse nouissima tempora, atque Isaias primus dicitur vers. 27. & 28. ingenti spiritu nouissima præuidisse. in æuum vsque prædixisse futura, arcanaque facta priusquam euenirent. Et ne quis dicat authores Esdram , & Ecclesiasticum Apocryphos, quos aperta prophetia faciet non Apocryphos; accedamus ad Isaiam, & alios. Quod locutus sit Isaias de postremis temporibus, confirmauit Ecclesiasticus, atque asserit ipse Isaias, qui proponit cap. 2. se ostensurum ventura postremis temporibus, & simul expositurum iudicium Domini. monet & Ioannes cap. 12. sui Euangelij. qui ait Isaiam locutum, quando vidit gloriam Domini, in secundo scilicet aduentu. docet Petrus, qui cap. 3. Acto. ait Prophetas locutos iam ab initio de ijs, quæ sunt secundi aduentus Domini, & de postremis temporibus. Quamobrem videamus quid nos doceat Isaias de Prophetia, quæ omnia tempora complectatur. cap. 41. exponitur contentio Papistarum, & Euangelicorum. quòd Papistæ, & Papistarum imitatores nolint suscipere verbum propheticum: cognoscere Christum iam parare suum regnum: atque ipsum solum audiendum loquentem in omni prophetia, quæ est in lege, Euangelio, & Prophetis: qui constituturus sit Ecclesiam, & regnum Israëliticum. cuius vox folius iam, & deinceps audienda sit in prophetia totius diuinæ scripturæ apertæ. Et cum non suscipiunt illi verbum Propheticum in omni diuina scriptura, suum verbum constituunt, & dicunt. quod

refert

refert Jeremias cap. 23. Prophetia Domini non memoretur ultra. Prophetia Domini sit verbum cuiusque suum. quod refert Ezechiel. c. 9. dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt. item cap. 11. Elongate vos à Domino. data est nobis terra in possessionem. Itaque interea nolunt secundum verbum Dei descriptum in Prophetis constitui Ecclesiam, & regnum Christi: sed secundum suum verbum administrari omnia. Vnde conqueritur Christus cap. 24. Matthæi, quod multi faciant se Christos, faciant se eum, qui locutus sit verbum in Prophetia sanctus Israël. quod faciant se Deos, extollant se, & sua signa in populo Dei, & regno Christi. Disputat igitur Christus contra illos, se quidem, non autem ipsos esse Deum. narrat se vocasse primum hominem, & Abrahamum: vocasse populum Israëliticum ex Ægypto: egisse omnia in Ecclesia omnium temporum. quod nullus Papa, & Papæus, nec imitator Papæ fecit. ac vt fecit omnia omnium temporum in Ecclesia is, qui non moritur; & viuit in generationem, & generationem; vt in Psalmis sæpe inculcatur: ita nuntiauit omnia futura. nam tribus rebus potissimum ostendit Deus se solum Deum, quod solus creauerit omnia. hinc dictum est in Ieremia. Qui non fecerunt cælum, & terram, non sunt Dij. quod solus omnibus temporibus administrauerit mundum, & egerit omnia in mundo. id, quod non possunt facere mortales. hinc de Ecclesia sua omnium temporum dixit in

Isaia cap. 46. audite qui portamini à me ab
 utero, & gestamini à vulua, & vsque ad sene-
 ctam ego sum vobiscum, & vsque ad canitiem
 ego portabo. ego feci, & ego feram. ego quo-
 que portabo, & eruum. quòd solus omnia nun-
 tiarit futura ab initio. hinc eodem capite 46. ait
 Dei filius. recordamini priorum, quæ à seculo
 fuerunt, quoniam ego sum Deus, neque est vl-
 tra Deus, neque est sicut ego nuncians ab ex-
 ordio nouissimum, & ab initio ea, quæ nundū
 facta sunt. Hac enim in re adductæ sunt gentes,
 vt Deum esse crederent, quòd factura nuntiaretur.
 sibi persuadentes nullum mortalium hoc
 posse facere. ac ni Deus sit, qui id in homine ef-
 ficiat nunquã effici. vnde ex diuinatione, quam
 vocant, voluerunt multi probari esse Deū, quòd
 illa esset. Sed relinquamus gentes, quemadmo-
 dum fuit sollicitus Christus Iesus, vt discipuli
 attenderent quæ illis nuntiabat futura: vt inde
 crederent se esse filium Dei: similiter hinc in I-
 saia sæpe repetit idem nobis, se nuntiasse om-
 nia ab initio, vt sibi credamus. & si id proprium
 est Dei nuntiare futura, videtur nō solum con-
 sentaneum; sed & necessarium, vt quod Deus
 agit perfectè & absolute agat: non solum que-
 dam, & quibusdam temporibus; sed omnia,
 & semper. vt ab initio nuntiarit omnia; vt sin-
 gulis ætatibus repetiuerit, præterita ostendens
 præsentia denuntiata, nuntians iterum, & sæpe,
 & per plures futura, atq; adeò postrema. præser-
 tim verò cum Deus ibi sibi proprium id asserat,
 quòd solus nuntiet futura. id quod videmus
 esse

esse factum, atque factum probat Isaias. & patebit omnibus hominibus in aperta prophetia. Quia verò hinc maxime Deus se patefacit vnū, & solum verum Deum; voluit vt id nos testemur: atque promissis præstitis fateremur se effecisse, quæ nuntiavit vt se solum verum Deum haberemus, & prædicaremus. Vnde Iosue cum obtinuit regiones promissas populo Israëlítico, & ante Abrahamo, monuit populum, vt id attenderet, & cognosceret. atque addidit. ne vnum quidē verbum, quod illis se præstiturum promississet, irritū fuisse: sed rebus expleta fuisse omnia. Idem egit Salomon post ædificatum tēplum. ostendit Deum præstitisse, quæ promississet patri Dauidi, & quæ in Mose. Israëlita captiui Babyloniorum, confirmarunt Deū effecisse, quæ per Ieremiam denuntiarat, quæque prædicta fuerant & à Iosue. Christus Iesus dicebat legem, & Prophetas vsque ad Ioannem Baptistam prophetauisse: præstari iam suo aduētū promissa. Petrus Act. 3. ostendebat vt alij Apostoli in Christo passo præstita, quæ de eius primo aduentu scripta fuissent. præstanda reliqua in secundo. Christus duobus discipulis percurrebat totū Mosem, & Prophetas, qui de se locuti fuerant. quæ narratio quia non est prodita literis propter eas causas, quas interpretatio Prophetica afferet, erit in secundo aduentu exponenda toti Ecclesiæ. Quare si constat, vt omnino constat, Prophetas loqui de postremis temporibus, & de secundo aduētū Domini: necesse erit nos aduertere quæ nuntiata sunt, & quænam ex his

præstita: vt confiteamur verbum Dei verum: Deum ipsum verum habeamus Deum nostrum: & non alium. atque simul relinquamus posteris historiam rerum omnium, quæ vidimus. vt cognoscant & ipsi illa præstita, & perfecta omnia, quæ Deus promisit, & nuntiavit. ac deinde alia attendant, quæ consequantur. Si verò nos negabimus esse nunc secundum aduentum Domini. vt ait Ieremias. negauerunt Dominum, & dixerunt non est ipse, neque veniet super nos malum: gladium, & famem non videbimus: an non erimus similes Iudæis, qui negauerunt primum aduentum Domini in carne? & si dicas hoc pertinere ad Iudæos, non pertinebit illud Ezechiel. 12. prolongabuntur dies, peribit omnis visio. id dicitur hoc tempore. quod non dicebant tunc Iudæi, qui expectabant adhuc Messiam. Si hoc dicunt nostri, & non aduertant, quæ sunt descripta in Prophetis, quomodo dabunt gloriam Deo, & erunt testes alijs, atque posteris, Deum præstitisse omnia, quæ denuntiavit in Prophetis? an non inuenientur contraria egisse: & vt diximus, negare Dominum? atque inde debere expectare gladium, & famem? Quod verò debemus ista nuntiare, ostendit Dei filius cap. 48. Isaia, vbi ait, audiuiisti; contemplare hoc totum. & vos, an num annuntiabitis? cogimur omnino nuntiare, & fateri, quæ Deus præstitit nuntiata, & promissa. aduerte hic narrari de Babylone, quæ narrat Ieremias duobus postremis capitibus; quæ narrantur in Apocalypsi de Roma, & de

Ecclesia Romana. vt scias hîc esse sermonem de nostro tempore. Ex his, quæ dicta sunt, illud primum collige. Si sermo est hîc de nostris temporibus: atque Christus probet se Deum ante secula contra Arrianos, vide tu, qui defendis sententiam Catholicam de trinitate, ne illa neges, in quibus maximè probatur æternus Dei filius vnus Deus cum patre, & Spiritu sancto. neges illa inquam, per quæ ipsemet Dei filius se Deum probat. collige & illud. si facta fuit recapitulatio (vt nûc hoc verbo vtar) à Iosue, à Salomone, à captiuis Israëlitis, si à Christo, si ab Apostolis: videtur necessarium, vt aliquando debuerit fieri totius diuinæ scripturæ, & Prophetiæ. quæ quidem recapitulatio, ac summa omnium rerum denuntiatarum, & promissionum debebit fieri, atque ostendi in omnibus his præstitis, & perfectis. Et si velimus dare gloriam Deo in his, quæ ipse hisce nostris temporibus egit: quomodo id omnino, & perfectè faciemus non ostensis illis antè denuntiatis? Si dicat quis, hæc non fuisse denuntiata, quomodo verum erit illud Amosi, capit. 3. non faciet Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum Prophetis suis? quæ autem fiunt, & instant, sunt talia, vt non debuerint præteriri. cùm similia non visa sint ab orbe condito. vt ait Christus cap. 24. Matthei. & Daniel 12. & Ieremias 16. Quomodo confitebimur Domino in Cithara, & Nablo, & Decacordo, si signata in his instrumentis tollemus? magna, & admirabilia opera Domini,

quæ dicuntur in Psalmis, ore, non mente, ac intelligentia maiori ex parte percurremus. His memoratis percurramus iam loca Isaiaë, in quibus hæc exponuntur: atque prophetia ostenditur complecti omnia tempora, prima, media, & postrema. cap. 41. versu 22. non Papa, non Papæus, non horum imitator nuntiat, quæ futura sunt: non ostendit priora, quæ fuerunt: non cognoscit, quænam nunc ipsi, & nobis euentura sunt. aduerte hîc, ubi dicitur. priora, quæ fuerunt, nuntiare, significari quæ euenerunt à Christo vsque ad nostra tempora: non posse ostendi in Mose, in Prophetis, in Apocalypsi ab his, qui in primo aduentu Christi volunt prophetiam esse completam. nam Iudæi priora nouerunt ex historia aperta Bibliorum. versu 23. ait filius Dei. nunciate, quæ futura sunt in posterum, & dicemus, quod Dij estis. si homines nõ possunt, facit Deus. quia hîc est contentio, & comparatio, vtrum Iesus sit Deus, an Papa, & Papæus. versu 27. dicitur. qui nunciauit ab initio, & à principio. hæc distinctio videtur significare quæ nunciata sunt futura in Euangelio, & quæ in Mose. quæ quidem non potuit homo nunciare. hîc ergo patet versu. 26. filium Dei nunciare initio sui aduentus in carne, & à principio Genesis quæ futura erant. in Apocalypsi etiam quæ futura erant. hoc tempore etiam in omnibus Prophetis esse nunciata, quænam euentura sint omnibus Papistis & Euangelicis. cap. 42. versu 9. eadem confirmantur. & ait Christus suis, priora ecce euenerunt, & noua ego

ego annuntio. euenerunt, quæ nunciata sunt futura usque ad meum secundum aduentum, & noua, nouum statum mundi, & regnum Israëliticum nunc futurum nuncio. antequam orientur, nota faciã vobis, quod facit nunc Christus, nunciat nobis, se allaturum regnum Israëliticum, atque innouatam Ecclesiam antequam fiant. vnde excitamur ad canendum canticum nouum. legatur hoc caput. & quæ dico. ibi conspiciantur. cap. 43. vers. 9. inculcat filius Dei eadem. omnes mortales simul non posse nunciare futura. ait se esse filium Dei, & Dominum qui agat, & loquatur nunc: atque Prophetas testari de se, in quibus ipse est locutus, in quibus nunciat futura. hanc breuem sententiam interpretatio prophetica pluribus comprobabit. cap. 44. vers. 6. 7. repetit Christus, se esse Deum exercituum, qui agat nunc, quæ ante nunciauit se acturum. qui ab initio constituit populos futuros in mundo. nuntiauit quæ in ipsis acturus esset. 8. per Prophetas nuntiauit, & narrauit, quæ nunc fiunt. Prophetæ testes sunt. testes futuri sunt omnes pertinētes ad ipsum Christum. cap. 45. Qui saluauit nos sua morte, seruabit & nunc nos credentes à futuris malis, vt nuntiauit in suo Euangelio. cap. 46. vers. 10. Confirmat Dei filius se Deum, qui nuntiauit ab exordio nouissimum: & ab initio, quæ nondum facta sunt. & quòd aliter res non euenturæ sint, ac ipse nuntiauit, inquiens. concilium meum stabit, & omnem voluntatem meam faciam. cap. tandem 48. cum Ecclesia Romana contendit

filius Dei, quòd ipse sit Deus, non Papa. ver. 3. ipse priora nuntiauerit, ex ore suo exierint: atq; illa audire fecerint, suo tempore effecerit, suum habuerint illa eadem euentum. & hæc ostendet interpretatio Prophetica. versu 6. ait, oportere nos nuntiare aduentum Domini secundum, & prædicationem repetitam Euangelij, & bella peracta. vt etiam in Euangelio nuntiata sunt futura. 7. nam hoc nostro tempore Prophetia completur, non in primo aduentu Domini, non paulo post in excidio Hierosolymitano, vt multi dicunt. nec Papistæ nouerunt hæc futura, quæ nunc fiunt. qui nihil sciunt, & volunt esse Dij in mundo. versu 14. nuntiatur regnum Papisticum perdendum. quod non nouit Papa nec Papæi. 16. concludit Christus, se à tempore, quo cœpta est Prophetia, & apertè in suo Euangelio nuntiasse, quæ nunc fiunt. & quando hæc nostro tempore cœpta sunt fieri, se adfuisse. qui cuncta, quæ locutus est in Prophetia, perficiat, & compleat missus nunc secundò à patre. additur. & spiritus eius. vt significetur venisse in spiritu, vt dictum quoque est capit. 45. tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. verè tu es Deus absconditus, Deus Israël seruator. vnde & Euangelicos in Psalmis sæpe vocat Deus absconditos suos, in quibus filius eius est absconditus. vnde & Christus cap. 25. Matthæi dixit. quod istis non fecistis, nec mihi fecistis. vt autem intelligas hîc esse sermonem de secundo aduètu, additur futurum, vt pudeat Papistas, non autem Euangelicos,

gelicos, dum illi perdentur, isti saluabuntur in seculum seculi. Ex Isaiâ hæc attulimus de Prophetia, quæ perducatur ad postrema tempora. Et quoniã Eccl^{cus}. duos præter ceteros memorat, qui postrema nuntiatint, Mosem, cui reuelata sunt secula futura; & Isaiã, qui ingenti spiritu nouissima præuidit, ac de Isaiâ dictũ est: pauca adhuc videtur addẽda de prophetia Mosi, quæ extendatur ad postrema tẽpora. In superiori sermone de prophetia non cõpleta in primo aduẽtu Domini, pauca quædã attingimus de doctrina Mosi, quæ tanquã prophetia effundatur ad postremã ætatẽ. hinc pauca itẽ addemus, vt quæ nuntiat futura, ad postrema tẽpora pertinere quoq; cognoscãtur. In Deutero. sæpe significat, quæ in toto libro narrantur, perduci ad postrema tempora. vnde c. 2. 25. vbi ait. hodie incipiam mittere terrorem, & formidinem tuam in populos: vt id intelligas referri ad tempus quoq; Sabbatismi, vt vult Paulus: addit. qui habitat sub omni cælo id non est factum adhuc, vt omnes populi, qui sub cælo fuerint, audito nomine Israelitarum pauore correpti fuerint, & doloribus, vt parturientis. cap. 4. 30. mala quæ narrantur euentura populo Dei, perducit illa Moses ad nouissima tempora, quæ super nos casura sint, dum non reuertemur ad Dominum Deum nostrum, vt pareamus voci eius. & ibi in eo cap. vers. 32. tanquam sit nostro tẽpore, & loquatur nobis Moses, ait, interroga de diebus antiquis, qui fuerũt antè te. ex die, quo creauit Dominus Deus hominẽ super terrã, à summo cælo vsque ad

ad summum eius, qui principia aliqua tenebūt rationis Propheticae, cognoscēt hīc Mōsem cōiungere postrema tempora cum primis. cap. 11. vers. 21. nuntiat populum Dei calcaturum faciē vniuersae terrae, quandiu cælum immineat terrē. idq; secundum promissionem. quod nondum est factum. Et cap. 26. & 28. ait. Constituet te Dominus Deus tuus superiorem omnibus gentibus terrae. quod item nundum est factum. ca. 12. 28. præcipit multa, quæ videntur solum pertinere ad tempora Hebræorum, & tamen præcipiuntur simul posteris in populo Dei obseruanda vsque in seculum. cap. 23. 6. pax præcipitur cum Moabitis, & Ammonitis non ineunda, non bona eorum quærenda cunctis diebus vite nostræ in sempiternum. quod præceptum repetitur cap. 9. lib. 1. Esdr. tunc violatum ante captiuitatem, adque adducitur in exemplum posteris postremorum temporum. cap. 29. 14. 15. dicitur. neque vobiscū solum pango pactum istud, & iuramentum; sed cum eo, qui est hīc nobiscum, & cum eo, qui non est hīc nobiscum hodie, & vt postrema tempora intelligas, ait ca. 31. 29. vnde euenient vobis malum in nouissimo dierum. cap. tandem 32. 7. 8. loquitur de gentibus factis Israëlitis. atque ex versu 22. & 43. potes aduertere Mōsem loqui nobis, qui fuimus gentes. & potes aduertere ante historiā Iudæorum ad nos translata, vt in ea res nostræ descriptæ sint, & postremorum temporum. Atqui rem ipsam cōcludat iam Christus, qui ait Mat. 5. Vsque dum pertranseat cælum, & terra, tota

Vnum, aut vnus apex non præreribit à lege, vsque dum omnia fiant. Ergo in lege denunciantur futura vsque ad finem mundi, concludat & item Christus, qui ait Apoc. 1. ego sum *a*, & *o*; principium, & finis; primus, nouissimus, & qui hæc non intelligit, discat ab Isaia cap. 40. & 41. vsque ad 48. & sciet verbum Dei nuntiasse ab initio postrema, & nondum facta. In hac iam disputatione Isaia & Moïsis & sententia Christi apparet prophetiam perduci vsque ad postrema tempora. vt Prophetæ omnes testantur se scribere de postremis temporibus, vt Isaia 2. Iere. 20. & 23. & 28. Dan. 2. 1. 9. & 12. Io. 2. Mich. 14. vt Apostoli, & Petrus de restitutione omnium locutos ait Prophetas, quæ fiet quidẽ illa in secundo aduentu Domini. & Daniel cap. 9. euentum suum docet habituram Prophetiam, quando finietur præuaricatio, consumptum erit peccatum, expiata iniquitas, adducta iustitia sempiterna, quæ nondum facta sunt. in prophetia aperta alijs rationibus patebit prophetiam produci vsque ad postrema tempora. ac his generatim positis videamus iam in singulis libris Bibliorum inesse prophetiam, nec eam adhuc cõpletam ostendetur deinde Prophetas narrare secundum aduentum Domini, & describere postremam ætatem mundi.

PROPHETIA PROBATVR
NON COMPLETA IN OMNI-

bus sacris libris.

Quamuis ex interpretatione, & ex ratione ostensa interpretationis Prophetia, quæ ducatur

ducatur vsque ad postrema tempora, sit cōprobanda in libro Genesis, atque in alijs deinceps: tamen ante simplici quodam modo, ac secundum communem sensum, & intelligentiā quædam initia videntur proponenda. quibus quisque adducatur, aut etiam cogatur, vt credat, in omnibus sacris libris inesse Prophetiam vsq; ad postrema tempora. cuius euēta non sint adhuc perfecta. percurramus igitur sacros libros initio ductu à Genesi. in quibus videbimus, quæ per se ostendunt prophetiam, & quæ aliorū librorū in alijs libris citantur tanquam prophetica.

In Genesi, quæ Prophetia est, probatur non completa omnino, seu tota in primo aduentu Domini.

Cap. 49. Iacob Patriarcha nuntiat in duodecim capitibus tribuum, quæ euentura erant in nouissimis diebus. memorat factum Ruben, facta Simonis, & Leui. quòd similia futura essent in populo Dei in nouissimis diebus. futura itē alia in populo Dei in nouissimis diebus nūtiat in alijs nouem filijs suis. Ergo patet in fine Genesis extare prophetiam. quæ quidem quoniam adhuc maiori ex parte non intelligitur, nec tota est aperta Ecclesiæ, patere quoq; debet, nondum perfectum habuisse suum euentum. Et si verum est, quòd patribus omnia contingebant in figura, vt Apostolus docet, etiam in toto negotio Iosephi erit figura: atque aliquid tale in ipso nuntiatum expectamus. quandoquidem adhuc non pateat in Ecclesia vnum & certū, & proprium simile factum: vt qui à fratribus sic

venditus,

*Ecl. 50. d.
Testament.
Leui.*

venditus, carceribus vinctus, pauerit populum.
 quid si illud sit, quod ait Christus de suo secun-
 do aduentu loquens c. 24. Matth. Quis est fide-
 lis seruus, & prudens, quē constituit Dominus
 super familiam suam, vt det illis cibum in tem-
 pore? Ephraim & Manasses Psal. 80. reuocātur
 ad prophetiam. In testamento Neptalim, & Io-
 seph Iacob ostendit Iosephū retulisse Christū,
 qui rogauerit pro persecutoribus, & interfecto-
 ribus, dum Ioseph contendit apud Deum, con-
 tendit apud Iacobū patrem, vt fratribus noxa
 dimittatur, & obliteretur, dū post mortē patris
 occurrit metui fratrum atq; eorū animos con-
 firmat, ne quicquam à se illis meruēdum sit vn-
 quam. Quòd iam in Esau, & Iacob extiterit
 Prophetia non solum passim Prophetæ docent;
 sed & Apostoli. in Isaaco, & Ismaële affirmat
 Paulus. Et si credētes dicimur filij liberæ, Iudæi
 non credentes filij seruæ: ergo & in Sara, & in
 Agar erit prophetia, & in Rebeca. item in Ra-
 chele. quæ à Prophetis, & ab Euangelistis dicta
 est plorasse, postremis etiam temporibus, vt
 asserit Ieremias, filios suos. De Abrahamo ni-
 hil est, vt dicam, qui dictus est pater omnium
 credentium: & ex cuius semine benedicendi
 sunt omnes, quicumque vitam à Deo consecuti
 sunt beatam, & æternam. Nihil est, vt dicam de
 Melchisedech, de quo tanta memorat Paulus.
 Quæ præterea narratur de Lot, de Sodomis, de
 Amoreis, an nū sunt assumpta in tota prophe-
 tiā rerū futurarum nuntia, non solum inquam à
 Prophetis; sed & à Christo, & ab Apostolis?

Malach. 2.
Amos 1.

1 Cor. 49.
Eccl. 29.

Quot

Quot verò sunt in Prophetis, & in nouo Testamento loca, in quibus mentio de his omnibus fit, quæ adhuc non intelliguntur, propterea quòd nondum euenta omnia sunt visa? Ac vt agamus primum de Abrahamo. cap. 15. vbi quærit Abraham in quo cognoscam, quando possidebo eam? quæ respondit Deus, non sunt peracta in primo aduentu Christi. ergo expectatur, vt fiant. & quòd sint prophetia, quæ dicuntur de concione animalium, affirmat Ieremias. qui ca. 34. interpretatur illam concionem, & nunciat futuram. cap. 22. 17. promittit Deus semen Abraham possessurum portas inimicorum suorum. quod perficiendum est in interitu Antichristi. cap. 28. 14. dicuntur benedicendæ omnes familiæ terræ. quod nondum est perfectum. Sunt multa alia, immo verò omnia, quæ continent prophetiam. In Euangelio, & in Apostolis, vt præteream Prophetas, quàm sæpe, vbi de postremis temporibus agitur, memorantur facta Sodomorum, & aliorum? De ædificatoribus turris Babel, de terra illa Sannar, quàm sæpe fit mentio in Prophetis? Accedamus verò ad Noë. an num ait Petrus, aquam illam respõdere baptismati. quòd credentes in baptismo salui sint non credentes prædicatio baptismatis condemnet ad interitum? An num illud est Christi apud Mattheum ca. 24. & Lucam 17. de trucidatione Euangelicorum facta Lutetiæ, & in Gallia? sicut factum est in diebus Noë, quando diluuium perdidit omnes, dum edebatur, bibebatur, nuptiæ celebrabantur? in Luca sequitur.

idque

idcirco non est ab Isaia notatum cap. 54. g. 5. si-
 militer ignis in diebus Lot perdidit Sodomam,
 & alias ciuitates, dum edebatur, bibebatur, ven-
 debant, emebant, plantabant, ædificabant. se-
 cundum hæc ait Christus erit dies, quo filius ho-
 minis reuelabitur. hoc autem breui futurum est,
 atque tota propè Europa incendio bellico ar-
 debit. loco aquæ erit sanguinis diluuium, & di-
 luuium, ac inundatione sanguinis, & ignis mer-
 getur, & consumetur cælum, & terra præsentis
 status Ecclesiastici, & politici, vt memorat Pe-
 trus nunc futurum, quemadmodum contigisse
 vidimus tempore Noë, & Sodomorum. Pro-
 grediamur ad Enochū. si Enochus scripsit Pro-
 phetiam de postremis temporibus, vt ait Iudas,
 ergo & quæ acta sunt suo tempore reuocantur
 ad Prophetiam de postrema ætate mundi. Et
 quæ fuerunt in Abel, & Caim reuocantur à Chri-
 sto ad sua tempora vsque, & ab Apostolis ad po-
 strema. In vno Adamo num sunt positi omnes
 mortales, vt in secundo Adamo omnes reuoca-
 ti in paradysum, vt docet Paulus? an num est
 illud Prophetia. semen mulieris conteret capit-
 tum, & tu insidiaberis calcaneo illius? Si iam
 Christus contriuit omnino caput serpentis in
 suo primo aduentu, quomodo serpens insidia-
 tus est calcaneo eius? quomodo ait Petrus suo
 tempore serpentem sicuti Leonem rugientem
 quærere quem deuoret? & Ioannes in Apoca-
 lypsi serpentem proiectum in terram, qui sedu-
 cat totum orbem? ergo & hæc prophetia restat
 adhuc complenda. vt dum insidiatur serpens se-

2. Pet. 2.
 & 3.

Cap. 12.

mini mulieris, semen mulieris conterat illius
 caput. perueniamus tandem ad primum caput.
 Si præter historiam creati cæli & terræ, atque
 eorum, quæ in his sunt, non est aliud nobis
 propositum, quod cognoscamus: ergo omnia
 in eo capite, & alijs deinceps debebunt esse a-
 perta toti Ecclesiæ. contra verò res se habet. &
 vt pauca attingam. quomodo primo die dici-
 tur lux dies, & tenebræ nox, si quarto die fuit
 creatus Sol, qui præesset diei; & Luna, quæ præ-
 esset nocti: & si Sol, & Luna efficiunt diem, ac
 noctem creati quarto die; quomodo fuit ante
 hunc quatum diem primus, secundus, & tertius
 dies, ac nox. & quomodo fuit dies quartus, si
 tunc primum facta sunt illa, quæ efficiunt diem,
 ac noctem. quomodo ante illa quæ efficiunt
 diem, ac noctem, est dies atque nox? Quare se-
 cundus dies non benedicitur, vt alij? Quænam
 ratio est, vt tertio die fiat separatio terræ à ma-
 ri, & id vocetur bonum: iubeatur terra pro-
 ducere plantas, quod vocetur bonum: item sexto
 die creentur animalia terrestria, & vocentur bo-
 num; deinde homo, qui cum ceteris rebus crea-
 tis, & factis vocetur bonum? cur in his duobus
 diebus duo distincta ponuntur, quod non fit in
 alijs diebus? Quæ ratio est, vt in Iobo cap. 40.
 dicat Deus. Ecce nunc Bohemot, quem feci te-
 cum. sexto quidē die dicitur creatus Bohemot,
 & Adamus. quomodo autem cum Iobo, qui
 fuit tot annos post creatum Bohemotū, & Ada-
 mū? Quæ ratio creationis hominis ter dicti cre-
 ati ad imaginē, & similitudinē Dei: item edentis
 de

de omni ligno paradisi vno solo vetito? Quæ ratio: vt ci. 2. vers. 4. generationes cæli & terræ dicantur, cum generatio tribuatur animalibus, & parientibus: quænam distinctio sit, vt dicatur, arbor scientiæ boni, & mali: dicatur arbor, quæ sit in medio paradisi: dicatur arbor vitæ? Quæ ratio, vt cap. 7. dicatur de iumentis, vir, & vxor eius sumendi? Quæ ratio, vt post diluuiū vnum datum sit solum præceptū, vetita sanguinis escæ, atque id præceptum toties repetitū in lege? Satis sit hæc pauca pro exēplo posuisse eorū, quorum aperta, & certa nō extat interpretatio. ergo si multa restant, quorū interpretatio adhuc non habetur: per apertam prophetiam in euentis rerum erit illa expectanda. Si iam plurima sine controuersia sunt prophetia; & exoptatur, vt multa loca aperiātur in prophetia, quæ interpretetur mystica: etiā in tota narratiōe erit eruēda interpretatio mystica, vt enim literalis rerū narratio ordinē retinet, & consequentiā omniū inter se, quæ exponuntur; & mystica quoq; debuit esse narratio continuata, & consequens omniū, quæ in toto libro significantur per prophetiam futura. Vnde oportebit, cū totā totius libri sententiā mysticā in perpetua & cōtinuata narratiōe cōplecti: atq; exponere ordine, tū idē in singulis partibus scire. oportebit in quā totā primi cap. sententiā tenere, singulas partes interpretari & singula verba, singulasq; repetitiōes, atq; causas in omnibus afferre, idē agere in 2. & 3. c. In 4. vbi agitur de filijs Adami, aperire quæ dicuntur de filijs Cain, & posteris præter illa quæ sunt Abeli

idem præstare ubi agitur de Seth, Enoso, Eno-
 cho, & Noë: totum opus aræ, & eius fabricam
 cum suis partibus, & mensuris prosequi: expo-
 nere quænam historia significatur futura in æ-
 dificatione turris Babelicæ. tota historia Abra-
 ham cum promissionibus sibi septies repetitis:
 tota historia pariter mystica Isaac, & Israëlita-
 rum: Jacobi, & Esau: duarum vxorum Jacobi,
 & ancillarum; duodecim fratrum; & separatim
 Iosephi. & quare in duodecim filijs Jacobi ca-
 pitibus duodecim tribuum comprehensa sint
 tempora futura, & postrema: atq; post hæc om-
 nia cõmemorata extet, & viuat adhuc Iacobus.
 Hæc omnia sunt adhuc patefacienda Ecclesiæ:
 vt omnes fideles in ea cognoscant huc primum
 librum sacrorum voluminum continere histo-
 riam mundi: atque esse flumen illud quod ce-
 greditur è loco voluptatis diuidendum in qua-
 tuor flumina librorum quatuor. legis, Euange-
 lij, ac Prophetiæ. continet enim liber Genesis
 opus filij Dei in mundo à principio ad finem
 vsque. vnde initio dicitur, in principio. in fine,
 in nouissimis diebus. hinc plura non videntur di-
 cenda. quia non agitur nunc de interpretatio-
 ne, nec de ratione interpretationis, vbi firmio-
 res rationes afferentur: sed animaduersio exci-
 tatur, quòd in hoc libro insit Prophetia. quæ
 non omnem adhuc suum euentum habuerit.

*In Exode, Leuitico, Num. Deut. non com-
 pleta Prophetia.*

*Quòd sit Prophetia in quatuor quoq; libris
 legis,*

legis, docet Christus, qui ait apud Matth. c. ii. omnes Prophetas, & ipsam legem vsque ad Iohannem prophetauisse. docet & Paulus, qui in Epist. ad Hebr. ait legem obtinere umbram futurorum bonorum. vnde in prima ad Corinth. cap. 10. enumerat multa, quæ continebant populo Israëlítico in deserto, quæ fuerunt signa rerum nostri temporis, in quos fines seculorum deuenerunt. aitque patres baptizatos in Mose edisse eandem escam spiritualem, bibisse eandem potionem spiritualem. atq; similem in illis, & in nobis fuisse idolatriam, scortationes, murmurationes: similiter utrosq; tentasse Christum. hinc Iudas, Petrus, Paulus ex Balaam, ex filiis Chore, Dathan, & Abiron: ex his, qui Mose restiterunt multa de futuris, ac postremis temporibus uaticinata sunt. ut ex Sodomitis, & aliis impijs gentibus in Genesi. Historiam autem de seruitute Ægyptiaca, & liberatione populi Dei ab illa, de itineribus, actionibusque quadraginta annorum in desertis regionibus, de bello, de patria Amonitarum, & Moabitarum, qua potitus est idem Dei populus, Paulus cap. 3. & 4. Epist. ad Hebr. reuocat ad liberationem nostram à Satana factam per mortem Christi: deinde ad liberationem ab antichristo, quando deinde dabitur Sabbatismus populo Dei. & omnino quæ historia est de Moabitis, Amonitis, & Amalechitis assumitur à Prophetis ad describendum futura. quod Moses in illa historia describenda nuntiari. qui Moabitarum, & Amonitarum, & Amalachitarum futuri essent illis temporibus, de quibus Propheta loquuntur,

quantur, hoc est secundi aduentus Domini. Præterea in agno paschali est mysterium vtriusque liberationis à Satana, & ab Antichristo. à Satana dum ait Christus. Desiderio desideravi hoc pascha mādūcare vobiscum antequam pariar, quod scilicet exhibiturus esset ipse veritatem, quæ fuit in figura agni, ab Antichristo, quod non possit hac ederet de eo vsque dum cōpleatur in regno Dei. Et si tota historia de Pharaone occidente, & opprimente populum Dei non conspicitur in secunda liberatione, nisi dū martyres obtinuerunt Romanam dittonem, & alias regiones gentium: conspicitur insignitè nūc in tertia, dum in Gallia Papatus agit Pharaonem non dimittentem Evangelicos, vt sacrificent Deo, hinc fit, vt in Psalmis, & in Prophetis passim vsurpetur liberatio Ægyptiaca & presentia memorando, & præterita repetendo, & futura nuntiando, atque Psalm. 78. Dauid omnino ostendit futura in his, quæ contingerunt populo Israelitico in Ægypto, & in deserto. Et de Antichristica liberatione ait Ieremias cap. 16. ecce dies veniunt, & non dicetur ultra. viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Ægypti; sed viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra aquilonis. Quod verò bella, quæ deinde gesta sunt viuente Mosè figura fuerint bellorum futurorum, in ortu nouæ stellæ, & in restituendo regno Israelitico, docet vaticinium Balaamicum. Ac vt ad magis vniuersalia veniamus, cap. 3. Exodi dictum est. Dominus Deus patrum vestrorum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus

Deus Iacob. hoc est nomen meum in seculum, & hoc est memoriale meum in generationem, & generationem. post Christum non ita appellatus est Deus, ergo significabatur vnus Deus, pater, filius, & Spiritus sanctus. in Abrahamo, Isaac, & Iacobo status patris, status fil. j, status Spiritus sancti. vt probauit Abbas Ioachimus. quod cognoscent omnes in statu tertio, qui erit Spiritus sancti. ergo tunc fuit denunciatur, atque adeo in ipso Abrahamo quaeratur erat de Ecclesia in generationem, & generationem vsque in seculum. quod & manifestum est in Iacobo, qui in suis duodecim filijs nuntiat futura in postrema etate. Tabernaculum cum arca, mensa, candelabro, & altari non solum representant Christum & Ecclesiam omnium temporum; sed & ipsum caelum, vt ait Paulus in Epist. ad Heb. cap. 8. & 9. docet idem in Aarone, & victimis sacerdotium Christi, & eius oblationem, in sanguine animalium sanguinem Christi, effusum pro peccatis nostris. Praeterea vero dum agni epulum iubetur celebrari in generationibus cultu sempiterno: item infermetatorum commessatio cultu sempiterno: statutum perpetuum esse in generationibus ne omnis adeps ne omnis sanguis edatur: ac cum haec, & alia secundum literam non sint seruata cultu, & statuto perpetuo, ergo quod in ipsis significabatur, praecipitur seruandum omnibus seculis. Et quia in primo aduentu Christi non fuerunt haec omnia omnibus in Ecclesia patefacta, restare censendum est, vt patefiant, cum fuerint perfecta omnia, quae in ipsis sint consignata.

Præterea cum quæ multa signarint Ecclesia tota non perceperit. ut quid signatum sit in primogenito sanctificato Deo, & Christo Iesu. quid in caturnicibus, quid in tonitruo, & fulgure, & nube in monte. quid in multis, ne dicam nunc in omnibus præceptis, ut illud. hædum in lacte matris ne coquito. quid in animalibus mundis singulis, & in immundis singulis, in lepra, in seminisfluio, in semine dato Molocho, & in alijs. ac cum hæc videantur propè omnes retardare in legendo, expectatur, ut propria cuiusque rei afferatur interpretatio. quæ quidem dabitur in aperta Prophetia. Quid iam dicemus de holocaustis, & de tot sacrificijs, & oblationibus; de tot ceremonijs in his seruandis? generatim quidem omnes nouerunt in ipsis significari Christum, & quæ ad iustificationem hominis in Christo pertinent, sed ut vniuersa distinguantur, & in singulis propria afferatur interpretatio, id verò expectatur à Domino. Ac cum constet prophetiam inesse in quàmplurimis, quæ in his quatuor libris legis continentur; quæque in literali sententia habeant consequentiam cum omnibus, quæ in iisdem quatuor libris continentur; etiam erit consequentia omnium in interpretatione mystica. ut rotatio in his quatuor libris rerum continuarum contineat prophetiam non solum de primo aduentu Christi; sed & de secundo, & de nostris temporibus, quod quidem ostenditur à Christo dum ait. non edam de eo, scilicet agno, usque dum compleatur in regno Dei. quod ostendit

ostendit & Paulus, qui ait fore, vt relinquatur populo Dei Sabbatismus. & Moses ipse ostendit. qui & nobis se loqui proficetur, dum loquitur populo in deserto. vbi ait cap. 4. Deut. Interroga nunc de diebus antiquis, qui fuerunt antè te, à die, qua creauit Deus hominem super terram ab extremo cæli ad extremum cæli. non potes interrogare ad extremum cæli, nisi sis tu in postrema ætate mundi. aut nisi per prophetiam videas postrema tempora. Et cap. 9. Deut. vers. 14. ait Deus. Nec vobis solis hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta confirmo: sed cunctis presentibus, & absentibus. Vnde 4. Esdr. 14. 5. ait item Deus. & narraui ei, scilicet Mosi mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem. In fine Deut. Affertur prophetia in duodecim tribubus de vltimis temporibus. quæ adhuc non est aperta. quòd euenta ex maxima parte non fuerint adhuc visa. Quòd autem in duodecim tribubus exposita sint, quæ ad nos gentes pertineant, moniti fuimus cap. 32. Deut. vers. 8. vbi dicitur. Quando diuidebar altissimus hæreditatem gentibus, quando separabat filios hominum, constituit terminos populorum secundum numerum filiorum Israël. Illud erit postremum argumentum, quòd Moses locutus sit de nostris temporibus, quia videmus in Gallia factum ipsum Pharaonicum, dum libertas cultus Euangelici prohibetur, & seruitute præmuntur Euangelici, occiduntur: dum Euangelici puniuntur, qui fœdus, & amicitiam inierunt cum Papistis. quod prohibetur à Deo

in Exo. c. 23. 32. & alibi: dū videmus perfici multa, quæ in benedictionibus & maledictionibus denunciata sunt futura circa finem Deut. seruātibz præcepta Dei, & eadem violantibus. Et hanc partem simul concludat Christus, qui ait cap. 5. Matthæi. Vsq̄ dum pertranseat cælum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege vsque dum omnia fiant.

In Iosue Prophetia non completa.

Quòd & in Iosue sit prophetia, inde scire debemus, quod sit continuata & vna historia cū superioribus libris, in quibus est prophetia: & dū sermo est ad Israëlitas de terra Canaan, & de alijs finitimis regionibus, cap. 1. vers. 3. & 4. dicitur Israël possisurus omnem locū, quem calcauerit planta sui pedis ab occasu solis ad mare magnum. quòd termini gentium, vt dictum est in Deuteronomio, diuidēdi sint secundum numerum duodecim tribuum filiorum Israël. cap. 4. omnes populi terræ dicuntur cognituri manum Domini. cap. 8. innouatur Prophetia consignata in libro Deuteronomij dum iteratur lectio legis toti populo coacto, qui stat ad arcam pars vna versus Garisim, pars altera versus Ebal, benedictionibus, & maledictionibus repetitis. Et si minus hæc fidem faciunt, est Paulus, qui affirmat cap. 3. & 4. Epist. ad Hebr. sub patria illa à Deo data per Iosuem aliam, & aliā signari, atq; sabbatissimum dandū populo Dei. Psalmo 78. exprobrat Propheta idem beneficium post datam alijs, qui ingrati fuerint post accep-

acceptam à Deo aliorum hereditatem. Psalmo
114. quod præstitit Deus populo Israëlítico per
Iosue, significauit tum Deus idem se præstiturū
alijs temporibus, vt det populo suo terras gen-
tium, qui labores aliorum populorum posside-
ret. Et vt ita intelligas, Propheta cū Psalmo
131. memorat Deum per Iosuem dedisse popu-
lo suo hereditatem, addit. Domine nomen tuū
in æternū. Domine memoria tua in genera-
tionem, & generationem. vt intelligas sabbat-
tismum dandum populo Dei.

*In libro Iudicum Prophetia non
completa.*

Cap. 2. arguitur populus, qui fœdus inierit
cum gentibus, quod cauebatur in Exodo, &
Iosue, & consultò ait Deus, se non expulisse
gentes ex Israël vt hic per illas puniretur, quan-
do non obseruaret sua præcepta. quod fuit &
nostrorum temporum Prophetia quando reli-
quit pariter Deus Euangelicos mixtos Papisis,
vt per hos illos puniret non viuētes secundum
Euangelium susceptum. quod vidimus factum
in Gallia, & alibi. Quæ autem est historia de
Debora, & de Baraco, & Sicea rege: & quæ
cap. 7. & 8. de Gedeone, & de tot regibus, & co-
pijs cæsis, reuocantur Psalmo 83. & ab Isaia ca-
pite 9. ad tempora futura, vt fuerint prophe-
tia. Quòd item historia de Leuita. & eius
uxore constuprata, & interempta à Gabaoni-
tis, prophetia fuerit, docuit Oseas capite 10.
reliqua in hoc libro non minus sunt prophetia,
quòd

quòd interpretatio non sit aperta: quia & in Prophetis multa sunt, quorum interpretatio expectatur ex euētis. ita ergo & hīc censendū est.

In libris Regum Prophetia non completa.

Cūm Petrus Act. 3. à Samuele ducit initium Prophetarum qui præter Moſem de aduentu Domini locuti ſunt, non ſolum de primo; ſed etiam de ſecundo: atque Prophetia Samuelis, & aliorum Prophetarum aut ſit in libris omnibus regum, aut ex tota historia librorum Regū magna ex parte materia ſit ſumpta à Prophetis ad deſcribenda, & narranda futura: ergo & in quatuor libris Regum erit Prophetia. nec verò hoc infirmabunt, qui dicunt Samuelem locutum quidem de rebus futuris; ſed quæ fuerint illius temporis pertinentia ad Eli ſacerdotem, & ad eius filios: ad Saulem, & ad Dauidem: ad ea, quæ fuerunt ſuæ ætatis. hos enim refutat Petrus, qui ait & Samuelem, & alios omnes locutos de poſtremis temporibus. quod quidem & patet in prophetia Natam de Dauidem: in Pſalmis; in Eliâ, & Eliſæo: in quatuor, & in duodecim Prophetis. Si autem in Samuele non vidēt aliqui, quomodo loquatur de poſtremis temporibus, erit his cogitandū, Petrum non ſcripiſſe mendacium, qui fuit & ipſe Prophetæ. atque ex myſtica interpretatione ſumpta ex doctrina, & ratione prophetica cognoſcere oportere Samuelem cum cæteris poſtrema quoque tempora denuntiaſſe. Ac ſi ab initio uſque ad finem librorum Regum videmus per Prophetas
ſuos

suos Deum ostendisse, quæ agi, quæque non
 agi oporteret, ab initio vsque ad finem eorum
 librorum censendum erit contineri futurorum
 temporum prophetiam. atque si narratio litera-
 lis est perpetua, debebit & mystica esse perpe-
 tua. ergo tota historia librorum Regum debe-
 bit continere rerum futurarum Prophetiam.
 Prætermittam alias rationes, quæ dicentur in in-
 terpretationibus. & hæc generatim dicta sunt.
 percurramus iam singularia. vt ex his quoque
 pateat prophetiam in libris quatuor regum, &
 in duobus Paralipomenon contineri. In canti-
 co Annæ capite secundo libri primi si aduertan-
 tur, quæ dicuntur, paululum videntur facere ad
 æmulationem, quæ sibi fuit cum inimica, dum
 victoriam suam extollit contra inimicos, & ho-
 stes: atque magna opera Dei recenset. signifi-
 catur enim prophetia, quæ aperitur vers. 10. vbi
 secundus aduetus Domini indicatur. Vnde in
 Samuele propter quem precata est Anna, intel-
 ligendus est aliquis deuuntiatus futurus. præ-
 fertim cum cap. 1. vers. 22. dixerit Anna. & ma-
 neat ibi vsque in seculum. nec nunc quæritur
 quisnam, aut quænam sint illa, quæ signentur;
 sed an aliquis signetur. Ac cum in Samuele pa-
 tebit aliquid signari, censendum erit in Anna,
 & in Eli sacerdote, ac duobus filijs aliqua sig-
 nari. quæ quidem cum ex alijs locis Propheti-
 cis, tum ex cap. 54. Isaia, & 7. Micheæ possunt
 aduerti. nec verò est alia prophetia Samuelis,
 quàm in libris Regum. ergo in libris Regum
 erit Prophetia. Quid illud est 1. Reg. 4. 6. quòd
 Phi-

Philistæi percutiuntur in posteriori parte, atque ani auræ, & mures auræ iubentur appendi arcæ, quæ restituitur? quis audebit dicere, ibi non esse consignatum mysterium, tamen adhuc non perceptum? & illud quidem suo tempore aperietur. quid si iam est apertum intellectâ abominatione in loco sancto? Vbi Saul memoratur 1. Regum. 15. obtulit holocaustum, an num Prophetæ Samuel aliquid futurum indicavit, cum dixit: Deum firmasse regnum Saul vsque in seculum, si seruet sua præcepta? quod cum non fecerit, alium in eius locum electum esse à Deo. atque hinc fit, vt toties memoretur in Prophetis Galgala vbi conelamatus fuit Saul à populo Rex, & vbi obtulit holocaustum, vt id peccatum, seu eadem peccata signarentur hominû, qui futuri essent alij Saules, vnde illud Ozeæ 12. in Galgala boues immolarunt. & 4. nolite ingredi in Galgala. 1. Reg. 15. Cum in Exodo cap. 17. iusserit Deus delendam Amalechi memoriam sub celo in generationem, & generationem: atque idem iubetur Saulo, intelligitur & Saulo, & futuris regibus in omni ætate aliquid iuberi à Deo signatum in internitione Amalechitarum. 1. Reg. 17. omnes in Goliado victo, & interfecto à Dauide fatentur aliquid significari, atque esse Prophetiam: sed adhuc non omnia euenerunt, quæ in eo facta sunt signata. 1. Regum 18. Quæ sequuntur vsque ad finem libri, in Psalmis assumuntur ad ostendendum futura. Si autem tu referas omnia ad præterita,

terita, incidet in ea, quæ necessario ad primum Christi aduentum referas: incidet in ea, quorum interpretatio non habebitur, nisi in secundo aduentu. & illa quidem sumpta ex historia de Dauide, & Saulo. Quæ præterea in toto secundo libro narrantur sumpta sunt à Dauide in Psalmis. & hæc, ut iam dixi, in Psalmis reuocantur ad primum, & ad secundum aduentum Domini. nec est, ut hîc confectam hanc historiam rerum gestarum Davidis cum his, quæ exponuntur in Psalmis; atque ostendam, quæ in Psalmis assumuntur, referri ad futura secula: ostendam item, quæ à Prophetis sumpta sunt ex hac historia de Dauide: quia nunc tantum aduertimus in libris Regum inesse Prophetiam, non eam exponimus. Quod iam ex tertio libro credendum sit, futurum regnum Dauidicum in terris, quando eiectus erit è mundo Antichristus, & deinde Salomonicum perpetuæ pacis, Abbas Ioachimus, & qui eum eum secuti sunt vsque ad Hieronimum Sationarolam, multa scripserunt, & nunciarunt. De regno Dauidico multa in Psalmis, & in Prophetis scripta sunt tributa Christo sub nomine Davidis. quod regnum appellatum est Israëliticum. & inde est promissio de illo regno perseueratuto. & hæc quidem quisque debuit aduertisse, & legendo poterit aduertere. Quare non plura sumus hîc dictaturi, qui ut dixi, aduertimus, vbi sit Prophetia, non eam nunc exponimus. In templo ædificato à Salomone, & in

domo idcirco videtur esse prophetia, quemadmodum & in tabernaculo. quia adhuc non habetur expositio totius ædificij, & singularum partium, & rerum in eo. Quòd verò in Roboam, & Ieroboam, & in his, quæ ipsorum sunt, sit Prophetia, probatur ex Prophetis, qui toties eadem peccata, & Idolatriam reprehendunt in regibus futuris posterioribus, & postremis temporibus. In alijs regibus Israëlitis, qui sunt secuti facta Ieroboam assumitur eadem impietas ad denuntiandum in futuris seculis eandem impietatem regum futurorum, & populi. Quòd autem in Elia, & Eliseo fuerit prophetia, probatur ex Petro Acto. 3. qui ait Prophetas quotquot fuerunt locutos fuisse de postremis temporibus: ergo in rebus gestis temporum horum Prophetarum continebitur Prophetia postremorum temporum. Quæ præterea sequuntur in quarto libro facta Elisæi, & Regum, debebunt ut dictum est, continere Prophetiam, & quæ c. 16. & deinceps vsque ad finem libri narrantur, dum adest Propheta Isaias, deinde reliqui Prophetæ vsque ad completam liberationem à seruitute Babylonica, continebunt pariter prophetiam. quia Prophetæ plurima ex illa historia sumpserunt ad ostendendum, quæ futura essent sequentibus, & postremis temporibus. Si enim locuti sunt de postremis temporibus omnes Prophetæ, ut asserit Petrus Act. 3. & alibi ipse, & alij Apostoli: ac propè omnes in illis denuntiandis locuti sint de ijs, quæ continentur in historia librorum Mosis, & Regum; ergo in ea

historia consignata sunt, quæ erant futura postremis temporibus.

*In libris Neemiæ, & Esdræ non completa
Prophetia.*

Si Prophetia Agæi extenditur ad postrema tempora, ut asserit Petrus, & nos ibi videbimus, ergo & hæc historia librorum Neemiæ, & Esdræ continebit prophetiam. atque erit quærendum, quid nobis nunciet trinus reditus populi ex seruitute Babylonica in patriam: restauratio primum altaris, deinde templi, tum ciuitatis. expectanda erit patefactio illarum trium quæstionum trium iuuenum, quæ narrantur in libro tertio. Eorum, quæ continentur prophetica in quarto, euenta multa ostendi possunt, & hodie videmus. & attentus in lectione, & in his, quæ sunt, videre potest reliqua instare.

*In libris Tobie, Iudit, Hester, Iobi non
completa Prophetia.*

Quæ cap. 13. à Tobia dicuntur, quod omnes fines terræ adorabunt Dominum: gentes afferent munera regi cælesti: Hierusalem ædificabitur lapidibus preciosis: quæ cap. 14. de Hierosolimis iterum ædificandis in omnes seculorum ætates, cum omnes gentes ad Dominum se conuerterint eiectionis simulachris: cum omnes nationes celebrabunt Dominum, quemadmodum vaticinati sunt Prophetæ, nundum habuerunt suum euentum perfectum. Ergo & hæc adhuc futura sunt.

Psalm. 46.

In cantico Iudit nuntiatur pariter futurum ;
 vt omnes creaturæ seruiant Domino , quando
 montes commouebuntur à fundamentis cum
 aquis. In decreto facto à Iudæis , quod scrip-
 tum est cap. 9. libri Hester, vt memoria extaret
 populo Dei in generationem, & generationem
 pro liberatione populi Dei ab interitu perditis
 eius hostibus , significatur in tota historia libri
 Hester esse quæ pertineant ad generationes,
 quemadmodum & in historia Tobix, & Iudit
 censendum est.

Quam verò causam existimamus esse obscu-
 ritatis libri Iob , nisi quòd in eo illa continen-
 tur signata , quòrum euenta adhuc non sunt
 cognita. Ac nisi cap. 3. aliquid signetur , quo-
 modo conuenient tot maledictiones cum pa-
 tientia Iob adeo commendata ? & cuius ser-
 monem laudat Deus capite postremo ? cap. 15.
 à versu 18. vsque ad finem capitis num est pro-
 phetia de Antichristo ? num est eadem prophe-
 tia capite decimo octauo , & decimonono at-
 que vigesimo, propria iactationis Antichristi ?
 capite 21. num ea tractantur , quæ & à Pro-
 phetis , præsertim à Ieremia capite 21. & ab
 Abacuch primo ? cap. 22. & 24. quisque facile
 potest aduertere prophetiam. à cap. autem 26.
 vsque ad 30. exponitur iudicium futurum. vbi
 multa recognosces narrata à Prophetis. Quæ
 loquitur Deus deinceps non videntur rectè
 posse percipi nisi adiumento rationis interpre-
 tationis Propheticæ. sin secus aliquis sentit, ex-
 periat, & interpretetur hæc, & totum librum.

ita vt satisfaciatur expectationi eorum, qui in perpetua historia literali perpetuam, & continuatam historiam mysticam requirunt.

In Psalmis non completa Prophetia.

Non percurram singulos Psalmos: non queram ordinem temporum cuiusque: non multa alia, quæ dabit interpretatio. Sed tantum pauca admonebo in aliquibus, vbi apparebit prophetiam non habuisse hactenus euentum rerum omnium in ea denuntiatum. Prophetia Psalmi secundi est ne completa in primo aduentu Domini, vt non magis nunc gentes, & populi; reges terræ & principes fremant, & coniurent simul, & arma capiant aduersus Christum? ac reliqua vt compleantur, iam diu expectatur. Prophetia Psalmi tertij est ne ita completa, vt non magis nunc inimici Christi percutiendi sint in maxilla, & dentes peccatorum conterendi, quàm in euerfis Hierosolimis? Quod in fine Psalmi quarti dicitur, nos in pace somnum capturos constitutos in tuto loco, estne adhuc præstitum? estne præstitum, quod promittitur Psal. 5? Quisnam est proprie ille impius, qui peridendus dicitur Psal. 7. & 9? estne præstitum, vt dicamus, quoniam nõ in seculum obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem? Psal. 10. impius ille num describitur Antichristus? Seruitus ab Antichristo num significatur finem habitura in fine Psalmi 14? Quæ Psalmo 18. narrantur si non referas ad secundum aduentum Domini, nõ habebis cõpletam interpretationem.

Cum multa in Psalmo 22. interpretatus fueris de primo aduentu Christi, quomodo expones illa. erue à framea Deus animam meam & de manu canis vnicam meam. salua me ex ore leonis, & à cornibus Vnicornium humilitatem meam: nisi euenta secundi aduentus Domini dabunt tibi in manus interpretationem? quæ deinde versu 28. vsque ad finem Psalms narratur, suntne adhuc completa, vt solius Christi sit regnum inter gentes? Psalmo 37. num septies repetitur, malignos, impios, & peccatores eijciendos è terris, pios autem habitaturos semper in terris dum mundus durabit in multitudine pacis? Psalmo 46. dicitur terra mutari, montes transferri in cor maris, gentes turbanda, regna inclinari, bella tandem afferri vsque ad fines terræ: Deum exaltari in gentibus, & in terra. habueruntne hæc sua euenta? Psalm. 47. dicuntur populi, & gentes subijci pedibus populi Dei, & Deus regnare, gentes coniungi cum populo Dei, & fieri Christi: perfectane adhuc sunt ista? Psalmo 58. dicitur latari iustus cum viderit vindictam, pedes suos lauabit in sanguine peccatoris. & dicturus est homo. utique est fructus iusto: utique est Deus iudicans in terra. Psal. 66. & 67. gentes dicuntur benedicere Deo nostro, & confiteri ei. & ne tergiuerferis, dicuntur gētes omnes populi omnes. Psal. 68. regna pariter terræ cantare Deo, psallere Domino: dissipari gentes, quæ bella volunt. quæ futura adhuc sunt. Psalm. 72. Dicitur dari regnum mundi Christo. vt iudicet ipse in iustitia, quando
florebit

florebit iustitia, & pax, donec auferatur luna: regnum Christi futurum à mari ad mare, ad fines terræ: omnes reges, omnes gentes seruient ei, atque replebitur gloria Domini omnis terra. Psalmo 82. dicitur. exurge Deus, iudica terram, quoniam tu habitabis in omnibus gentibus. quod futurum est. Psalmus 83. reuocatur ad futura tempora. Psalmo 86. dicitur. omnes gentes quascunque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum. Psalmo 89. dicitur: Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ: in aeternum seruabo illi misericordiã meam, & fœdus meum fidele ipsi: & ponam in seculum seculi semen eius, & thronum eius sicut dies cæli. hæc singula non possunt conuenire nisi regno Christi futuro post euersum Papatũ. Psalmo 92. perditis impijs dicuntur pij regnaturi, & in senectã futuros fortes, & virides. Psalmo 93. regnum Christi firmum futurum, ne habeat deinceps vllam commutationem. in quo regnabit iustitia, & veritas. Psalmo 97. regnum pariter Christi affertur, & opera, quæ ager, dum illud assumet. Psalmo 98. gaudium totius terræ exponitur pro regno Christi allato in toto terrarum orbe. in Psalmo 99. & 100. idem propè cum superiori est argumentum. Psalmo 101. quale regnum Christi futurum sit exponitur expulso Papatu. Psalmo 104. 35. dicitur. deficient peccatores è terra, & impij ultra non sint. & hæc expectantur. Inimici Christi, qui dicuntur Psalmo 110. adhuc non sunt positi

scabellum pedum suorum. Psalm. III. gentium
 promissa hæreditas dicitur dari in regno Chri-
 sti, & testamentum hoc æternum futurum. Psalm.
 112. potens in terra dicitur futurum semen pio-
 rum affluens omnibus bonis perditis impijs.
 Psalm. 147. Laudat Ierusalem Dominum, quia
 firmavit Deus statum Evangelicorum: attulit
 pacem, & copiam bonorum. Psalm. 149. canunt,
 lætantur, laudant pij Dominum pro salute da-
 ra victis aduersarijs.

In libris Salomonis Prophetia non completa.

Quòd in parabolis signentur alia præter id,
 quod dicitur, dū simile affertur ad simile osten-
 dendum, id patere debet cuique audienti sibi
 parabolas proponi. id patuit Apostolis, qui pe-
 tebant à Christo, vt sibi aperirentur parabola.
 patuit Iudæis, qui cognouerunt Christum pa-
 rabolis nuntiare euerfionē sui status. Quòd ve-
 rò è præceptis de vita quoq; non solū è rebus,
 personis, & actionibus parabola ducantur; do-
 cet ipse Salomon. qui Moſem imitatus, in præ-
 ceptis de vita præcepta, & monita proponit sa-
 lutaria, & neceſſaria. vt in præceptis præcepta
 cognoscantur, & vt quæ assumuntur præcepta
 ad alia ostendenda aperta sint omnibus: signifi-
 cata deinde præcepta pateſcant ijs, quos illa ſci-
 re oportebit. Vnde Ecclesiasticus hortatur piū
 virum, qui se totum dedit ad cōtemplationem
 diuinæ legis. vt conquirit occultas prouerbiorū
 ſententias atq; verſetur in ænigmatibus parabo-
 larum. Quòd iam in parabolis Salomonis sic
 Pro-

Prophetia, vt in parabolis Christi, docet ipse Salomon cap. 30. prouerbiorum, qui ait. Prophetia, quam locutus est vir, quicum est Deus, vt in cōclusionē libri moneat, quæ ante in toto libro locutus est, esse Prophetiam. Vnde eum fuerint eius parabolæ per Christum apertæ Ecclesiæ, agens ipse Salomon personam eius viri, qui viderit euenta suæ prophetiæ, nec ea in hoc suo libro, aliisque aliorum recognouerit; sed post monitus per alios aduerterit: accusabit tunc seipsum inquit. Stultissimus sum virorum, & scientia hominum non est mecum: non didici sapientiam, non noui scientiam sanctorum. Ac cum nundum fuerint hæ parabolæ apertæ, constat prophetiam in ipsis adhuc non habuisse sua euenta. nouit Isaias, nouit Ieremias in parabolis Salomonis esse Prophetiam. nam ille cap. 65. & 66. hic cap. 7. assumit in suam prophetiam verba illa prophetica, vocaui, & renouistis, & quæ sequuntur, nouit Oseas. quia cap. 3. narrat illud capitis septimi Prouerb. non est vir in domo sua, abiit viam longinquam: nouit Petrus. qui cap. 4. epistolæ secundæ sumpsit illud cap. 11. Prou. Ecce iusto in terra reddetur, quanto magis impio, & peccanti? nouit item Ieremias, qui cap. 25. id fieri nuntiauit. Quod item in Ecclesiaste insit Prophetia non ostendam ego. ostenderunt ante illi, qui per 400. annos dixerunt, & scripserunt. Væ terræ, væ populo Christiano, cum Gallia habebit puerum regem. quod sumptum est ex capite 10. versu 16. hoc iam habere suum euentum videmus,

& adhuc magis visuri sumus. Liber Sapientiæ si dubitas, an contineat Prophetiam, expecta adhuc paucos annos, & videbis euenta eorum, quæ nuntiantur capite sexto, si minus incipis aduertere, quæ ante denunciata sunt. De canticis canticorum, nihil est, quod à me dicatur, omnes pij nouerunt, qualis hã in ipsis sit sermo.

Si eadem doctrina est in Ecclesiastico, quæ in parabolis Salomonis: atq; eadem ratio scribendi, quæ est in authoribus sacrorum voluminum, in ipso erit quoque prophetia. cuius erunt expectanda euenta, & interpretatio.

In Isaia Prophetia non completa.

Quòd Prophetæ loquantur de tempore iudicij, de postremis temporibus, & de secundo aduentu Domini assumpto primo, ipsimet id monent. Vnde in Isaia capite secundo ita proponitur. Dies Domini exercituum super omnem superbum. in Iere. 1. ab aquilone soluetur malum super omnes habitatores terræ. in Ezec. 7. venit finis super angulos terræ. in Dan. 7. antiquus dierum sedit, iudicium sedit, libri aperti sunt. in Ose. 4. Iudicium Domini cum habitatoribus vniuersæ terræ. in Ioel. 2. contremiscent omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, dies tenebrarum, & caliginis. in Amoso. 1. & 2. dicitur ignis mitti in omnes peccatores. in Abdia. iuxta est dies Domini super omnes gentes. in Iona significatur cū prædicatione Evangelica liberatio piorum à Papatu per iudicium. in Mich. 1. Ecce Dominus egreditur è loco suo, descen-

descendet, & calcabit super excelsa terræ. in Naun. 1. Deus zelotes & vlciscens Dominus, iram seruans inimicis suis. Domini via est in tempestate & turbine. In Abac. 3. in ira incessisti super terram, in furore triturasti gêres. in Soph. 1. consumendo consumam è superficie terræ dicit Dominus. in Agæo. 2. adhuc pusillum, & ego commouebo cælum, & terram, mare, & aridam; commouebo omnes gentes. item subuertam solium regnorum, disperdam robur regnorum gentium. in Zach. 2. file omnis caro à facie Domini, qui surrexit de habitaculo sanctitatis suæ. in Malach. 4. ecce dies ille venit ardens tanquam clibanus. Quod sint tunc nouissima tempora monet Isaias cap. 2. Ierem. 23. 20. item 30. Exo. 38. 16. Dan. 28. Ioel. 2. Mich. 4. Quòd tunc futurus sit aduentus Domini, & quòd Prophetæ assumentes primum aduentum Domini narrent secundum, multi fatebuntur, & cuique legenti patere poterit. quare in his non est immorandum, nisi quatenus aliqui putant parum loqui Prophetas de secundo. iccirco percurremus hîc non totam narrationem propheticam, quam totam assumet interpretatio prophetica in secundo aduentu Domini: sed loca colligemus tantummodo aperta, quorum euenta non sint adhuc visa, futurâq; expectantur. vt ex his, quæ proponunt à se dicenda, & narranda Prophetæ: atque ex his, quæ narrant, pateat illos describere secundum aduentum Domini. Regnum Christi, in quo pax semper futura sit, & iudicium Domini, describitur cap. 2.

Isaiæ, quæ quidem adhuc non habuerunt suum
 euentum, ergo prophetia producitur vsque ad
 ea tempora, quando ista fient. in nouissimis sci
 licet diebus, vt ait ipse Isaias. & Iere. 23. & 33.
 Eze. 38. 39. 43. Dan. 2. 7. 12. 3. Ioe. 2. Mich. 4. c.
 3. Isaię habes, quæ recognoscas facta in Gallia,
 & esse, & fieri, quæ hic dicuntur. pueri sunt
 principes, mulieres administrant, surgit vir in
 virum, puer oppressit populū, cædes factæ sunt
 mulierum, non solum virorum. atque interpre
 tatio ostendet hæc propriè dici de Gallia, & de
 hoc tempore. Quæ in fine 4. capit. nuntiantur,
 non potes ostendere adhuc perfecta. Quæ assu
 munt Euangelistæ ex 6. cap. de his, qui audiunt,
 & non intelligunt; vident, & non percipiunt.
 ait Ioannes cap. 12. 40. Prophetam locutum de
 Christo, quando vidit gloriam eius, secūdi sci
 licet aduentus. Quæ autem ratio sit vt Euange
 listæ & Apostoli assumāt, quæ sunt secundi ad
 uentus Domini in primum; & contra Prophetę
 quæ sunt primi in secundum reuocent, docebit
 interpretatio. Si prophetia habuit sua euenta in
 primo aduentu Domini perfecta, quomodo fa
 cies tu planum caput septimū, vt ostendas pau
 cos annos post natum Christum fuisse eiectum
 regem Rasim, & filium Rameliæ ex Syria, & Sa
 maria. aut dum hæc facta fuerunt in Syria, &
 Samaria, paulo ante fuisse natum Christum; &
 quomodo post 65. annos vidit tunc domus Da
 uid virginem peperisse, & puerū ex ea natum?
 hæc & alia non possunt cohærere. ac si ad tem
 pus, & ad rationem propheticam conuerteris
 oculos

oculos, cohærebunt omnia, & habebitur plana sententia eorum, quæ narrantur. quæ in fine quoque capitis dicuntur, nondum habuerunt sua euenta. Quid dicemus nato Christo fuisse pacem vbique. & hîc cap. 8. & 9. narrari bello captas magnas vrbes ab Assirio: atque pugnantum esse sicut in die Madiam, magna hominum strage, strepitu tumultuoso, volutione vestimenti in sanguine? Quomodo fuit principatus super humerum Christi in primo suo aduentu, qui dixit. regnum meum nō est de hoc mundo. verumtamen multiplicabitur eius principatus pace perperua allata, & eius regno, quod nullā habiturum sit commutationem. & hæc duo nō fuerunt in primo aduentu Christi, nisi referas tu principatum quem humeris gestat Christus ad spiritualem dominatum. quod cum facies, debebis quoque & alia, & ipsam totam historiam reuocare ad spiritualia facta. Quæ deinde dicuntur de Ephraim, & Samaria, de Ephraim, & Manasse, & Iuda, factane sunt tempore Christi? aut quando facta hæc sunt, natus estne tunc Christus? eum tempora, & euenta adfuerint: atque tenebitur ratio prophetica, omnia, vt dixi, cohærebunt. interea dum hæc adhuc non adsunt, aut nondum sunt patefacta verbo Prophetico, cognoscimus Prophetiam non habuisse sua euenta completa. Quomodo interpretaberis decimum Caput. vt quo tempore iudicium Christi perdet scribentes Decreta iniqua, & mendacia, Assirium quoque euertat, per quem

multa

multa bella eodem tempore gesserit Christus ?
 versu 10. num promittitur populo Dei libera-
 tio à tyrannis tempore iudicij, & regnum Chri-
 sti ? num cap. 11. describitur regnum Christi,
 in quo vigebit iustitia, quando non erunt bel-
 la: in idem regnum vocabuntur omnes à qua-
 tuor plagis terræ ? Quod scripsit Paulus de An-
 tichristo, quem Dominus interficiet spiritu or-
 ris sui, & illustratione aduētus sui, annum sum-
 ptum est ex hoc capite ver. 4. num dixit Paulus
 hoc futurum iu aduentu Domini ? Ergo scribit
 Isaias hoc caput de secundo aduentu Domini,
 quando adducetur regnum Christi, iustitiæ, &
 pacis. cap. 13. repetitur iudicium contra Baby-
 lonem. & dicitur versu 6. ululate, quia propè
 est dies Domini, quasi vastitas ab omnipotente
 veniet. & versu 9. ecce dies Domini veniet cru-
 delis, & indignationis plenus. & iræ, furorisque
 ad ponendam terram in solitudinem, ad pecca-
 tores conterendos ex ea: & visitabo super or-
 bem terrarum. & quæ sequuntur. bella nunti-
 antur, cædes, & Babylon perdenda. dicentne
 vnquam fuisse ista qui negant Prophetas loqui
 nobis hoc tempore, quando incipiunt hoc fie-
 ri ? num cap. 14. finis nuntiatur ab oppressio-
 ne tyrannorum, atque interitus Antichristi ?
 cap. 15. & 16. & 17. vbi agitur de Moab, Da-
 masco, & Ephraim, num dicitur vers. 7. cap. 17.
 in die illa aspiciet homo ad factorem suum, &
 non ad altaria opus manuum ? Si dies illa est,
 quando multitudo populorum sonabit & fre-
 mitus marium, erit perturbatio illa magna,
 quomodo

quomodo historia præterita tunc efficietur? aut dies iudicij magni censendus est fuisse tempore Moabi, Damasci, & Samariæ? Quam interpretationem afferes cap. 18. nisi euentus tibi illam dabit? Quæ narrantur cap. 19. & 20. num vides eorum plurima facta in Gallia? & Abbas Ioachimus in interpretatione huius capituli num monuit nos, esse sermonem hunc de regno Galliarum? Quam dices tu cap. 22. vallem visionis, nisi euentus dabit interpretationem? Si de Tyro antiqua est propheta c. 23. quomodo ostendes tu negotiationes Tyri, ac merces eius sanctificatas fuisse Domino, non repositas, non reconditas. idque post eam euerfam, iterumque post 70. annos in priorem statum, & ad priorem mercaturam, & negotiationes reuocatam, ni euenta dabunt interpretationem? Perturbatio illa magna quæ describitur cap. 24. fuitne adhuc visa? mirabilia, quæ Deus cap. 25. dicitur factururus. suntne adhuc visa? Canticum capituli 26. cecineruntne adhuc pij, qui victores fuerint tyrannorum Christo egresso de loco suo puniente iniquitatem illorum? Quis afferet propriam interpretationem. cap. 28. 29. 30. & 31. nisi euentus rerum tradat eam sibi in manus? Regnum Christi, quod describitur cap. 32. iustitiæ, fuitne hæctenus visum, vt fuerit pax perpetua, & tranquillitas, & securitas. vt nunciatur versu. 17. & 18. quod & confirmatur cap. 33. versu. 20. & 22. contra cap. 34. vastatio status impiorum narratur, cui nullum vnquam afferretur remedium, nec restauratio. capit. 35. reassumitur liberatio

piorum

piorum perpetua, & finis afflictionum. Quæ e.
 36. vsque ad 40. narrantur de Ezechia, videant,
 qui suo iudicio statuunt terminum prophetiæ
 & in hac historia quid signetur. à 40. ca. & de-
 inceps sunt conciones, in quibus pauca notabi-
 mus quæ non completam Prophetiam docent.
 Ac primum ipso cap. 40. agitur de voce claman-
 te in deserto, quam Euangelistæ tribuunt Ioan-
 ni Baptistæ. sed interea quomodo ista vox cla-
 mat versu 10. ecce Dominus Deus in fortitudi-
 ne, seu exercitu venit, & brachium eius domi-
 nabitur? & quomodo ait in Matthæo ista vox,
 cuius ventilabrum in manu ipsius, & mundabit
 aream suam, & coget triticum suum in horreum,
 paleam autem comburet igni inextinguibili
 quod pertinet ad iudicium futurum? De pro-
 phetia in capitibus septem, quæ sequuntur, cõ-
 plectente omnia tempora dictum est ante: sed
 promissiones, quod perituri sint contendentes
 contra Euangelicos: quod non apparituri in
 mundo: quod Euangelici afflicti deducendi sint
 in statum beatum, nondum est præstitum. Et si
 referas hæc, & alia similia, quæ ante dicta sunt,
 ad cœlestia tantum, vide vt omnia verba cohæ-
 reant. de qua re post dicemus. Prætermitto pro-
 missiones 42. cap. de omnibus gentibus ventu-
 ris ad Christum tempore iudicij, prætereo quæ
 dicuntur de Cyro, & quæ sibi promittuntur ca.
 45. prætereo quæ cap. 46. & 47. dicuntur de Ba-
 bylone, quæ in Apocalypsi dicuntur sub ea de
 Ecclesia Romana, cap. 49. salus in toto orbe
 promittitur pijs: & possessio totius orbis Eccle-
 siæ.

fiæ. quæ nondum sunt præstita. c. 51. & 52. salus
 sempiterna itidem promittitur, & iudicium. ca.
 54. Ecclesia hæctenus afflictæ dicitur cōsolatio-
 nem susceptura facta domina gentium, & quæ
 non ultra affligetur. cap. 60. gentes omnes ve-
 niunt in Ecclesiam, & perituræ dicuntur, quæ
 ei non seruerint. atque erit gloria perpetua Ec-
 clesiæ. cap. 61. eadem confirmantur. & cap. 65. &
 66. tempore iudicij.

Prophetia in Ieremia non completa.

Si in primo aduentu Domini completa est
 prophetia, vbi est interpretatio in hoc Prophe-
 ta primi capitis ex euentu de verbo demoliente
 & ædificante: de virga, & de olla, & malo ab
 aquilone veniente contra Hierusalem? Quæ se-
 cundo capite narrantur, ad Ecclesiam Romanã
 refert Abbas Ioachimus. & quod dicitur in fine
 capitis. ab Ægypto confunderis, quemadmo-
 dum confusa fuisti ab Assur, ait Abbas in Ægyp-
 to intelligi ibi Galliam, in Assur Germaniam. vt
 dicatur. confunderis ô Ecclesia Romana à Gal-
 lia, quemadmodum ante confusa fuisti à Ger-
 mania. quod hoc tēpore factum vidimus. Vbi
 c. 3. agitur de Synagoga, aut de Ecclesia, vt alia
 prætermittam, de quonam tempore dicitur ver.
 16. neque ambulabunt ultra post duritiæ cordis
 sui mali, hæctenus nimis ambulatum est. Vasti-
 tatem quæ dicitur cap. 4. & 6. & 8. facta terræ,
 nondum vidimus, videmus tamen non firmari
 pacem nunc, vt cupiunt homines, atque illam
 sibi promittunt. capite 5. nuntiatum est, quod
 nunc dicunt propè omnes. non est ipse. nec
 veniet

veniet super nos malum. hoc est. non est Dominus qui perturbationem affert, non est nunc secundus eius aduentus, nō iudicabimur nunc. An num fit nunc illud cap. 7. templum Domini, templum Domini. Ecclesia, Ecclesia clamāt Papistæ, & in Ecclesia comburunt homines, & illam faciunt speluncam latronum? ca. 19. num idem repræhenditur, & nuntiatur pœna, quòd comburant contra verbum Dei homines? num idem cap. 32? Quæ verò nuntiantur cap. 25. de solitudine adducenda super vniuersam terram, de puniendis omnibus gentibus, & principibus à domo Dei cœpto iudicio, & hoc peruadente de gente in gentem, ab extremo terræ ad extremum terræ, suntne adhuc peracta? vt quisque audeat dicere, esse cōpletam prophetiam. cap. 30. finis malorum promittitur perditis impijs. idem promittitur cap. 31. vers. 28. perpetuò verò. 40. Idem cap. 32. versu 36. vsque ad finem capitis. Quæ cap. 44. minatus est Ieremias populo Dei eunti in Ægyptum, an num contingerunt Euangelicis in Gallia? Quæ strages ca. 46. narratur exercitus Pharaonici, & multorum incircōncisorum, vbinam ostenditur facta, vt narratur tota? Vt prætermittam Moabitas, & Amonitas, quorum iudicium narratur cap. 48. & 49. Ioannes in Apocalypsi num indicat nobis quæ narrantur cap. 50. & 51. de Babylone, intelligenda esse de Romana Ecclesia, cū tot loca transfert ex his duobus capitibus iisdem verbis in suum librum, vbi agitur de Babylone?

Prophetia non completa in Ezechiele.

Interpretatio primi capituli Ezechielis, & decimi, item ædificationis, & structuræ domus, & templi nundum habetur, quòd Prophetia non adhuc habuerit suum euentum completum. ca. 7. iudiciũ Domini pronuntiatur contra Christianos, & gentes omnes. nam vbi dicitur. vers. 20. venit finis supra quatuor angulos terre. & 3. venit contractio in te, qui habitas terram, dies illa significatur, quæ vt laqueus inuader omnes, qui habitant superficiem totius terræ. & hæc nundum sunt peracta. Capituli octaui non est propria interpretatio. ergo expectatur euentus. Capite nono narratur cædes Euangelicorum facta Luteriæ, & in Gallia, & nunc tandem videmus eius rei euentum. sed cauet sibi ciuitas illa, quæ dixit, dereliquit Dominus terram, Dominus non videt. cap. 11. versu 16. vsque ad finem capituli offertur promissio adhuc complenda. Quæ de pace dicuntur cap. 13. & dicta sunt ca. 11. & in Ieremia ca. 5. & 14. & 23. vidimus hoc tempore euenta, & videmus. Quæ cap. 20. narrantur, pertinent ad iudicium Domini. vt ex versu 36. licet aduertere. Quæ cap. 21. de iusto, & iniusto interfectis, de gladio educto contra omnem carnem ab austro ad aquilonem dicuntur, non sunt adhuc peracta. In fine capituli 28. est promissio de quiete, & tranquillitate præstanda populo Dei in terris etiam. quod nundum est factum. Dum cap. 30. dicitur. Ululate. dicite. va diei, quia propè est dies. propè in quâ est dies Domini, dies nubis, & tempus gentium:

ſignificatur, quæ narrantur de Ægypto, & ante de Tyro, & alijs locis pertinere ad tempus iudicij Domini. Cædes tot gentium, & principum, quæ narrantur cap. 32. vbinam ostendentur habuisse suum euentum? Promissio cap. 34. estne adhuc præstita, vt pecudes non vltra sint in rapinam? sit pax perpetua? habitetur confidenter? Promissio eadem c. 36. non est adhuc præstita. non dicetur completa prophetia de ossibus assumptibus carnem, ac de mortuis in vitam reuocatis. non de Gog, & Magog. ergo non est completa Prophetia in primo aduentu Domini.

In Daniele non completa Prophetia.

Quòd sit Prophetia in somnio Nabucodonosoris, & quòd sit de postremis temporibus, docet Daniel versu 28. secundi capituli. an sit cõpletum post non multos annos apparebit. hoc eodem capite regnum Christi nuntiatur semper duraturum deinceps etiam in terris dum mundus durabit. de quo regno idem nuntiatur cap. 7. versu 14. & 27. Quæ autem capite tertio & quarto & quinto & 6. narrantur an sit Prophetia docet interpretatio. cap. 7. est illa quidem: sed non omnino aperta, nisi vbi est sermo de Christo, qui afferet regnum suum. quod dabit sanctis, vt illud obtineant, vsque dum mundus durabit. Visio octaui capituli videtur propè suū habuisse euentum, quem interpretatio aperiet. Quæ ver. 24. noni capituli dicuntur, ostendunt Prophetiam non habuisse suum euentum in primo

mo

ino aduentu Domini completū. Si enim Christus dicitur mortuus hebdomada 62. & perfectis hebdomadibus. 70. debuit habere finē prophetia. ergo finem illū non habuit hebdomada 62. & tēpore primi aduentus Christi. nam post 62. in currente alia hebdomada, in eius medio cessauit iuge sacrificium vsque dum post annos 1290. abominatio desolationis tollatur ē loco sancto. quod vt fiat expectamus aduentante Sancto Sanctorum. capite decimo significatur Prophetia finem habitura in nouissimo dierum. vt dicitur versu 14. & quando secundō Christus veniet, vt eius aduentus describitur, versu quinto & sexto: & quando fient illa bella, quæ narrantur capite vndecimo, quæque nobis euenta interpretabuntur: & quando erit perturbatio illa magna, cuius similis nulla vnquam fuit. nuntiantur autem hæc aperienda in euentis rerum, quæ cum non secuta fuerint, non est completa Prophetia, nec aperta. capite vndecimo bella, & perturbationes multæ narrantur. quæ bella multi etiam ex antiquis ostēderunt euenisse in regibus gentium sine Deo. & cū non potuerunt in historijs gentium simile inuenire, id pertinere dixerunt ad tempus Antichristi. & diuus Hieronymus scripsit patres retulisse multa ad tempus Antichristi, atque eorum fuit sententia: multa euenta esse nobis expectanda earum perturbationum, & bellorum, quæ scripta sunt in Prophetis. vt conspiciantur, quando vehementius Antichristus insultabit contra Christum. atque

ita & sententia patrum probatur, Prophetiam non in primo; sed in secundo aduentu Domini compleri. Et si quæ extra sunt, nihil ad nos, ut ait Paulus: atque Prophetæ loquuntur semper de populo Dei: erit interpretis afferre causas, quare reges sine Christo inducantur in historiam populi Dei.

In Osea non completa Prophetia.

Non sunt completa, quæ à vers. 15. secundi capitis vsque ad finem eiusdem capitis narrantur, quia adhuc est Ecclesia, quæ vocatur Babylon. nec adhuc contrita sunt arma bellica in terra. non extat Ecclesia desponsata in iustitia in sempiternum, quæ idem narrantur capite 3. de ablato iuge sacrificio, & alijs rebus nondum sunt restituta. nec dicendum est ea narrari de tempore Iudæorum ante Christum. quia adhuc non venerat Christus. & hinc dicitur dare Ecclesi. 15. argenteos, & hordeum vsque dum redeat perfecta via longa, & restituat ablata. ni venisset, non diceretur iturus, & rediturus. ergo est sermo de Christo, qui venerit, & de iuge sacrificio ablato post suum primum aduentum. Et hoc patet ex Daniele capite 9. ubi Christus dicitur passus hebdomada 62. & dimidia hebdomada post cessasse iuge sacrificium. atque 70. hebdomada omnia restituenda. Quæ capite 4. dicuntur de iudicio Domini, aut nunc fiunt, aut futura sunt. vtrum concedes, fateberis huius capitis aut nunc compleri Prophetiam, aut in aliud tempus produci. nam præterito tempore non dices
perfecta,

perfecta, quæ in hoc capite narrantur.

In Ioele non completa Prophetia.

Quæ pariter narrantur cap. 2. Ioelis de die tenebrarum, & caliginis, & vers. 26. de populo Dei, qui non ultra afficietur pudore in seculum, nondum habuerunt suum euentum. nec adhuc vidimus iudicium vallis Iosaphat quod memoratur cap. 3. vers. 2. & ab 11. vsque ad 17.

In Amoso non completa Prophetia.

Cap. 1. vers. 2. Dominus dicitur rugere de Sion, vt disperdat habitacula pastorum, & quæ sequuntur. atque cap. 9. idem iudicium exponitur. quod nemo fugiet. percutietur terra, & omnes habitantes in ea. perdentur reges impij, restituentur omnia. Ecclesia Apostolica, regnū Dei, & alia. vers. 12. & deinceps exponitur status futurus, in quo pij possidebunt regna terræ cum magna copia rerum omnium. instaurabuntur quæ vis bellica demolita fuerit, nec ultra labefactabuntur à tyrannis.

In Abdia non completa Prophetia.

Vers. 15. dies Domini dicitur esse supra omnes gentes, vt cuique fiat, vt ipse fecit: in Christi regno futura salus. in quo pij iudicabunt impios. & hæc nondum euenerunt.

In Iona, & in Michea non completa Prophetia.

Si Christus nõ apperuisset mysterium de Iona, qui fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, esset illud adhuc occultum. ita sunt alia, quæ aperientur ab eodem Christo de postremis temporibus. quia ait Petrus Prophe-

tas omnes de iisdem temporibus locutos. & interpretatio dabit, vt & Ionas attigerit secundum aduentum Domini; non solum exposuerit primum. In Michea autem cap. 1. versu 2. 3. & 4. nuntiatur iudicium Domini. item ver. 15. quarti capitis. cap. 7. status idem exponitur mundi, qui expositus est ab Osea cap. 4. quando nuntiat adesse secundum aduentum Domini. ca. 4. affert Micheas eadem, quæ Isaias ca. 2. hoc eodem capite quarto versu 9. 11. 12. & 13. nuntiat magna perturbatio futura, & iudicium vallis Iosaphat dictum à Ioële. cap. 5. bella dicuntur cessatura, auferenda maleficia, & Idolatria. quæ omnia adhuc futura sunt, ergo non est completa Prophetia.

In Naun non completa Prophetia.

Cap. 1. describitur iudicium Domini futurum, & euertendus status Antichristi persistentibus pijs adhuc in terris.

In Abacuch non completa Prophetia.

Cùm Abacuch narrat, quæ ager Christus precipuè in suo secundo aduentu, generatim tamè cap. 3. ait. In ira incessisti super terram, in furore triturasti gentes. Illud iustus ex fide viuet renoeat Paulus ad secundum aduentum ca. 10. vers. 38. Epistolæ ad Heb.

In Sophonia non completa Prophetia.

Sophonia quoque cap. 1. describit iudicium Domini. & vers. 14. ait iuxta est dies Domini magnus, & quæ sequuntur. cap. 3. vers. 15. dicitur regnaturus deinceps Christus in suo populo. & hic non visurus yltra malum.

In Ageo non completa Prophetia.

Cap. 2. vers. 7. dicitur. Adhuc pusillum, & commouebo cælum, & terram: commouebo omnes gentes. & versu 22. Ego commoturus sum cælum, & terram, & subuertã solium regnorum, & quæ sequuntur. quæ adhuc non sunt peracta.

In Zacharia non completa Prophetia.

Zacharias ostendit se loqui de tempore iudicij dum cap. 2. vers. 13. ait. sileat omnis caro à facie Domini, qui surrexit de habitaculo sancto suo. capit. 12. bis dicuntur omnes gentes terræ venturæ contra Hierusalem, & congregandæ. duces Iuda deuoraturi omnes populos vndiq; vt duæ partes succidantur è terra nuntiatur ca. 13. quod nundum visum est. cap. 14. vers. 9. Dominus dicitur rex futurus per vniuersam terrã. vers. 11. excidium non vltra futurum: sed Hierosolymis habitabitur confidenter. quæ adhuc non sunt facta.

In Malachia non completa Prophetia.

Cap. 3. vers. 5. iudicium pariter nuntiatur. & cap. 4. repetitur illud. vt non relinquenda sit radix, nec ramus impiorum. pij autem permanfuri sint florentes illis depulsis. Et hæc vt fiant adhuc expectamus.

Probat in nouo Testamento non completa Prophetia.

Quomodo autem etiam in tota narratione Euãgelica, & in doctrina Apostolica insit prophetia: quemadmodum ait filius Dei in fine 24 capituli Ecclesiastici. Doctrinam adhuc, vt prophetiam effundã, eãque ad omnes seculorum

ætates transmittā: docebit interpretatio, quam Dominus daturus est Ecclesiæ suo tempore. nunc verò quòd sint plurima loca prophetica in Euangelistis, & Apostolis, omnes facebuntur. vt præter alia cap. 24. Matthæi 13. Marci 17. & 21. Lucæ. vt caput 5. Epistolæ primæ ad Tess. & 2. secundæ. caput primum primæ, & caput tertium secundæ ad Tim. vt secunda Epistola Petri, & quæ est Iudæ. Et quod quædam habuerint sua euenta, quædã non habuerint, arbitror quoque propè omnes concessuros. quare non videtur opus ista ostendere, quæ omnibus patent. Quòd item liber Apocalypsis sit prophetia atq; non omnia perfecta sint, quæ ibi nuntiata sunt futura, nemo videtur esse, qui sit negaturus præter certos irrisores atheos. Ergo concludendum erit, in omnibus propè diuinis scripturis inesse prophetiam, eamque adhuc non completam.

*Probat, Prophetica multa in Euangelistis,
& Apostolis sumpta è Prophetis.*

Nunc illud erit quærendum. quæ Prophetica diximus contineri in Matthæo, Marco, Luca, Paulo, Petro, & Iuda, an sint sumpta è Prophetis. nam si erunt sumpta è Prophetis: & si illa sunt de secundo aduentu Domini, & de postremis temporibus: constabit adhuc Prophetas loqui de secundo aduentu Domini, & de postremis temporibus. Quòd sint illa de secundo aduentu Domini, id apparet in ipsa narratione Euangelica. quia quarunt Apostoli à Christo signa sui aduentus, & consummationis seculi.

seculi. atque ad hæc proposita Christus respondit. totâque respõsio continet, quæ fient tempore sui aduentus. similiter Paulus, Petrus, & Iudas aiunt se monere de rebus futuris postremis temporibus. Quòd verò sint eadem sumpta ex antiquis Prophetis, id quoque patet. quia id monet Christus, qui ait in Luca oportere illa fieri, vt compleantur, quæ scripta sunt, monent & Apostoli. ait enim Paulus. spiritum manifestè loqui, & Petrus se habere sermonem propheticum. & ibi loquitur de Prophetia scripturæ, quam sancti locuti sunt spiritu Dei. vnde cap. 3. hortatur fideles. vt sint memores eorum, quæ prædicta sunt à sanctis Prophetis. & Iudas pariter ait. se loqui de his, qui iam olim fuerunt descripti: & de quibus vaticinatus est Enoch. Percurramus iam lingula, quæ narrantur in Euangelistis, & Apostolis futura, ac ostendamus illa è Prophetis sumpta, seu & ante fuisse denuntiata à Prophetis. Dicuntur in Euangelistis venturi, qui se Christos faciant. hoc cum multis in locis antiquæ scripturæ inuenietur denuntiatiũ quando erunt aperti libri, tum nunc in Malachia cognoscere possumus cap. 3. vbi ait filius Dei. nũ quid rapere debet homo, quæ sunt Dei, quòd vos mea rapitis? item. & vos mea rapitis gens tota. & in Ezech. ca. 33. oculos vestros attolitis ad idola vestra, & terram hæreditate possidebitis? item 9. inducuntur falsi Christi dicere. dereliquit Dominus terram. Dominus non videt. & 11. elongate vos à Domino, data est nobis terra in possessionem, & cap. 5. Ieremia

Matth. 24.

Marc. 13.

Luc. 22.

dicitur. negauerunt Dominum, & dixerunt.
 non est ipse, neque veniet super nos malum.
 & capite nono. ait filius Dei, me non nouerunt
 item. reuenerunt cognoscere me. capite deci-
 mo septimo Ieremias nomine humilium mini-
 strorum, qui non faciunt se Christos cum mul-
 tis, ait. non affectaui, vt essem pastor coram te:
 essem ego iudex, qui asserem calamitatē alijs.
 tu nosti. hęc mihi videtur esse sententia huius
 loci. Dicuntur factura bella, & rumores bel-
 lorum. & id nuntiatum fuit cap. 7. Ezechi. vbi
 ait. pacem quærent, & non inuenient. contri-
 tio super contritionem veniet, auditus super
 auditum. talia & in hoc Propheta, & in alijs
 passim videri possunt, nuntiata. Dicitum est
 futurum, vt gentes contra gentem surgant, reg-
 na in regna. quod nuntiatum fuit in Isaia ca-
 pite 19. in libro 4. Esdr. cap. 15. iisdem propè
 verbis. cap. 11. Zachariæ ait Deus. Ego traditu-
 rus sum homines ipsos, quemque in manum
 proximi sui. de fame, peste, & terræ motibus
 quæ in Euangelio dicuntur futura; sunt adeo
 repetita in Prophetis, & futura postremis tem-
 poribus, vt nemo velit sibi ostendi, qui Pro-
 phetas semel percurrerit. Quod Euangelici de-
 buerint affligi, & opprimi, id nuntiatum est in
 libro 4. Esd. c. 16. ver. 69. 70. 71. 72. & 73. c. 7. &
 19. Ieremiæ quod etiam comburendi. Quod
 offendentur multi, alter alterum prodet, odio
 prosequetur, id nuntiatum est in Michea ca. 7.
 & Ierem. 9. Multi pseudoprophetæ nuntiati
 sunt futuri cum alibi, tum cap. 23. Ieremiæ. &
 inde

inde dictum est in Zacharia cap. 13. & Prophe-
 tas, & spiritum immundum auferam è terra.
 Iniquitas aucta, & charitas refrigerata nuncia-
 tur cap. 4. Osee 7. Micheæ, & alibi. ac fuit &
 id denūtiatum, vt quisque carnem proximi sui
 ederet. Quòd Euangelij prædicatio debuerit
 innouari, atque simul prædicari opera secundi
 aduentus Domini, in aperta prophetia patebit,
 fuisse denūtiatum Plal. 2. vbi dicitur. narra-
 bo decretum. cap. 6. Isaia, & 1. Ezechielis. &
 alibi. De abominatione futura, & aperienda
 in secundo aduentu Domini, ait Christus locu-
 tum Daniele. & in aperta Prophetia in multis
 locis conspicietur descripta. De fuga futura in
 magna perturbatione, ac de ipsa magna pertur-
 batione locutus est Isaias cap. 13. & 24. Ezechi.
 7. Daniel. 12. Quòd ait Christus de fulgure vi-
 detur fuisse interpretatus Zacharias cap. 9. versu
 14. De Sole, Luna, & stellis obscurandis nun-
 tiauit Isaias cap. 13. vers. 10. Joel cap. 2. Ezech.
 32. De filio hominis venturo nuntiauit Isaias.
 cap. 19. & 63. Daniel. 10. De signo filij homi-
 nis Balaam c. 14. Num. de sceptro, & virga Chri-
 sti dictum fuit in Isaias cap. 5. & 11. & 13. Venia-
 mus iam ad Paulum. quod dixit de pace, in
 qua futurus esset interitus, num id nuntiauit
 Ieremias & Ezechiel multis in locis? quod mo-
 nuit de Antichristo, num sumptum ex capi-
 te vndecimo Isaia? Quæ scripsit de homini-
 bus futuris alienis à cultu Christi, num sunt
 eadem quæ Petrus, & Iudas pariter monue-
 runt, qui testati sunt sumpta fuisse illa è

Prophetis? vt in Iane, & Iambrae; in falsis Prophetis, qui fuerunt tempore Moſis, & Prophetarum: in Balaam: in filijs Chorae: in Datam, & Abiron: & in alijs, & in malis angelis: in Sodomæis: in Cain fuerint denuntiati mali, & falsi Christiani futuri. hinc monet nos Paulus, ne cupidè agamus, vt patres multi in deserto. ne ſimus Idolatræ, ne ſcortatoros, ne tentemus Christum, ne murmuremus. Quæ tandem narratur in Apocalypſi, conſtat plurima ante fuiſſe denūtiata in antiquis Prophetis, vt patet ex 10. & 17. cap. vbi longam narrationem eorum, quæ ſummatim afferret, monet petendam è Prophetis. Si iam Chriſtus, & Apoſtoli nuntiarunt, quæ ſunt poſtremi temporis, & ſecundi aduentus Domini: & hæc ſint ſumpta è Prophetis: ergo Prophetæ locuti ſunt de poſtremis temporibus, & de ſecundo aduentu Domini. Si iam inquam Prophetæ locuti ſunt de ſecundo aduentu Domini: ſi item narrant poſtrema tempora, & ita verum erit illud Petri Act. 3. quòd Deus locutus ſit per os omnium ſanctorum ſuorum Prophetarum ab initio de temporibus ſecundi aduentus Domini.

*Fuerunt Prophetæ poſt Apoſtolos vſque ad
noſtra tempora.*

Nunc verò ſequitur, vt poſtquam percurramus vetus & nouum Teſtamentum, in quibus oſtendimus Prophetica de primo, & ſecundo aduentu Domini, & de poſtremis temporibus; vt & tempora Eccleſiæ percurramus. quò Deus
etiam

etiam omnibus temporibus Prophetas dedisse
cognoscatur. Toto tempore Apostolorum fue-
runt Prophetæ in Ecclesia, vt vidimus in Act.
Apostolorum, & vt diximus initio, & ostendit
Paulus in Epistola prima ad Corint. ministros
datos Ecclesiæ variarum facultatum, & mune-
rum, & ait datos primū Apostolos, deinde Pro-
phetas. Quia verò futurum erat, vt auferetur
iuge sacrificium, & item alia, atque cessaret ipsa
prophetia in Ecclesia per aliquod tempus, ecce
dedit Deus Apocalypsim. in qua exposita habe-
rent pij, quæ cōsecutura essent deinceps futuris
temporibus omnibus in Ecclesia. Scripsit &
Hermas, de quo meminit Paulus in Epistola ad
Romanos, visiones, pertinentes ad nouissima
tempora. quem Hermam recenset diuus Hie-
ronymus inter scriptores Ecclesiasticos, è quo
multi scriptorum veterū vsurparint testimonia.
extitit deinde Lactantius Firmianus, vt præte-
reream Methodium, cuius vaticinium variè à
varijs fuit distractum. qui Lactantius scripsit
de iudicio Domini. & quamuis mihi non vi-
deatur is venire in numerum Prophetarum, ta-
men illud præstitit, vt memoremur de iudicio
futuro, & de his, quæ futura essent in ipso iudi-
cio. quomodocunque illa diiudicet quæque
propè omnes non aduertunt, dum fiunt. atque
hæc de Lactantio affero, vt ostendam Patres nō
sensisse Prophetiam fuisse completam in primo
aduentu Domini. vt in Daniele quoque vidi-
mus. vbi cap. 11. diuus Hieronymus cum factū
aliquod eorum, quæ narrantur à Daniele, videt
nunquam

nunquam extitisse simile, reuocat illud ad tempora Antichristi, quando efficiendum sit. & ait patres idem censuisse, & egisse. Iustinus martyr in dialogo Triphonis Iudæi ait. Quæ reliqua sunt Prophetica, in altero eius aduentu euenient. Tempore Caroli Magni scripsit Rabanus monachus librum Propheticum insignem de magnitudine filij Dei cognoscenda ab omnibus in toto mundo gentibus, in ipsa cruce quæque magna describens. hunc librum circa dimidiam horam permissum mihi fuit intueri: sed in his, qui post prophetica tractauerunt, vidi sæpius citari Rabani prophetiam. Eo autem tempore, quando erexit Papa suum Decretale, ecce Abbas Cyrillus, Abbas Ioachimus nuntiant aduentum Domini instare, inno-uationem Ecclesiæ, & rerum omnium. ad quam quisque nomen Christi gerens se parare debeat. ac generatim afferunt summam eorum, quæ nuntiata fuerunt in antiquis Prophetis atque multa singularia aduertunt quoque dum perstunt in contemplatione verbi prophetici sequuntur deinceps semper aliqui qui eadem repetunt, & inculcant: nuntiant, & scribunt, quæ nunc videmus fieri. Theleosphorus quidam collegit in vnum volumen multos ex his, qui post Apostolos nuntiarunt, quæ sunt nostro tempore: & hæc suo certo ordine persequitur ipse. vt prædicationem Euangelicam, persecutionem ob illam, & afflictiones, & caedes Euangelicorum, perturbationes Gallicanas, & cætera bella naualia, & terrestria: quæ sunt

sunt principum Christianorum, & totius populi Christiani: innouationem omnium. Vsq; ad Hieronymum Sauonarolam fuerunt, qui ista nuntiarunt. ipse autem Sauonarola nuntiavit item ista omnia iam iam futura: Christum scilicet propè adesse. qui nouos excitet prædicatores Euangelicos; qui virga ferrea percutiat, & innouet totum statum populi Christiani. prædicauitque idem pœnitentiam, & innouationem vitæ. vt eius conciones, & quæ scripsit de rebus futuris testantur. Post Sauonarolam extiterunt in Italia eius discipuli, qui eadem prædicarunt vsque dum Lutherus, & alij renouarunt, & instaurarunt prædicationem Euangelicam. bella deinde & perturbationes extiterunt. atque iam iudicium cœptum est à domo Dei, & expectantur alia, quæ denuntiata sunt futura in tota prophetia.

Ecce iam prophetiam, & Prophetas extendi vsq; ad postrema tempora, & ad secundum aduentum Domini, quem illi describunt. sequi videtur nunc vt ostédatur nos iam ingredi in postrema tempora; adesse secundum aduentum Domini; effici illa, quæ narrantur in Prophetis. Sed antequam ad hæc accedamus, videtur amouenda illa opinio de iudicio Domini, quod futurum sit vno die 24. horarum, seu vt aliqui affirmant, in momento temporis. atque simul demonstrandum est peracto magno iudicio, futurum statum mundi, quem Paulus vocat sabbatismum. in quo cum Christo diu regnabit populus Dei in terris eiectis impijs, & Antichristo.

Probatum

*Probatum post iudicium futurum nouus
status mundi,*

Ea opinio è Papatu manauit in multos, qui dicant, nihil ex Prophetia aliud euenturum, nisi postremum diem mundi, quando in momento temporis, in ictu oculi resurgēt mortui, pij tollentur in cælū, impij detrudentur ad tartara. & ita negant Prophetiam de iudicio futuro, atque adeò ipsum iudicium. & hæc opinio inde nata est, quòd negligenter, & dormitando lectum fuit verbum Dei, & ad voluptuosam vitam, & ad superbiam vitæ conuersi sunt Ecclesiastici, & alij. dixerunt beatos superbos, vt illis obijcitur capit. 3. Malachiz. dixerunt se ita perseueraturos, vt illis obijcit Petrus, vsque ad postremum diem mundi. interea aliquid futurum. confuderunt aduentum Domini in Spiritu, & aduentum in gloria: vt Hebræi confuderunt aduentum primum in carne cum aduentu secundo in spiritu. quia Messias describitur venturis magnis exercitibus, ac magnis operibus bellicis cõstituturus regnum Israeliticum, non attenderunt Hebræi Christum prius debuisse venire in humilitate, vt describitur cap. 42. Isaia: passurum, & moriturum, vt narratur cap. 53. eiusdem Isaia, & nono Danielis. non attenderunt distinctè fuisse positum primum aduentum à secundo cap. illo 42. Isaia. vbi dicitur. priora ecce euenerunt, & noua ego annuntio. prima narrauit Isaia. vbi dicitur. electus meus, in quo sibi complacuit anima mea: dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus proferet,

proferet, & quæ sequuntur. noua verò quæ nuntiat & narrat Isaias, siue Christus sunt secundi aduentus. illa videantur, quæ nec primo in carne, nec tertio in gloria conuenient aduentui. capite nono Danielis ponitur quoque distinctus duplex aduentus Domini. item in Osea cap. 1. & tertio. Similiter distinctus positus est aduentus Domini in spiritu, & in gloria à Paulo, & Petro. vbi enim in prima Epistola ad Thess. ca. 5. loquitur Paulus de die illo Domini, qui venturus sit, vt fur. item in secunda cap. 2. de Antichristo interficiendo; sermo est de secundo aduentu Domini in spiritu. qui aduentus describitur in Prophetis, & capite illo vndecimo Isaiæ, vnde Paulus sumpsit vaticinium suum de Antichristo. vbi ea narrantur quæ sunt longi temporis, non vnius diei. vbi verò cap. 5. primæ ad Corinth. ait Paulus in momento, & in ictu oculi. & cap. 4. primæ ad Thess. Dominus descensurus è cælo, & sanctos rapiendos cum eo in aëra: est sermo de aduentu tertio in gloria, & de resurrectione mortuorum. Et quoniam de hoc triplici aduentu Domini disputatum est ab Abbate Ioachimo, & ab alijs, qui post ipsum tractauerunt Prophetica, non plura ego hinc dicam. dicam verò illud, qui negant nunc secundum aduentum Domini in spiritu, atque illa effici, quæ narrantur in Prophetis, esse illos, qui illud capitis 23. apud Ieremiam dicunt. Prophetia Domini non memoretur ultra. Prophetia Domini sit verbum cuiq; suum. & apud Ezechielem cap. 12. prolongabuntur dies pe-

ribit omnis visio. & apud Amosum capite nono, non appropinquabit, neq; veniet super nos malum. Petrus vocat hos irrisores, qui dicant, ubi est promissio aduentus eius? ex quo enim patres nostri dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ. dicunt nullam esse Prophetiam de statu nono mundi futuro in aduentu Domini. Papatum perseveraturum vsque ad finem mundi, vsque ad vltimum diem. & Petrus ait futurum, vt quemadmodum tempore Noë, aquismersus fuit orbis terrarum; ita igne bellico totus mundus sit innouandus.

Dies postremus quomodo intelligendus.

Quod autem dicitur de die postremo in scripturis, ait, tempus esse intelligendum, ne decipiamur cum Papatu. quia dies in scripturis sæpe ponitur pro tempore. qua ratione autem id fiat, erit eius exponere, qui Prophetiam interpretabitur. nunc nos exempla tantum afferemus, quibus patere possit, diem pro tempore sæpe vsurpari in sacris literis, & interdum pro singulari aliquo facto poni, quamuis sit illud aliquando multorum dierum, & annorum. capite quadragesimonono Genesis postrema tempora nuncians Iacob, ait se nuntiari, quæ futura sunt in nouissimis diebus. Isaias dum loquitur de iudicio futuro, capite secundo, ait, & erit in nouissimis diebus. deinde quod dixit de diebus, ad vnum diem reuocat. & ait, dies Domini super omnem superbū: in die illa eleuabitur Dominus solus: in die illa proijciet

proijciet homo idola sua. hæc non fiunt vno die vigintiquatuor horarum. Ergo cum eadem narret futura diebus certis, & die, apparet diem poni pro tempore. capite decimotertio, vbi describitur perturbatio illa magna, ait Propheeta, esse diem Domini, vt signetur factum singulare, cuius simile nullum antea fuerit. de quo factò Ieremias 30. 7. quoque ait. Væ quia magnus dies ille, tempusque afflictionis. ecce hîc, quem dixit diem, vocat tempus: vt Daniel quoque capite duodecimo, diem illum, qui tanquam laqueus extendetur, & peruadet, vt ait Christus vniuersam superficiem terræ, ter vocat tempus. Vt verò intelligas tempus iudicij futuri, ait Ieremias capite 23. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & suscitabo Dauid, germen iustum, & regnabit rex, & prospere ager, & faciet iudicium, & iustitiam in terra. in diebus illis saluabitur Iuda, & habitabit confidenter. propterea ecce dies veniunt dicit Dominus. & non dicetur vltra viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Ægypti, sed viuit Dominus, qui descendere fecit, & adduxit semen Israël de terra aquilonis, & de omnibus terris, ad quas eieci eos, & habitabunt in terra sua. hæc omnia non tribues primo aduentui Domini, nec tertio in gloria. inuenies autem perfici omnia in secundo. Vnde in Ioele vbi est sermo de eodem iudicio, & tempore, dicitur capite tertio, in diebus illis, & in tempore illo. item propè est dies Domini in valle concionis. hîc, vt dicebam,

significatur singulare, & omnium maximum
 factum. ibi alia simul cum hoc facta. & ne om-
 nia loca persequar. habes libro 1. cap. 9. Esdræ.
 & in Deut. cap. 31. insignia loca, in quibus po-
 tes videre diem poni pro tempore. atque quæ
 narrant Prophetæ de illo die, illis diebus, illo
 tempore, non fient vno die 24. horarum. Vn-
 de Petrus Actor 3. ait. Oportere Christum cæ-
 lo capi vsque ad tempora restitutionis omnium.
 Fuit enim tempus, quando 40. annos prædica-
 tum est Euangelium, & deinceps, vt restitue-
 retur iuge sacrificium: fuit, & est longum tem-
 pus perturbationum Gallicarum, & Germaniæ
 inferioris, vt restituatur regnum Israëliticum.
 est longum tempus, quando cœptus est nuntia-
 ri secundus aduentus Domini, & euenta pro-
 phetiæ ipsius. vt & doctrina prophetica, quæ
 fuit in Apostolis, & in alijs restituatur Ecclesię
 innouata. est longum tempus pugnæ verbi, vt
 restituatur Ecclesiæ Apostolica. & ita restituan-
 tur omnia, quæ narrat Paulus 1. Corinth. 12.
 Quare & in Euangelistis, die, & diebus, & æta-
 te, & tempore, & temporibus dicitur fieri opus
 secundi aduentus Domini. In Matthæo cum
 narrata sunt multa facta, dicitur. & nundum
 erit finis. vā prægnantibus illis diebus. de die
 illo, & hora nemo scit. nō præteribit hæc ætas.
 erit tribulatio, qualis non fuit ab initio mundi
 ad hoc vsque tempus. donec impleantur tem-
 pora gentium. cap. 17. Lucæ dicitur etiam: illa
 nocte erunt duo in loco vno. Illa autem om-
 nia, quæ narrantur ab Euangelistis, dici non
 potest

potest fieri vno die, aut vna nocte, ergo pro die in his locis intelligendum est tempus, seu tempora, quibus efficiuntur, quæ narrant Prophetæ & Euangelistæ. Deinde postquam restituta fuerint omnia, quæ Deus locutus est per os sanctorum suorum Prophetarum ab initio; cognoscendus est & ille status regni Israëlitiçi restituti, & Ecclesię innouatę diu perseueraturus. Abbas Ioachimus in libro Cõcordiæ, dum differit de hac eadem re, ait Augustinum in libro de Ciuitate Dei eadem confirmasse, & scripsisse. neminem scilicet esse mediocriter in facris literis versatum, qui non intelligat post iudicium futurum tempus. quantum autem illud duraturum sit, neminẽ esse, qui sciat. qui locus confirmat & hanc sententiam de die posito pro tempore iudicij Domini, & de statu futuro post iudicium peractum contra Papatum, & impios. de quo statu iam dicamus.

*Antichristus, & afflictiones amouebuntur
etate 7. pace perpetua allata.*

Fuit & ea opinio in pluribus, vt dicebam, & adhuc est, Antichristum duraturum vsque ad finem mundi: atque pios in hoc mundo semper passuros. & quæ scripturæ memorant de terra promissa, in qua beatè viuetur, de liberatione piorum ab afflictionibus, de regno Israëlitiço, de restitutione omnium per Christum secundò venturum, de pace perpetua, de futura iustitia, & de alijs: aiunt omnia esse intelligenda de vita futura in cælis. quod & nos minime nega-

mus: sed dicimus hæc prius futura in terris. vt qui Prophetica tractarunt iam ab Abbate Ioa-
chimo docuerunt. Nam quæ sunt figura vt sint
figura, debent prius fuisse. si non fuerint, quo-
modo erunt figura? percurramus igitur nos lo-
ca aliquot scripturæ, vt veritas inde pateat.
capite vigesimo secundo, versu 17. Genesis
promittit Deus, se effecturum, vt semen A-
brahæ possideat portas inimicorum suorum.
per portas intellige dominatum, & ditionem
in terris. quomodo iam possiderunt filij Dei
regna terræ, & portas inimicorum suorum, si
hactenus fuerunt ab inimicis oppressi? quod
Deus dixit, futurum est tandem. hoc non fuit,
ergo futurum est. Si dicamus terram Syriacam
fuisse possessam ab Israëlitis: respondebimus
illud Pauli Hebræorum tertio. Si Iosue re-
quiem præstitisset, nequaquam de alio posthac
die locutus fuisset. nam non fuit diu requies,
belligerandum propè semper fuit Hebræis cum
hostibus illius terræ, quam promissam à Deo
acceperant. at in eo perstant multi, vt opinen-
tur sermonem fieri de terra cælesti. quòd in cæ-
lis præstanda sit illa promissio. sed si non ante
in terris quoque præstabitur, quare meminit
Paulus de die, & de alio posthac die: non erit
ista temporis distinctio in cælis. erit ergo sab-
batismus, & requies in terris. quod nouerunt,
qui tenuerunt sententiam primi capitis Gene-
sis. atque ratio illa Pauli, quod nequaquam de
alio posthac die locutus fuisset, sumpta est ex
capite decimo tertio Genesis. versu 15. vbi dicitur,

tur. nam omnem terram, quam tu vides, tibi dabo, & semini tuo vsque in seculum. non obtinuerunt Iudæi Syriam vsque in seculum. ergo sermo est de alio die, de sabbatismo, scilicet. Si istes, in cælo hæc futura tantum, & non in terris. aduerte dici, omnem terram, quam tu vides, dari vsque in seculum. terram ad aquilonem, meridiem, ortum, & occasum. Et capite vigesimo octauo, vt intelligas omnes partes orbis terrarum additur. & benedicentur in te omnes familiae terræ, & in semine tuo. omnes familiae terræ benedictæ, & credentes non continentur finibus terræ dato populo Dei per Iosuem. ergo omnes partes orbis intelliguntur. quando omnis terra subijcietur regno, & Ecclesiæ Christi. tunc portas possidebunt pij inimicorum suorum. in cælis non possunt possidere portas inimicorum suorum, qui ibi nunquam fuerunt, nec portas, nec quicquam ibi habuerunt. atque vt ait Daniel cap. 7. regnum autem & potestas, & magnitudo regni, quæ est sub toto cælo, dabitur populo sancto altissimi. regnum eius regnum æternum, & omnes potestates ei seruient, & obedient ei. regnum, quod sit sub toto cælo dicitur dari, non quod supra cælum, & in cælo. atq; omnes potestates seruire & obedire populo Dei intelligi non possunt in cælis; sed in terris. & idem est locus hîc de populo Dei, cui seruient, & obedient omnes potestates, ac ille. & possidebit portas omnium hostium suorum. quod cum nouisset Abraham, petierat à Deo Genesis decimo quinto,

quomodo scire posset, quando hæc possessurus esset. Et Deus respondit quando finem fecerint occidendi inimici impij pios, vt locum illum interpretatur Ieremias cap. 34. vbi arguit reges, qui conciderint vitulū in duas partes, & transferint per eum; & vbi peccata Amoræorū significantur. quibus completis possessurus sit populus Deiterram inimicorum suorum. atque indicatur post Antichristum euersum, & electum pios futuros dominos in terris deinceps semper. nam in cælis nunquam regnarunt impij. Ergo fiet tunc illud Mosis cap. 32. 44. Deut. Laudate gentes populum eius, qui sanguinem seruorum suorum vlsiscetur, & vindictam tribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui. nam interpretatio docebit Mosem locutum de Papatu nostri temporis. Sed veniamus ad Psalmos, & Prophetas, in quibus planius res exponuntur. Psalmo primo dicuntur non permansuri impij in iudicio, nec peccatores in consilio iustorum iudicium: & conciliū, siue cætus, & congregatio, ac sanctorum hæc communio non intelligitur in cælis tantum; sed & in terris. de qua dicitur in Symbolo. Sanctorum communionem, quæ sanctorum communio ponitur certo ordine ante carnis resurrectionem. atque in cælis non habebuntur concilia. In fine Psalmi 10. num dicitur Deus iudicaturus pupillo, & humili, vt non addat ultra impius, vt conterat hominem è terra? Si hîc loquitur Propheta de terra, etiam ante Psalm. 9. locutus est de terra. vbi dicitur. Sedisti super thronum

thronum, qui iudicas iustitiam. increpasti gentes, perdidisti impium, nomen eorum deleuisti in seculum, & in seculum seculi. & quae sequuntur usque ad finem. eadem repetuntur in fine Psalmi 18. & in fine 22. Psalmo autem 37. septies nuntiantur impij perdendi è terra, atq; eorum semen: pij eiectionis impijs possessuri hereditate terram. Psalmo 72. describitur Christi regnum futurum post eiectionem Papatum, & impios: ac perpetua pax nuntiatur futura, & regnatura iustitia. dicitur tunc futurum, vt omnes gentes adorent Christum, seruiant ei. & ne dicas hæc futura in cælis tantum, additur. donec sit luna, quandiu fuerit sol. Psalmo 89. promittitur pariter regnum Christi duraturum in terris, dum luna, & sol erunt. non acturus Deus vt ante, qui bello vastauerit regna populi sui peccantis; sed peccata puniturus non euertendo statum pacarum. Psalmo 92. impij pariter perdendi dicuntur in æternum, pij saluandi. & vt intelligas etiam in terris saluos victuros pios additur. sicut cedrus multiplicabitur. in cælis non ultra multiplicabuntur, non procreabunt liberos. additur. multiplicabuntur in senecta, pingues & virides erunt. Psalmo 93. regnum confirmatum Christi ostenditur in terris, vt nulla deinceps futura sit statuum commutatio. & vt intelligas de regno Christi in terris, additur. firmavit orbem terræ, ne se commoueat, vt promissum fuit. additur. in longitudine dierum, quòd in cælis non futura sit enumeratio dierum. Psalmo 96. idem confirmatur. dicite in gentibus,

bus, quia Dominus regnauit, & firmabitur orbis, nec commouebitur, iudicabit populos in iustitia. Psalmo 97. Dominus dicitur regnare. & additur. exultet terra, lætentur insulæ multæ, & quæ sequuntur. Psalmo 98. idem regnum describitur in terris. vnde dicitur. iubilate Deo omnis terra, cantate, & exultate, & psallite. iudicabit orbem in iustitia, & populos in æquitate. Psalmo 100. dicitur. Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in lætitia, & quæ sequuntur. vbi pij ingressi in regnum Christi laudant eum, qui præstiterit promissa. Psalmo 101. narrat Christus regnum suum. quòd in eo iudicabit ipse iustè. in eo erunt pij ministri ceteris impijs. Psalmo 104. dicitur. deficient peccatores è terra, vt impij, seu iniqui ultra non sint. Et Psalmo 111. dicitur dari populo Dei hæreditas gentium. cæleste regnum nunquam fuit gentium. Psalmo tandem 112. in terra potens futurum memoratur semen timentium Dominum. qui affluent omnibus bonis. In libro Sapientie cap. 3. 8. dicitur de pijs futuris tempore regni Christi, iudicabunt gentes, dominabuntur populis & Dominus in eis in perpetuum regnabit.

Accedamus ad Prophetas. regnum Christi, quod describitur in Isaia capite secundo, erit quando non erunt bella. vt dicitur versu quarto, atque erit illud in terris. quia dicitur. & confluent ad eum omnes gentes: & ibunt populi multi, ac dicent. Venite, & ascendamus ad montem Domini. & quæ sequuntur. Et ne
in linj

in singulis capitibus immoremur, vt in vndecimo, & in alijs multis, in quibus est promissio, & descriptio regni Christi futuri in terris, perueniamus ad finem. capite sexagesimo, dicuntur omnes gentes venturæ in Ecclesiam, & regnum Christi; & qui non venient, peribunt. & ne dicas hæc in cælis tantummodo futura, additur. ædificabunt alienigenæ muros tuos: & reges eorum ministrabunt tibi: & venient ad te cæui filij eorum, qui humiliauerunt te: atque adorabunt vestigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi. ponam te in gloriam perpetuam, gaudium in generationem, & generationem: & suges lac gentium. populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hæreditabunt terram. capite sexagesimo primo promittitur liberatio, & beatus status Ecclesiæ & additur, vt eum cognoscas etiam in terris. & ædificabunt deserta à seculo, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates desertas. & quæ sequuntur, ostendunt omnia, quæ habituri sumus in terris deinceps semper. quia fœdus perpetuum feriet cum Ecclesia sua Deus. Similiter capite 62. sunt eadem promissiones. ac vt in terris cognoscas, quænam habiturus sis. additur. habitabit iuuenis cum virgine, gaudebit sponsus super sponsam (in cælis verò non nubunt, vt ait Christus) si dederò triticum tuum ultra cibum inimicis tuis. qui congregabunt, illud comedent. Et capite 65. ædificabunt domos, & habitabunt; plantabunt vineas, & comedent fructum earum. Et capite 66. iubemur

latari

latari cum Ecclesia, in qua participes erimus eius bonorum. dicitur enim vt repleamini ab vberibus consolationis eius: vt mulgeatis, & delitijs affluatis ab omni gloria eius. quia hæc dicit Dominus. Ecce ego declinabo super eam quasi fluium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis. gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt. & versu 19. dicuntur Christiani saluari ab Antichristo vocaturi omnes gentes in eandem Ecclesiam, & regnum. ac versu 21. dicuntur ex gentibus assumendi in sacerdotes, & Leuitas. quæ omnia probant, in terris quoque futurum regnum Christi, & in eo florentes Evangelicos. & hîc rem concludat Deus, qui cap. 37. versu 16. ait non enim in sempiternum litigabo, nec in seculum irascar.

Promissiones in Ieremia in terris pariter antequam deferamur in cælum statuunt pios pace fruituros. & cum exponitur capite præsertim trigesimo iudiciû Dei, & interitus impiorum: vita, & salus promittitur pijs, qui multiplicabuntur, nec minuentur, & erunt filij eius sicut prius, & cœtus eius inquit Dominus coram me firmabitur. & visitabo omnes, qui oppresserint illum. & hæc ostendunt Christi regnum huiusmodi in terra futurum. eadem promittuntur cap. 32. versu 37. nos confidenter habituros. versu 40. in sempiternû, quòd daturus sit Deus timorem suum in oculis nostris, vt non recedamus ab ipso, & versu 43. & 44. promittuntur hæc futura in terris. quia in cælis non colemus
 agros,

agros. In Ezechiele eadem promittuntur cap. 34. vers. 22. liberatio nostra à tyrannis. 23. Christus rex noster, in cuius regno habitabimus confidenter. 27. & 30. in terris. Item capite 36. vers. 28. & habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris 30. multiplicabo fructum arborum, & fructum agrorum. idem repetitur capite 37. In Daniele eadem promittuntur, & capite 7. vers. 27. cùm eiectus fuerit Antichristus, dicitur. regnum, & potestas, & magnitudo regni, quæ est sub toto cælo, dabitur populo sancto altissimi, regnum eius regnum æternum, & omnes reges, seu potestates seruient ei, & obedient. Finis primi, & postremi capitis Osee nuntiat eadem. In fine secundi capitis Ioelis promittuntur eadem. & in fine tertij dicitur. Iudæa in æternum habitabitur, & Ierusalem in generationem, & generationem. In fine Amosi versu 11. promittitur regnum Christi 12. & possessio orbis. 13. beatus status. 14. in terris. vbi plantabimus vineas, colemus hortos. tandem versu 15. dicitur. plantabo item eos super terram suam, nec euellentur ultra è terra sua, quam dedi eis. In fine Abdie idem Christi regnum promittitur. Ionas capite 2. ait. addam vt respiciam ad templum sanctitatis tuæ, & in fine capitis, salutem esse Domino. In Michea capite 4. versu 7. dum dicitur. regnabit Dominus super eos in monte Sion ex eo tempore, & vsq; in seculum, significatur tempus regni Christi, de quo locutus est Isaias capite 2. quando scilicet erit liberatio populi Dei à tyrannis. nec erunt vltra bella. In

Naun capite primo dicitur. non adijciēt vltra, vt pertranseat in te Belial. vniuersus interiit. Abacuch eadem nuntiat in fine. In Sophonia capite tertio, versu 15. remouit Deus iudicia tua, eiecit inimicum tuum, rex Israēl est in medio tui. non videbis malum vltra. & versu 20. tempore illo adducam vos, tempore quoque illo congregabo vos. dabo enim vos in nōmē & laudem inter omnes populos terræ, cum conuertero captiuitatem vestram dixit Dominus. In fine Agæi sunt eadem. In Zacharia capite decimoquarto, versu 9. dicitur Dominus futurus rex super vniuersam terram. & in die illa futurus Dominus vnus, & nomen eius vnum. versu 11. excidium piorum non vltra futurum; sed habitaturi hi confidenter. In Malachia capite quarto, dicitur Dominus non relicturus nec radicem, nec ramum impiorum, pii autē permansuri florentes. In Apocal. c. 2. scriptum est. tene, quod habes donec veniam. nam qui vicerit, & custodierit vsque ad finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas virga ferrea. ca. 3. & 21. dicitur noua Hierusalem descensura è caelo, afflictio non vltra futura. gentes, quæ saluabuntur ambulabunt ad lucem nouæ Hierusalem: atque reges terræ gloriam suam, & honorem ad eam deferent, & vt nōuum statum futurum in mundo intelligas, additur. & non intrabit in eam aliquid conquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni. Tandem in Deut. cap. 27. benedictiones afferuntur

runtur bonorum, & quietis. quæ consecuturi sunt obseruantes præcepta Dei, etiam in terris. ibi enim memorantur vrbes, agri, fructus ventris, terræ, & animantium: labores, operationes, & populi terræ. quòd pij futuri sint caput, & non cauda. item maledictiones ponuntur maiorum omnium, quæ in terris solent contingere. ante iudicium mali obtinuerunt bona, boni fuerunt malis oppressi. hæc contra ostenduntur futura in iudicio. ergo & in terris obtinebunt pij bona. Et cū dicuntur in terrenis his consignata esse nobis cælestia, esseq; hæc expectanda nobis maximè, & in primis, id vehementer confirmamus, & credimus. sed quæ figura sunt futura cælestium, debent re ipsa, & verè esse. alioquin quomodo quæ non sunt, aut non fuerunt, erunt figura alicuius rei futuræ? Vt verò planiora, quæ diximus fiant, videndū est, vnde manarit error. quia Prophetæ & Apostoli nuntiaverunt, quæ euentura sunt in nouissimis diebus & in consumatione seculi, putarunt homines in nouissimis diebus, & in cōsumatione seculi intelligendū esse finē mundi, quando in nouissima tuba, & in ictu oculi descēdet Christus de cælo, & mortui, qui in Christo sunt resurgēt primi, cū quibus & viuētes rapiētur in cælū. nec aduertunt distinctionem, quam ponit Petrus statuum mūdi in 2. epistola vbi ponit mundū impiorum vsque ad Noë, quando aquis inundatus perijt. ponit deinde seculum sequens vsque ad secundum aduentum Domini. vbi ait. qui verò nunc sunt cæli, & terra eodem verbo repositi seruantur

seruantur igni in diem iudicij, & perditionis
impiorum. tertio loco ait. Sed cælos nouos, &
terram nouam secundum promissionem expe-
ctamus. vbi significatur nouus status futurus
mundi post tempus magni iudicij, quando e-
rit finis afflictionum eiectis è mundo impijs.
Vbi ergo aiunt Prophetæ, & Apostoli, se nun-
tiare futura in nouissimis diebus, & vbi Apo-
stoli dicunt. dic nobis signa aduentus tui, &
consummationis seculi indicatur finis celo-
rum, & terræ, qui seruati sunt in diem iudicij
in secundo aduentu Domini, tunc erit consum-
matio seculi, & dies nouissimi seculi scilicet
quod fuit post diluuium vsque ad diem iudicij,
quando præstabuntur promissa Abrahamo de
possessione hæreditaria vniuersæ terræ. post se-
quentur cæli noui, & terra noua. de qua Pe-
trus, & Isaias meminit, quando erit nouus sta-
tus mundi post iudicium, qui describitur cap.
65. Isaiæ, & alibi. Ergo in die illo, siue in no-
uissimis diebus, & in consummatione seculi in-
telligendus est finis seculi cæpti post diluuium
vsque ad nouum seculum, quem dixi appella-
ri nouos cælos, & terram nouam. Vnde & ad-
uentus Domini citius aderit, quàm opinati sint
Papistæ, & multi alij. quod & scripserunt, &
prædicarunt Apostoli. vnde oriebatur tempo-
re Pauli illa opinio, vt putarent multi suo tem-
pore futurum aduentum Domini. quare mo-
nuit Paulus Tess. ne putarent ita cito futurum
aduentum Domini. ne moueantur, vt id cre-
dant nec ob sermonem, nec propter epistolam
tanquam

tanquam à se scriptam. quia antequàm adsit aduentus Domini futurum sit, vt reueletur Antichristus. scripserunt tamen Apostoli, citius futurum aduentum Christi, quàm putabunt homines. nec ad finem mundi secundum opinionem hominum esse expectandum. vnde inducit Petrus homines nostri temporis ita opinatos dicere. vbi est promissio aduentus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. contra ait Petrus, esse promissionem: & Deum non tardare promissa, & promississe cælos novos, & terram nouam post presentes exustos. & quod dicunt de postremo die, ipsos falli, quòd apud Deus dies vnus sit sicut mille anni, & mille anni sicut vnus dies, vt post iudicium peractum ostendat futurum longum tempus. Vbi ergo ait Petrus, Deum non tardare promissa, monet aduentum Domini citius futurum, quàm putarint homines. & ob id in Epistola 1. cap. 1. hortatur fideles, vt sint parati ad aduentum Domini, dum modicum oportet contristari in varijs tentationibus. ex capite 5. ait. parumpet passos. apertius ait Iacobus cap. 5. patientes estote fratres vsque ad aduentum Domini. patientes igitur estote, & confortate corda vestra. quoniam ecce aduentus Domini appropinquat. & Paulus ad Heb. cap. 10. patientia est vobis necessaria. adhuc enim modicum, aliquantulumque qui venturus est veniet & non tardabit. Ergo aduertenda, & distinguenda sunt tempora, & attendenda opera & signa secundi aduentus Domini citò futuri,

ne imparati inueniamur.

Signa aduentus nunc secundi Domini.

Postquam ostendimus tempus iudicij esse tempus longum, atque futurum sabbatismum, in quo regnabunt in terris tantum pij; sequitur, vt redeamus ad illa, quæ restant. vt scilicet contemlemur signa, & euenta, quibus appareat nunc esse aduentus Domini, effici quæ narrantur in Prophetis, & quibus in rebus Christo loquenti nunc in Prophetis nõ parentes Evangelici multis modis ab eo percutiantur. Quòd adsit nunc aduentus Domini, probarent illi per doctrinam propheticam, qui tenent ordinem temporum mundi, illorum distinctionem, & progressum: tenent quænam in singulis ætatibus esse, & fieri debuerunt. vt cum ostendissent quæ ætates, & tempora. quæ opera & actiones præterijissent, & extitissent ad hoc vsque tempus; ostenderent necessariò oportere sequi nunc secundum aduentum Domini. verbi causa cum quædam prima facta sint omnia, debebunt succedi ac fieri omnia, quæ in secundum locum venerint. & cum prima omnia, & secunda omnia facta sint, debebunt necessariò subsequi, quæ tertio loco debuerunt necessariò esse omnibus primis, & omnibus secundis elapsis, & transactis. ac vt hoc ponas tibi ante oculos, contemplant tu noctu corpus cæli, & in eo stellas orientes, ascendentes, descendentes, & occidentes. si nouisti ordinem stellarum in cælo, quando vidisti vnã oriri, nouisti aliam, quæ deinde oriri debeat. & ita deinceps. vt volente se corpore

pore caelesti stellæ in eo, quo ordine sunt sitæ,
 ita necessario apparere debeant. Ecclesiasticus,
 & Esdras libro quarto, & quidam ex alijs Pro-
 phetis mensurant ita nobis tempora, & opera
 Domini. vt demonstrent nobis tempus secundi
 aduentus Domini. Verum tu ita nihil proba-
 bis, nisi apud eum, qui tempora mundi teneat,
 & singulorum temporum opera. vt tenuit Mo-
 ses, Prophetæ, & Apostoli, vt Patriarchas præ-
 teream. hinc dicebat Petrus. 2. Episto. capite 2.
 habemus firmissimum Propheti-
 cū sermonem. Quia verò hæc adhuc nō sunt reuelata toti Ec-
 clesiæ, ex his non possumus necessarijs argu-
 mentis ratiocinari: quod fiet in aperta Prophe-
 tia: quando ministri verbi ostendent ordinem
 temporum, atque rerum futurarum in mundo
 descriptum in Mose, & Prophetis ab initio. atq;
 secundū eū ordinē omnia tempora, & opera, &
 facta fuisse cōsecuta. Ratio alia potest requiri,
 vt ostēdatur adesse nunc secundus aduētus Do-
 mini. vt scilicet diligenter singula cōprobentur
 euenta earū rerū, quas vidimus hoc nostro tem-
 pore post quā cœptū est prædicari Euangelium,
 suis certis in locis fuisse à Prophetis denūtiata.
 primū vt notaretur totū tēpus à prædicatiōe Lu-
 theri vsq; ad bellū Gallicanū. distinctio huius tē-
 poris, & locorū, in quibus progressus suos fecit
 prædicatio: cōtentiōes, & disputatiōes, quæ exti-
 terūt: cedes, ac persecutiōes Euāgelicorū: bellū
 Caroli V. in Germania cōtra Euāgelicos dictos
 tūc protestātes. deinde vt totū bellū Gallicanū,
 & Belgicū ostēdatur in Prophetis: cōcilia Trid.

& coniurationes Papistarum contra Euangelicos. ostendatur quomodo Papæ à Leone decimo, quando cœpta est prædicatio, Antichristicè se gesserint. essent in his non prætermittenda acta Euangelicorum, & errata ob cōtemptum verbi Prophetici. Verum quoniam volunt homines omnia sibi probari: atque hæc vt superiora non possunt probari nisi ex vniuersa ratione, qua Prophetica sunt exposita, & tractata in omni diuina scriptura: atque hæc vniuersa ratio non potest ostendi nisi in ipsa interpretatione prophetica totius diuinæ scripturæ: quiaque statuit Deus, vt monet nos in Ieremia cap. 23. & 30. ac in 4. Esdr. capit. 6. omnia se patefacturum toti Ecclesiæ, quando percussus fuerit Papatus, & eiectus; non afferemus hîc diligentem disputationem de his rebus: sed simplici quodam modo tradito à Christo, & à Prophetis pro ratione huiusce temporis nostri tenebris inuoluti excitabimus animi aduersionem hominum, vt attendant, & videant esse nunc secundum aduentum Domini. Dicamus igitur quemque debuisse ex lectione sacra attendisse Deum in Mose, & Prophetis prædixisse omnes status, & commutationes futuras in sua Ecclesia, & ea, quæ in his fieri debuerunt. vt monemur in Isaia à cap. 40. vsque ad 49. Et si minus alibi, in Daniele tamen cap. 9. status à Christo vsque ad hæc tempora potuit aduerti. vbi dicuntur decisæ septuaginta hebdomadæ ad finiendam visionem, & prophetiam. Christus dicitur passus hebdomada 62, ergo in primo aduentu Domini non
cessauit

cessauit visio, & prophetia. denuntiatur enim post passum Christum, & post 62. hebdomadas cessaturum iuge sacrificium: futuram abominationem desolationis. cum autem peruenietur ad hebdomadam 70. tunc restitutum iuge sacrificio, amota abominatione è loco sancto, futurum, vt compleatur prophetia. Cum autem videamus hoc tempore restitui cultum Evangelicum, & amoueri è populo Christiano abominationem Papalem, quæ se in inquisitione aperit, debemus attendere illa perfici, quæ denuntiata sunt de postremis temporibus, & de aduentu Domini. præsertim verò si annos 1290. Danielis, siue 1260. Apocalypsis numeres ab ortu Papatus vsq; ad hæc tempora. Idem dicendum est de tertio cap. Osee, vbi denuntiatur fuit desitutum iuge sacrificium, & restituendum in secundo aduentu Domini. nec dicendum est illud vaticinium Osee pertinere ad Hebræos tantum. quia maritus Ecclesiæ, non dat Ecclesiæ. 15. argenteos, chorum hordei, & dimidium chorum hordei, vt ante diximus, nisi fuerit natus, creuerit, & duxerit Ecclesiam sibi vxorem. Itaque vt post mortem Christi dicitur in Daniele cessasse iuge sacrificium, similiter hîc in Osea intelligendum est. Idem intellige ex eo, quod monuit Petrus Actor. 3. oportere Christum cælo capi vsque ad tempora restitutionis omnium. ergo cum iam restitutum sit iuge sacrificium; amoueat abominatio, illa agatur, per quæ restituatur regnum Israëliticum, quiuis qui non negligenter legat, facile potest

aduertere; esse nunc secundum aduentum Domini, & illa agi, quæ Deus locutus est per os sanctorum suorum Prophetarum ab initio. nam si Prophetæ locuti sunt de temporibus restitutionis omnium, & nunc sunt tempora illa, quibus restituantur omnia, ergo loquuntur Prophetæ de nostris temporibus. item si dum restituntur omnia adest Christus loquens, & agens omnia; ergo est nunc secundus aduentus Domini. nam si Christus cælo capitur vsque ad tempora restitutionis omnium; ergo dum restituantur omnia adest. Et si iuge sacrificium non restituitur, nisi in aduentu Christi, & illud nunc restituitur, est ergo nunc secundus aduentus Domini. atque quæ aguntur, & dicuntur in illo, & in alijs rebus restituendis, sunt illa, quæ Deus locutus est per os omnium sanctorum suorum Prophetarum, & eadem loquitur nunc nobis. hæc ita sunt aperta, vt nulla alia demonstratio querenda videatur, quin sit nunc aduentus Domini, & illa agantur, quæ narrant prophetæ. verum tamen contemplemur adhuc monita, & signa alia, quæ data sunt nobis. vt hæc cognoscamus in diuino verbo. sed prius notetur incuria hominum rerum diuinarum. Dicitur in Amoso Deus non facere magnum opus, ni reuelet illud seruis suis Prophetis. Ab Abbate Ioachimo, & Cyrillo, vt præteream superiora tempora, perpetuò fuerunt Prophetæ in Ecclesia, qui ista omnia, quæ hoc tempore fiunt, nuntiarunt ex antiquis Prophetis nunc futura: scriptis, & picturis mandarunt, & proposuerunt nobis,

Hierony-

Hieronymus Sauonarola fuit Elias hæc ostendens iam iam futura. Antequàm Lutherus inciperet renouare prædicationē Euangelicam fuerunt impressi libri horum nouorum prophetarum. præter ceteros fuit impressus liber Theleophori. qui hos novos Prophetas siue quæ isti tractarunt collegit in vnum volumen. in cuius initio sunt Epistolæ, seu Præfationes duorum virorum. qui probant per certa signa propè adesse secundum aduentum Domini. & hi nondum viderant primam contentionem Lutheri cum Papatu, nec alia, quorum nos pars sumus. Si hos viros & superiores, qui satis aperta omnia nuntiarunt, non attendimus, quomodo obscuriora aduertemus in antiquis Prophetis, & in Euangelio? si quidem est obscuritas in his, quæ nuntiat Christus. inde fit, vt non inuigilemus in lectione Prophetica, ne tùm quidem, dũ sumus moniti, Deum nunc nobis loqui in Prophetis. Ac vt iam ad signa, & monita Prophetarum, Christi, & Apostolorum veniamus, & illa breui perstringamus. Quoniam non possunt omnes per doctrinam certam, & statutum ordinem temporum in scripturis sanctis cognoscere aduentum Domini, dedit Deus quædam signa de primo, & secundo eius aduëtu, ne quisquam de ignoratione excusationē habeat. signa de primo aduëtu data sunt illa in Prophetis, quæ narrat Christus capite vndecimo Matthæi, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mandantur, surdi audiunt, mortui resurgunt pauperes euangelizantur. iccirco Iudæi

signum quærebant à Christo cap. 12. Matthæi,
 & quia habuerunt signa, & noluerunt credere,
 ita id illis exprobrabat Christus, Matth. 16. fa-
 ciem cæli dijudicare nostis, signa autem tempo-
 rum non potestis? Ut verò de primo aduentu
 data sunt signa, ita multo plura data sunt de se-
 cundo. Vnde Apostoli quæsierunt signa de se-
 cundo c. 24. Mat. idq; nostra causa factum est.
 Quare iam videamus multa signa data nobis,
 uticiamus Christum nobis adesse. quando vn-
 quam maioribus exactiõibus fuerunt expilati
 populi à tyrannis, quàm nunc excoriantur? hoc
 primum signum datur 4. Esd. 5. quod in Mich.
 cap. 2. & 3. exponitur. comedunt carnem popu-
 li, & pellem ab eis detrahunt, ossa quoque illo-
 rum confringunt, & quæ sequuntur. hîc enu-
 merare quis posset omnia genera exactiõnum,
 quibus tyranni expoliant populos. pro domo,
 pro camino, pro capite, pro vino, pro farina, pro
 prædio, pro iugere, pro alijs innumeris. ut nihil
 edas, nihil bibas, nihil habeas, & possideas, quin
 singulis momentis emas à tyranno. longum es-
 set nimium, si singula exponerentur. quia ho-
 mines viderunt, & experti sunt, satis erit breui-
 ter attingere quamq; rem. Hæc sunt signa tem-
 poris iudicij Domini. 4. Esd. Appræhendentur,
 qui inhabitant terram in censu multo. abscon-
 detur veritatis via, sterilis erit à fide regio, mul-
 tiplicabitur iniustitia, & incontinentia super
 terram: amici se ipsos expugnabunt, & abscon-
 detur sensus, & intellectus: populi commoue-
 buntur, statuum erit confusio, locorum vasti-

tas: erunt sectæ & hæreses, & discordiæ. videantur reliqua in 4. Esd. cap. 5. & 6. & 15. & 16. In Osea cap. 4. ait Dominus in suo secundo aduëtu. nulla est veritas, nulla misericordia, nulla cognitio Dei in terra: sed peierari, mentiri, occidere, furari, adulterari: exleges sunt homines, miscent cades: sacerdos scientiam spreuit, oblitus est legis Dei, & quæ sequuntur. In Michea cap. 7. perijt misericordia è terra, & rectus inter homines non est, vniuersi sanguini insidiantur, quisque fratrem suum venatur reti. malum, quod possunt, agunt. princeps aufert, iudex iudicat propter retributionem, magnus loquitur perditionem animæ suæ, & corroborat illam. optimus eorum est vt paliurus. ne credas amico, ne fidas fratri: ab ea, quæ dormit in sinu tuo custodi ostia oris tui. filius vituperat patrem, filia insurgit in matrem suam, nurus in socrum suã, inimici viri domestici eius. Ieremias quaeritur cap. 9. de populo suo, quod vniuersi sint adulteri, cæterus præuaricatorum. iaculari fecerunt linguam suam, veluti arcum mendacium: neque in veritate roborauerunt se in terra. de malo ad malum egressi sunt. & me non nouerunt dixit Dominus, scilicet iam adesse quisque ab amico suo cauete, neque omni fratri fidatis. omnis frater supplantando supplantabit, omnis amicus fraudulenter incedet. quisque amicum suum circumueniunt, & veritatem non loquuntur: docuerunt linguam suam loqui mendacium: student vt malè agant: habitatio tua est in medio doli. prædole reuerunt cognoscere me,

dixit Dominus. sagitta extensa lingua eorum, dolum loquitur: ore suo pacem cum amico loquuntur, & in corde suo ponunt insidias suas. Hæc sunt signa temporis aduentus Domini. & quamuis similia vitia fuerint præteritis temporibus, tamen ita magna, ita omnia simul, ita passim vbique nunquam fuerunt. considera singula per se, exactiones per se, perfidiam per se, iniustitiam, odium, fraudes, & reliqua. confer cum omnibus ætatibus, nil deterius inuenies hac nostra ætate. Vnde data hæc, quæ memorauimus, & similia, sunt. vt signa nobis essent temporis iudicij Domini. De signis alijs, quæ data sunt à Christo capite 24. Matthæi, & alibi. atque à Paulo, Petro, & Iuda, dictum est ante, vbi ostendimus fuisse illa sumpta è Prophetis. nunc verò dicamus præter illa vitia huius ætatis, quæ memorauimus signa temporis iudicij Domini; fuisse animaduertendum, quando per Lutherum cœpta est innouari prædicatio Evangelica, insurrexissent tunc hæreses multas, & multos, qui se Christos, & capita aliorum facerent, fuisse bella, opiniones, & rumores bellorum, & hæc propter causam religionis. vnde in Gallia surrexit gens in gentem, regnum aduersus regnum: fuisse famem, pestem, & terremotus. fuisse persecutionem Evangelicorum & per magistratum inquitorem, & per bella, quantam vidimus, & videmus. quòd magna sit inter homines offensio propter religionem, quàm acerba odia, quæ prodiones & priuatorum, & regum, vt similia nunquam audita sint, videmus. dum

sunt

sunt bella, quot hæretici insurgant, quãta multitudo cocat Arrianorum, Anabaptistarum, & aliorum: & quãm dispersi pariter sint vbiq; videmus, quãm modica charitas etiam inter eiusdem veritatis professores omnes prædicant, & boni dolent iniustitia, & perfidia ad postremum gradum peruenerunt. Quanta sit defectio à veritate in multis, quãm multi defessi sustinendo disciplinam Domini, & labores, & difficultates, quas tẽpora afferunt, non perseuerent esse cum Christo, difficile est dictu. Hæc omnia signa aduentus Domini ita sunt euentu ipso facta nobis perspicua, vt de illo nemo dubitare debeat. sed in prædicatione Euangelij innouata est maximum signum: quòd debuerit illa in aduentu Domini promulgari. Cùm iam Euangelium prædicetur, & audiatur per vniuersas terras, certum esse debet, adesse aduentum Domini. Cætera signa, quæ à Christo, & à Prophetis sunt data, visuri sumus deinceps. Cũ viderimus signa data à Paulo de aduentu Domini, quòd deinde futura esset defectio, seu discessio prius & patefactus Antichristus: atq; illa extiterit quãdo cœpta fuit prædicatio à Luthero, & sit hic iã patefactus etiam apud ipsum Papam, & Ecclesiam Romanam, in concilio secundo Tridentino, vt alibi docebimus: necesse est, vt sit aduentus Domini. Signum aliud dedit Paulus, qui dixit, diem Domini venturum sicut fur. ac cum dicent, pax, pax, tunc repentinus futurus sit interitus dormientibus, edentibus, bibentibus: quod factum est Lutetia, & in Gallia alibi.

alibi. ex hoc signo cognoscitur nunc aduentus Domini. Petrus & Iudas arguunt eos, qui negant nunc adesse aduentum Domini, & vocant eos irrisores. ibi Petrus 2. epist. cap. 3. indicat esse aduentum Domini, cum Ecclesia, & status populi Dei innouabitur. affert Petrus verba eorum, qui negant nunc aduentum Domini. Dicunt enim vbi est promissio aduentus eius? nam ex quo patres dormierunt, omnia ita perseverant ab initio. aiunt propè omnes nunc, iudicium futurum postremo die mundi. & tunc tantummodo Christum venturum. nec esse promissionem de Christo venturo ante finem mundi. atq; eundem statum mundi futurum vsq; ad finem mundi, qui antè fuit. contra ait Petrus. quemadmodum tempore Noë inundauit Deus mundum per diluuium, ita nunc innouaturus est per ignem. vt sit cælum nouum, & terra noua. quod per cælum, & terram intelligèdus sit status mundi, apperuit nobis Petrus ipse dum statum mundi temporis Noë vocauit cælos, terram, & aquam, & mundum. & ita Prophetæ sæpè vocant statum populorum cælum, & terram. vt Agæus ca. 2. versu 7. & 8. item 22. & 23. & quod dicunt Papistæ, & alij de die iudicij, quod sit dies postremus mundi, ait Petrus per diem intelligendum esse tempus, & ætatem. vnde ait. apud Deum vnum diem esse veluti mille anni; & mille anni sicut vnus dies. de qua re ante dictum est. Ex hac admonitione Petri debet quisque cognoscere adesse aduentum Domini, quando fit restitutio Euangelij, & regni Israëliti. Accedamus

musiam ad Prophetas. Bella, & perturbationes Gallicanas potuimus aduertisse in Isaia cap. 19. vbi vir pugnavit in fratrem suum, & in amicum suum, ciuitas in ciuitatem, & regnum cōtra regnum. & si per nos non potuimus aduertere, moniti fuimus ante ab Abbate Ioachimo Prophetam eo capite loqui de Gallia. & cū dicitur. ascendit Dominus super nubem leuem, debuimus cognouisse significari nobis præsentiā Christi. monuit idem Abbas Ioachimus, Ieremiam in fine secundi capitis. vbi ait. confunderis ab Ægypto, quemadmodum confusa es ab Assur: in Ægypto signasse Galliam, & in Assur Germaniam, in Hierusalem Ecclesiam Romanam. Vnde cū vidimus confusam Ecclesiam Romanam à Gallia, quemadmodum fuit ante cōfusa à Germania, debuisse nouisse Christum loqui nunc nobis in Prophetis. Vidimus tres reges à Deo interfectos modico temporis spatio in Gallia. Henricum, Franciscum, & Nauareum. potuimus aduertere perfectum esse, quod in Zacharia cap. 11. dictum fuit. tres pastores occidi vno mense. vidimus, quod in eodem capite dicitur de ouibus, quæ in carceribus pascebantur ab Henrico ad occisionem. Cū audiuerimus tam sæpè vsurpari illud toties repetitum à Prophetis. pax, non pax, & toties fuerit illa violata, & tandem euenerit, quod nuntiauit Paulus. Cū dicent, pax. tunc repentinus aderit interitus. & quod Ieremias cap. 23. dicunt pax erit vobis. & turbo Domini cum furore egreditur. Cū vidimus cædem Gallicanam,

nam debuimus aduertisse illud Petri. & iudiciū incipiet à domo Dei. illud Ieremiæ cap. 25. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere, & vos (Papistæ) immunes eritis? illud item Ieremiæ ca. 44. Quare facitis malum hoc contra animas vestras: vt excidatis ex vobis virum, & mulierem, paruulum, & lactantem? illud Isaia cap. 5. extendit manum suā super populum suum, & percussit eum. & facta sunt morticina eorum sicuti stercus in medio platearum. & illud 3. cap. opprimetur populus, vir in virum. item pueri dominabuntur eis, vers. 4. & 12. illud Ezechiel. capite 9. senes adollescentes, virgines, paruulos, & mulieres occidite, & à sanctuario meo incipite. illud 4. Efd. c. 15. populus meus sicut grex ductus est ad occisionem. Et vt prætereamus sermonem hunc de Gallia, & contéplemur Belgicam, vbi est eadem propter eandē causam perturbatio: multa in hac pronincia hæctenus sunt acta descripta in Prophetis. quæ quia adhuc nō possunt probari vulgo esse scripta in Prophetis, non cōmemorabimus singula: vnū, & alterū, quæ facilis aduertī possunt, proponam contemplantū, iuramentū iuratum Papæ, & Ecclesiæ Romanæ, siue dicamus Catholicæ Romanæ, vt inscitia certorum hominum magis aperiatur, vt prætercā impietatem, Pius quartus, & Pius quintus emisissent suas formas iuramenti, quæ volarunt per populum Christianum, vt sibi iurarent omnes, & Ecclesiæ Romanæ illa quæ soli Deo sunt iuranda. vt patet in Ieremia capite quinto, vbi queritur

Deus

Deus de his, qui iurarunt in eos, qui non sunt
 Dij. quòd in his, quæ pertinent ad religionem
 soli Deo sitiurandum. vt idem patet capite pri-
 mo, Sophoniæ, vbi arguuntur, qui adorantes
 iurant in regem suum. Carta iam illa, siue li-
 bellus in quo continebatur forma iuramenti,
 vocatur capite quinto Zachariæ volumen vo-
 lans, propter quod venit maledictio, quòd per-
 dendi sint hi, in quos iuratur, qui que dicuntur
 fures sibi vendicantes id, quod est solius Dei:
 perdendi sint iurantes, qui mentiantur se iura-
 re in Deum, quando in alium iurent. vnde
 malè defendunt, se non esse erga Deum periuro-
 ros, quando dicunt se non minus iurare in
 Deum, & retinere eius cultum, quando iu-
 rant in Papam, & retinent eius cultum, quia hîc
 à Deo ipso dicuntur mentiri, & falsum iu-
 rare; quòd non possunt in his, quæ Dei sunt,
 alteri, quàm Deo iurare. vt antè diximus, id
 reprehendi à Deo capite primo Sophoniæ.
 quod & capite quarto, & quinto, & duodeci-
 mo Ieremiæ reprehenditur. pœnam verò mi-
 natur Deus capite 13. Ieremiæ, vt præter clades,
 quas afferet per exercitus, effecturus sit quoque
 vt mutuo se conficiant, & perdant tanquã ebrij.
 & id vidimus euenisse in Belgica post iuramen-
 tum publicum iuratũ, Ecclesiæ Catholicæ Ro-
 manæ. eadem minatur Deus in Sophonia, vbi
 cognoscetur tandè locutus Germaniæ inferiori
 porissimũ. in apertis libris patebit quoq; Idolũ
 zeli, de quo agitur c. 8. Ezech. esse Missam, quæ
 vbi erit, erit causa dissidij, & belli: itẽ tortã panis
 de qua

de qua narratur cap. 7. Iudicum esse Missam; propter quam diruuntur tabernacula, perduntur publici status, & priuatorum: item vitulum aureum esse panem, qui in tabernaculis aureis adoratur, propter quem fiunt cædes Christianorum à Christianis. pœna quidem videtur, & sentitur; sed non aduertitur, quare illa immittatur. verum cum perseueret, & fiant ea iuramenta, quæ non possunt negari contra Deum esse iurata: quæ soli Deo, non regi, nõ cuiquam hominum possunt iurari; magnum est argumentum Prophetas loqui de his temporibus, quando iuramentum, quod iuratur tantummodo Deo, iuratur quoque passim hominibus: atque pœna tanti errati sentitur, & diu sustinetur. Quæ dicta sunt de Missa, & de malis, quæ affert; possunt pariter cognosci in Prophetis. Et hæc satis sint, vt ostendantur narrata in Prophetis pertinere ad hæc tempora: expositio deinde dabitur Prophetiæ, vbi & causæ certæ cognoscentur Prophetiæ complendæ hoc tempore. Interea debemus continere nos in lectione prophetica, vt errata cognoscamus, eaque vitantes vitemus & pœnas: cognoscamus adesse iudicium, quod vidimus ceptum à domo Domini: illud Ezechielis ca. 3. & 33. sit semper positum nobis ante oculos. Si iustus auerterit se à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur, & si impius auerterit se ab impietate, & peccato suo, feceritque iudicium, & iustitiam, vita viuet. paremus tandem nos ad illa, quæ promittuntur, & parantur futura deinceps.

IACOBI BROCARDI

LIBER SECVNDVS AD

HEBRÆOS DE PRIMO ET

secundo aduentu Messie.

MIRVM est homines ita cupiditate duci ad id, quod sibi bonum proposuerunt, vt alia quæcunq; siue meliora fuerint, siue deteriora necessariò ad futura audire nolint. hinc homines hominibus mala, quæ iam aduenerunt, & sustinenda omninò sunt, non libenter nuntiant. Nil planius, nil apertius videtur potuisse esse expositum, quàm primus, & secundus aduentus Domini; atque opera vtriusque distinctè admodum fuerunt descripta, & enarrata: tamen Hebræi oculos, & mentem à primo auerterunt, atque ad secundum tantum respexerunt, refugientes, quæ fuerunt primi, afflictiones; & amplectentes solum bonum, quod proponebatur in secundo. Distinctè quidem ponit Isaias ca. 42. aduentum Christi primum in humilitate, & secundum in opere virgæ ferreæ. & Daniel capit. 9. ponit mortem Christi antè euerisionem Hierosolymæ hebdomada sexagesima secunda. septuagesima autem futurum, vt vngatur sanctus sanctorum. item. Isaias. cap. 53. narrat Messiam post mortem peruenturum ad regnum. item Oseas cap. 1. initio ponit eius mortem, in fine capituli eius diem magnum futurum. & cap. 3. describitur Messias

H

venisse,

venisse, qui promittat se rediturum, vt instauraret, & restituat regnum Israëliticum. vbi apparet ante quàm restituatur regnum Israëliticum, debuisse venisse Messiam, & multos dies preterijse ante quàm rediret, & restitueret regnum, in nouissimo scilicet dierum. Opera deinde primi aduentus vt fuerunt descripta à Prophetis, ita euenerunt omnia. Veruntamen auertunt oculos Hebræi, ac quæ luce clariora sunt, respiciunt intueri; laborant verò, ac in eo sudant, vt rationes inueniant, quibus, si fieri posset, regant errata sua multiplicia. Contra eorum rationes quædam disputabo. vbi simul agam de primo, & secundo aduentu: deque vtriusque operibus inter se distinctis. quorum quæ sunt primi aduentus visa sunt omnia: quæ autem sunt secundi, iam conspiciantur.

Cùm multa præter rem afferant Hebræi ad errorem tuendum, ad tria præcipua tantum respondebo: quibus confutatis reliqua corruent. Dicunt Christum fuisse Prophetam illū, quem memorat Moses c. 18. 20. Deut. superbè acturū, ac locuturum. atq; iccirco rectè à se fuisse cruci affixum Christum nostrum. Dicunt Iesum Nazarenum pependisse in ligno: ergo non fuisse in ipso benedictionē; sed fuisse ipsum maledictum: dicunt Messiam restitutum regnum Israëliticum: Christum illud non restituisse, ergo non fuisse Messiam. Hæc præter alia inculcant Hebræi, dum non attendunt, se esse extra populum Dei vocatis in Dei regnum gentibus se expertes misericordiæ promissæ perpetuò futuræ
erga

erga Israël: tandiu nullum verbum ad se factum: tandiu se fuisse sine visione, sine Prophetis, sine regno, sine publico cultu. Et quamuis multi ante ad ipsos multa scripserint; tamen hoc tempore adhuc videntur monendi, dum illa fiunt quæ scripta sunt in Prophetis perficienda à Christo nostro in restitutione regni Israëlitici, ac veri sacrificij, & cultus. Quamobrem de his rebus, quæ proposuimus quædam dicemus, quibus ostendamus adesse tempus, vt tandem aduertant Hebræi sua errata, dū fiunt, quæ ipsi expectant perficienda per Messiam: vt tandem peccatum patrum suorum, & suum fateantur. quod iubentur capite 26. Leuitici facere: restituanturque in Dei populum, quemadmodum sibi in fine illius capitis est promissum. cap. 18. Deuteronomij promittitur verus Propheta Christus, atq; nuntiatur alius falsus futurus. & hîc quæri posset, vter prior futurus esset, verusne, an falsus: sed prius agamus de comparatione eorum inter se, post de tempore videbimus. nunc detur nobis Christum verum Prophetam prius aduenisse. quia antequam Christus esset, non videretur opponi sibi contrarius. Ex tota diuina scriptura posset quis quærere, quisnam sit verus Propheta, & quisnam falsus: seu Christus, & Antichristus: quandoquidem vterque passim in ea est descriptus. Verum nunc contenti erimus illa regula, quæ eodem capite 18. datur distinguendi Christum à falso Propheta. ait ibi Deus falsum Prophetam locuturum, quæ ipse non præcepit: & quæ non fient, nec euenient.

Sed cum affirmamus nos Christum esse verum
 Prophetam, qui prior venerit, videretur quere-
 dum quisnam sit falsus. nunc siue tu dicas Mau-
 metum, siue Papam, qui post Christum fuerunt,
 rectè vtrunque dixeris. ac vt nunc de Papa aga-
 mus sedente in templo Dei tanquam sit Deus,
 is loquitur in nomine Deorum alienorum: le-
 gibus tyrānorum, & suis vult populum viuere:
 cogit homines ad Idololatriam: docet sua, &
 non Dei verbum: nuntiauit se perpetuò futurū
 summum Pontificem in Ecclesia Dei vsq; dum
 mundus durabit. quod conspicitur iam falsum,
 nec eius doctrina, & potestate saluantur ho-
 mines, vt sanciuit ipse. Falsus apparebit & Mau-
 metus post regnū Israëliticum restitutū. sed hos
 relinquentes videamus de Christo. ait Deus.
 ponam verba mea in ore eius, & loquetur om-
 nia, quæ præcepero ei. vnde & Christus ait. mea
 doctrina non est mea; sed eius, qui misit me. at-
 que sæpè repetit, se missum à Deo; ac se quæ Pa-
 tris sunt loqui. verum hîc inculcat Hebraeus. tu
 de te ipso testaris. ergo probandum est testimo-
 nio Patris, qui dat verba sua in ore Christi. ait
 Pater. quando loquetur Propheta in nomine
 Domini, & non extiterit res illa, neque euene-
 rit, est verbum, quod non locutus est Domi-
 nus. ergo qui loquetur, quæ extiterint, & euene-
 rint, erit is, qui locutus sit in nomine Domini.
 Quòd autem extiterit, quod locutus sit Chri-
 stus de eius Euangelio; quòd euenerint quæ
 nuntiauit de sua morte, & resurrectione: de spi-
 ritu Sancto mittendo: de gentibus credituris.

cogendis in suam Ecclesiam : de Hierosolymis evertendis : de Hebræis non credentibus eiiciendis ex eorum statu ; hæc ita patent , vt nemo hominum negare possit. mitto multa alia. Ita verò nunc comprobantur , quæ cap. 24. Matth. & 13. Marci , & 21. Lucae nuntiauit futura signa sui secundi aduentus : de multis Christis , de falsis Prophetis , de rumoribus bellicis , de seditionibus , de commotionibus gentium contra gentes , regnorum contra regna , ciuitatum contra ciuitates , propinquorum cõtra propinquos : de persecutionibus , de cædibus credentiũ prædicationi Euangelicæ : de odio in quo ijdem credentes sunt apud Papistas : de prodicionibus , de charitate imminuta inter homines , de abominatione nuntiata à Daniele nunc cæpta patet fieri : de quæ multis alijs rebus , quorum magnam partem vidimus , & reliqua instare omnes vident. Hæc omnia vocauit Christus Euangeliũ regni ; atque nunc perficienda nuntiauit in vniuerso mundo in testimonium omnibus gentibus. quibus verbis significatur Christus & hîc quoque velle ostendere se nobis verum Prophetam : quando omnia , quæ nuntiauit de secundo eius aduentu , viderimus perfecta. vnde & omnes gentes cogentur illum suscipere suum seruatorem.

Præterea vbi dixit Deus. ponam verba mea in ore eius , & loquetur in nomine meo , significatur , quæ mysteria consignata sunt in promissionibus , & in vniuersa lege , omnia per Christum fuisse aperienda. Vnde Euangeliũ Christi,

& doctrina Apostolorum continent veritatem
 umbrarum legis: atque loquuntur ipsi, quæ sunt
 spiritus Dei, & quæ voluit Deus esse significata
 in lege. hinc illud Davidis. tunc suscipies sacri-
 ficium iustitiæ. atque hæc suo tempore vberius
 exponentur. Et cum indicantur extare, ac euen-
 tum habitura, quæ loquetur Propheta à Deo
 missus, significatur Euangelium Christi perse-
 veraturum, esse æternum, omnino futura salus,
 quæ in illo promittitur. atque huius rei sit præ-
 ter cætera illud argumentum. quòd Euangeliũ,
 vt Euangelium est quoque Prophetia. Vt enim
 narrat historia Euangelica res gestas primi ad-
 ventus Domini, in quas reuocantur promissa
 Abrahamo, siue etiam Adamo; ita narrat futu-
 ra secundi, quæ nunc euenire videmus; assu-
 mitque tempora, in quibus præstabuntur om-
 nia promissa. Atque hinc vult Deus fieri quo-
 que manifestum veram esse doctrinam Christi,
 & à se datam. qui regulam videtur dedisse, vt
 vbi affertur doctrina de lege, & Euangelio,
 in qua coniuncta sit veritas Prophetiæ, eam do-
 ctrinam cognoscamus veram. Vnde doctrina
 vera conspicitur in Prophetis. atque Dei Pro-
 phetia cognoscitur in doctrina Dei. hinc Pro-
 phetæ nuntiantes vera, doctrinam quoque
 verbi Dei tradiderunt. Et Moses doctrinam
 verbi Dei tradens, Prophetiam simul propo-
 suit. Hæc duo fuerunt eximia in Christo. fuit
 ergo eximius Propheta. Apostoli Euangelium
 prædicantes, Prophetica quoque tenuerunt.
 hinc videmus in omnibus sacris voluminibus

hæc duo fuisse coniuncta. si iam fuerunt coniuncta in omnibus sacris voluminibus, maxime conspiciuntur in libris Evangelicis. ubi simul Christus doctrinam tradit, & nuntiat futura. Atque hoc inde fit, quod omnis diuina scriptura, quam Deus dictauit suis sanctis Prophetis, continet prophetiam, & in rebus præteritis, & præsentibus narrantur futura, quod patebit, quando aperientur libri. atque in narratione Evangelica videbuntur illa assumpta primi aduentus Domini, in quibus exponerentur, vt dixi, quæ fuerunt futura secundi multo post; quemadmodum Moïsis narratio inuenitur continere historiam rerum futurarum. Similiter Prophetæ in præteritis, & præsentibus descripserunt futura. atque in Apostolis, quæ ratio sit Prophetiæ in doctrina, quam tradunt præter loca illa, in quibus dicunt se narrare futura, tempus apertæ Prophetiæ patefaciet. Et hæc sunt, quæ significantur in verbis illis. quando loquitur Propheta in nomine Domini, & extiterit res illa, atque euenerit. vt verbum Christi verbum Dei verum ostendatur in his, quæ docuit, & simul nuntiauit futura.

Ergo verus Propheta apparet Christus per eius doctrinam, quæ sit Dei, in qua continetur Prophetia vera. Quod autem euenerint quæ locutus sit Christus, id verò patet ex euentis præteritis: ex his quæ hoc tempore fiunt. atque quæ nunc instant futura, intra paucos annos afferent propè omnia

rerum denuntiatarum euenta: nisi quatenus vsque ad finem mundi extenditur Prophetia. Ea verò est causa, quòd Christus inculcabat illud discipulis. antè prædixi vobis, vt cum factum fuerit, credatis. vt scilicet reuocaret Hebræos ad hunc locum Mosis, vbi verbum Christi verbum Dei significatur: Et hæc dicta sunt de testimonio Dei, quòd est in cap. 18. Deuteronomij de Christo. Antequam verò alia testimonia prosequar, videntur Hebræi hîc monendi, cum dixit Deus se positurum verba sua in ore Messia, & in suo nomine hunc locuturum, nouum verbum præter promissionum, legis, & Prophetarum, debuisse se expectare. & iccirco vana esse illa argumenta, quam afferunt contra Euangelium: quòd lex in cunctis partibus sit absoluta perfectione omnis generis, nec opus fuisse alio nouo verbo Dei. hæc & similia refutantur, dum præter legem, & Prophetas, vult Deus audiri Messiam quoque. Et quod vrgent non esse parabolas, & ænigmata in lege, vt negent quæ sunt in lege mysteria de Christo, eos dicimus id facere, vt tueantur propositum, quando contra Christum loquuntur. nam aliàs cum sibi videtur, solent magnificare mysteria. Quia iam ita agunt, non disputabo de his, quæ sint signa, & quæ signata in scripturis: & quod hæc sint æterna, illa non æterna: & qua ratione secundum tempora, & secundum verbum Dei nouum distinguenda: tantum ostendam confirmari diuino verbo parabolas, & ænigmata esse in lege, ne parent se in ea re nos illudere,

qui

qui se ipsos illudunt. Ait Salomon Prouerb. 1. se scripisse parabolas ad intelligendum parabolas sapientum, & ænigmata eorum. sapientes sunt scriptores diuinorum voluminum, in parabolis autem duplex inest sententia, vna quæ statim percipitur, altera quæ in illa significatur. Ergo in Parabolis Salomonis, & in alijs sacris authoribus præter eam, quæ est in litera, alia sententia aperti mysterij requiritur, aut euentus Prophetiæ. Vnde cap. 30. & 31. parabolæ & ænigmata, quæ afferuntur, vocantur prophetia. hinc Ecclesiasticus cap. 29. ait. Qui ad legem altissimi applicauit animum, atque in meditatione eius versatur, sapientiam omnium antiquorum exquiret; & in Prophetis studium, operamque suam ponet: disputationes conseruabit celebrium virorum; atque in sententiarum reconditarum innolucra penetrabit: occultas prouerbiorum sententias conquiret, atque in ænigmatum parabolarum versabitur. Psalmus 78. continet parabolas, & ænigmata: simulque ostendit in Mose contineri parabolas & ænigmata. affertur enim in eo Psalmo historia populi Dei descripta à Mose: quam appellat parabolas, & ænigmata de rebus futuris. quæ quidem ait Dauid se accepisse à patribus narranda posteris. Ecclesiasticus confirmat tempora mundi fuisse patesfacta Mofi. quod Moses confirmat capite 4. Deut. inquit, interroga de diebus antiquis, &c. Et cap. 32. Memento dierum seculi, intellige annos generationis. non requiret Moses in alijs, quod in se non insit. ergo Moses tenuit

futura, & illa descripsit. ad quæ conspicienda reuocat alios. Si iam Moses est Propheta, & nuntiat futura, & narrat tatummodo historiam sui temporis; ergo historiam sui temporis est quoque historia rerum futurarum. Si Prophetæ narrant futura, & tempora iudicij futuri postremis diebus, vt singuli proponunt in suis vaticinijs, ergo per ea, quæ fuerunt sui temporis, & per parabolas, & ænigmata illa exponunt. Hinc Iacob cap. 49. Gen. factum Simeonis, & Leui: factum Ruben assumit, vt in his ostendat futura. parabolas, & ænigmata affert in alijs filijs, in quibus significat futura. possum probare Hebræis, & Christianis in primo cap. Genesis significari alia præter creationem mundi. in his, quæ restant illius libri possum probare Christianis significari alia futura præter ea, quæ narrantur. Psalmus ille 78. ostendit, vt dixi, totam historiam Gedeonis esse parabolam, & ænigmata ad significanda futura; Et si Prophetæ assumunt sæpius eadem, vt signent ipsi quoque futura, ergo & ipsi ænigmaticè, & parabolicè loquuntur. Vnde Ieremias capite 20. & Ezechiel. 20. loquentes præsentibus, & posteris, assumunt præteritatem temporis Moysis. & cap. 17. Ezech. ait ei Deus. ænigmaticè loquere ænigma. & parabolicè loquere. Nec videtur opus esse singula colligere præteritæ historię, & quæ parabolicè, & ænigmaticè dicuntur, dum narrantur futura postremi temporis. necesse est enim vt in præteritis, & in præsentibus descripta sint futura, & in illis alia sint significata. His ita positis, vt

mysteria

mysteria de Christo in lege possint intelligi recognoscenda, redeamus ad Christum, qui locutus sit verba, quæ posuit Pater in ore eius, & ad testimonia de ipso.

Est præterea de Christo vero Propheta, & Messia, testimonium Ioannis Baptistæ, qui fuit Elias, & qui in Prophetis fuit promissus præiturus Christo. testatur autem Ioannes Baptista de Christo inquit. Qui supernè venit, qui è cælo venit, supra omnes est. & quod vidit, & audiuit, hoc testatur. & quæ sequuntur.

Præterea non defuit verbum Dei in generationem, & generationem. vt dicitur Psalm. 77. apud Hebræos defecit verbum, ergo sunt ipsi extra Israël. Si saperent Hebræi, vt putant se sapere, scirent tempora mundi: scirent generationes mundi, vt monentur in hoc Psalmo 77. se illas considerare debuisse: atque cognoscerent certis etatibus mundi Deum verbum suum debuisse facere suo populo, nec sibi fuisse factum. atque iam à tempore Prophetarum se nõ habere nouum à Deo verbum. idem monentur in Deuteronomio capite trigesimo secundo. vbi dicitur. memento dierum seculi: intellige annos generationis, & generationis. item capite 4. interroga nunc de diebus antiquis, qui fuerunt ante te à die qua creauit Deus hominem super terram, ab extremo cæli ad extremum cæli. Vt ad ipsos non est factum verbum, ita inuenitur factum apud eos, qui in eorum locum ingressi sunt: ad geres scilicet. Ac si Deus promissit se missurũ Prophetã, in quo poneret verba sua: isque

isque loqueretur omnia, quæ sibi Pater mandasset: necesse est, ut aliquando fuerit venturus. Cùm autem illius aduentum nuntiarent Prophetæ: necesse est post Prophetas illum debuisse mitti: atque nouum Dei verbum per illum debuisse fieri populo Dei. Cùm autem à tempore Prophetarum vsque ad nostrum tempus plures generationes præterierint, in quibus non habuerunt Dei verbum Hebræi, quatenus non crediderunt Christo, plures generationes inueniuntur præterisse, in quibus fuerunt sine Dei verbo. debuerunt autem habuisse illud adhuc secundum numerum hebdomadarum positum à Daniele per Christum, quem occiderunt. nec verò post vsque ad hoc tempus habuerunt nouum Dei verbum. de quo tempore post dicemus. Si iam non deficit misericordia, non deficit verbum in generationem, & generationem: nec aliud verbum factum fuit præter Euangelium, & Apostolicum: siue etiam dicamus propheticum, & hoc apud credentes Christo (nam nullum dicere factum, & misericordiam desisse erga Israël, est contra verbum Dei, & eius promissiones) necesse est verbum Christi & Apostolorum esse verbum Dei, & denuntiatum per Moysen: atque Christum esse verum Prophetam. Et hæc quidem noscent Hebræi, si tenerent, ut monuit Moyses, dies seculi; & verbum Dei factum in generationem, & generationem, de quibus diebus seculi, & generationibus, & verbo Dei in his factum, non est nunc dicendi locus. tum quia hæc patere debent ex interpretatione

tione totius simul diuinae scripturae; tum quia
 id fieri debet in constituto, siue in constitu-
 endo regno Israëlitico. Interea quicumque cu-
 pit habere harum rerum exemplar, intueatur
 sententiam mysticam in Mosæ fabricæ mundi:
 siue fodiat, vt Hebræis loquar, sibi puteos Ha-
 braham, Isaac, & Iacob, vt mysteria hauriat
 promissionum, quæ factæ fuerunt ad hos Pa-
 triarchas. siue contempletur columnam nubis,
 in qua videat præterita, præsentia, & futura se-
 cula. siue circumspectat, inspiciat extra, & intus
 totum tabernaculum: saltem candelabrum to-
 tum cum singulis suis minutis partibus. siue
 Aaronem ornatum suo sacerdotali amictu per-
 lustret à capite ad pedes vsque. siue videat quæ-
 nam sibi in Urim, & Thumin cognoscenda pro-
 ponuntur. siue conuertat animum ad talia; in
 quibus generationes conspiciuntur, & verbum
 Dei, & opera Dei in Ecclesia. Qui Hebræi sci-
 entiam magnam ponunt in illis suis decem enu-
 merationibus, quas vocant Sefhirot, intuean-
 tur in his circulos, seu orbiculos; inspiciant
 profundè tanquam in altis puteis: canaliæque à
 puteo ad puteum perlustrent: & scient tempo-
 ra seculi, generationesque & generationes, vi-
 debunt ab extremo cæli ad extremum cæli: vi-
 debunt tempus & opus Christi, & tempora,
 quæ consecuta, & consecutura sunt: atque mag-
 no lumine intuebuntur præterita. Si tu Hebrææ
 intelligis, quæ dico, benè est. sin minus, ecce
 rem tibi ob oculos pono. à summo creatore du-
 ctus es per Coema, & Bina, per Sapientiam, &

intelli-

intelligentiam ex aquis paradisi in ordinem, & locum septem inferiorum Sefhirot. Cùm perductus es ex his septem ad quartum, in quem confluere debuerunt omnes credentes; gentes multæ ingressæ sunt, & tu perfidia effluxisti è canalibus aquarum seminis Abrahæ in aquas alienas ductas per cœnum infidelium. nec per quintum Sefhirot, nec per sextum horum septem confluxisti cum semine Abrahæ, vt promissiones, & verbum Dei, & eius opus in te haberes. Tandem nunc fit apparatus apertionis Melchuth. vt prodientes aquæ è superioribus canalibus, & puteis, & quæ circum vndique temere feruntur, concurrant per fidem in Melchuth. ad cuius ingressum nunc vocantur & Hebræi, & gentes omnes. si hæc non intelligis, deprehenderis tandem nihil in tua Cabala intellexisse.

Vt verò ad Prophetam verum Christum redeam, si contemplati fuissent, quæ hîc recensui Hebræi, & alia similia in sacris authoribus, vidissent misericordiam Dei, opus Dei, & verbum Dei tempore Christi: vidissent Messiam debuisse eo tempore venire, quo venit: ac prius debuisse mitti verum Prophetam, quàm veniret falsus, & Antichristus. vt etiam memoratus est capite illo decimo octauo Deuteronomij prius verus Propheta, deinde falsus. quod quidem patet ex capite nono Danielis, vbi prius Christus memoratur mortuus, deinde Hierosolymæ euersæ, deinde abominatio adducta per falsum Prophetam Antichristum. patet & capite tertio Olex, vbi Messias comparata sibi

vxore quindecim argenteis, & mensura hor-
dæi, it longum viam. & interea per Antichri-
stum desijt sacrificium. Ex his omnibus patet
Christum non falsum; sed verum Prophetam,
& Messiam fuisse. Vnde non possunt Hebræi
dicere Christum falsum Prophetam, quin res-
puant regulam, à Deo datam; constituant se ex-
tra Israëlem. de qua re adhuc dicturi sumus.

Præterea quoniam præstâtia doctrinæ, & mi-
racula, & testimonia magnam vim afferunt ad
personam demonstrandam veri Prophete; pos-
sem disputare de doctrina Christi dicta irre-
prehensibili, & quæ sit eadem cum doctrina
Mosis. in eo differat, quòd hæc multa certis
quibusdam figuris proponat, illa veritatem re-
rum signatarum offerat. In Mose spiritus requi-
ratur ad agendum, & cognoscendum; qui da-
tus prædicatur in Evangelio. in Mose videaris
natus Deo, ac ad eius obedientiam: in Euan-
gelio formatus Dei filius in imitatione Christi, ac
charitate; & si quæ sunt alia. Ea est vis spiritus,
& perfectio in doctrina Evangelica, vt qui nul-
lis rationibus adduci potuerunt ad suscipien-
dum Christum ingenio, ac doctrina præstantes
quidam Philosophi, lecta doctrina Pauli ex-
clamarint, non esse illa verba hominis: non
Platonem, non quemuis similem talia fuisse lo-
cutum: esse illa supra hominem: necessario
esse ibi Dei spiritum. & hoc non contingit
in his, qui legunt Mosem. Vnde tot mag-
ni Philosophi complexi sunt Christum, & fue-
runt doctores in Ecclesia.

Miracula autem, quibus confirmata est doctrina Christi & Apostolorum, non est, ut recenseantur, quanta, & quam magna fuerint: quæ historia docet. nec fuerunt edita in locis desertis; sed in luce hominum, & ubi dominabatur impiorum Romanum: non in vno tantum populo Hebræo; sed & in alijs aliarum nationum beneficium Christi extitit insigne testibus Hebræis, & gentibus. Quæ miracula si quis Hebræus neget, adducet gentes, ut multò minus credant Mosi, si verò credendum est Mosi, multò magis credendum erit Christo. in cuius morte sol obscuratus induxit gentes longinquas, ut dicerent, aut Deum pati, aut mundum ruiturum. Qui iam in disjunctis regionibus cognouerunt in morte Christi solem obscuratum, idque factum contra omnem naturæ legem, Christum Dei filium amplexi sunt Iudeos iudicaturi non credentes. Testimonia de Christo non persequar ducto initio à Magis memorando Simeonem, Annam Prophetissam, Ioannem Baptistam, Apostolos duodecim, & septuaginta duos: viros alios, & mulieres, qui fuerunt testes omnium, quæ gessit Christus: & qui cum Apostolis acceperunt spiritum Sanctum. non persequar eos, qui hos audierunt. quorum infinitus est numerus, si spectes Hebræos, & gentes alias Asiæ, Africæ, & Europæ. non enume-rabo doctores, qui orti sunt iam ab Apostolis, ut pudere debeat quemque Hebræum, ferre conspectum hominum intelligentium. tantum dico, quæ Christus nuntiauit futura de eius se-cundo

Secundo aduentu cap. 24. Matth. & 13. Marci, & 21. Lucae, nunc conspici habere suum euentum; item quæ nuntiarunt Apostoli, vt ante dicebam. in quibus quidem ita confirmatur verus Propheta Christus, vt falsi omnino appareant Hebræi quicumq; negauerunt Christum. Et si sibi visum est potuisse negare Christum Messiam; & quæ ipse, & Apostoli egerunt, docuerunt, & nuntiarunt: negare inquam hæc contra testimonia scripturarum, & Hebræorum aliorum, & gentium, qui crediderunt hactenus Christo; quomodo negabunt eadē, quando apertis libris conspicient Mosem, & Prophetas narrasse; & distinxisse ætates, & quæ in his acta sunt apud populum Christianum ab aduentu primo Christi vsque ad secundum? & quidem iam possunt eadem hæc videre in Apocalypsi. Testimonium tandem nouorum Prophetarum apud Christianos, qui fuerunt iam à 400. annis plurimi vsq; ad hæc tempora, arguent Hebræos. Illi enim partim interpretando antiquos Prophetas, & alias diuinas scripturas; partim acceptis visionibus, & monitis nuntiarunt futura in secundo aduentu Domini. illa inquam, quæ hactenus vidimus iam à 60. annis, & quæ instant perficienda vsque dum adducatur regnum Israëliticum. tantarum rerum, & tot virorū prædictiones non eludent Hebræi. quas gentes in toto orbe perspectis euentis comprobaturæ sunt veras. Hic pauca videntur restare dicenda de vero, & falso Propheta, vt omninò Christus venisse, & verus Propheta fuisse ostendatur. Quando

capite decimooctavo Deuteronomij: Messias dicitur venturus, nuntiatur & falsus adfuturus. Si iam Christus fuit falsus Propheta, ergo prius adfuit verus, nam verus debuit antecessisse, atque falsus cognosci ex collatione cum vero, ut Deus ostendit, & iubet. non possunt autem Hebraei ostendere alium verum ante fuisse, aut eodem tempore, quo fuit Christus, aut post eum adhuc verum expectent. Et si velint, falsum antecessisse, ostendant post 1380. annos se verum vidisse. Et si non ostendant verum, quomodo ex collatione cognoscetur falsus? si non collatione ostendent, ergo contra iudicabunt de falso, quam Deus præcepit. Dicendum ne erit præterea Deum siuisse populum suum sine suo verbo, sine opere, sine Propheta, sine statu? hoc erit contrarium diuino verbo, ut ante ostensum est. Quod verò postremis temporibus debuerit patefieri falsus Propheta Antichristus, atque tempore iudicij eius, patet cum alibi, tum in Isaia capite vndecimo, ubi ait de Messia veniente contra falsum Prophetam, percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et hinc patet, si falsus Propheta debuit interfici à vero, & Christus fuit falsus Propheta, Christum à vero Propheta debuisse interfici, quod non est factum. ergo Christus non fuit falsus Propheta. ergo ante verum non fuit cognitus falsus Propheta. Quando iam verus interficiet impium, apparebit tunc, non Christus in eius primo aduentu; sed Antichristus in secundo Christi aduentu superbe fuisse locutus

se locutus, superbè egisse. Quòd item in primo aduentu fuerit verus Propheta Christus, inde constat, quia qui eum non audierunt, dederunt pœnas quas Deus minatus est. ergo tum fuit, & antecessit verus Propheta Christus.

Quòd verò pependerit in ligno Christus: atque dicatur in Deuter. execrabilis, qui pepedit in ligno; non iccirco dicendus est Christus falsus Propheta & alijs indignis nominibus appellandus, quibus vocatur ab eius crucifixoribus, nam ita oportuit expiationem peccatorum fieri, quæ non fit sine sanguine, vt patet in Mose. Si autem puramus eandem fieri sanguine animalium, perpetuò oportuit extitisse sacrificia animalium. quæ tamè post Christum cessarunt apud omnes etiam nationes. Et quòd ita futurum esset in populo Dei, docet diuina scriptura. vt Pl. 39. sacrificium & oblationem noluisti. & quæ sequuntur exposita in epistola Pauli ad Heb. c. 10. Ergo in animalibus signabatur Christus. quæ ratio autem fuerit, & quòd Christus non antè passus fuerit, & quare in animalibus fuerit significata expiatio, aperietur cum mysteria, & Prophetia in Mose fuerit patefacta. Ergo quæ pro peccato mactabatur victima, signabat Christum futurum victimam pro peccatis omnium credentium. Vnde & super lignum serpentis æneus suspensus fuit in deserto, in quem intuentes Israëlita: icti à serpentibus, sanabantur. ita nos icti à serpente ad interitum, atque facti ob peccatum per serpentem maledictum, locum nostrum subiit Christus, & pepedit in ligno.

vt suscepta in se maledictione nostra sanemur
 nos à mortali vulnere, & cum eo viuamus, nam
 quod factum fuit in serpente illo tunc, reuoca-
 ti debuit ad omnia alia tempora, quæ conse-
 quebantur, & quæ antecesserant. Sunt enim
 perpetua quæ præcipit Deus. vt de sanguine, &
 adipe non edendo; & de agno non coquendo
 in lacte matris. Et quamuis figura aboleatur, res
 tamen signata perpetuò manet. nam quæ Pater
 tradidit, certis signis, & figuris, vult per Filium
 illa exponi. quod factum est tẽpore quo Chri-
 stus prædicauit Euangelium Christo, & Apo-
 stolis veritatem docentibus eorum, quæ figuris
 Mosaicis continebantur. Collatio autem rerũ
 signantium, & rerum signatarũ, vt vnum quod-
 que signatum in suo signo ostendatur, id verò
 fiet in tertio statu mundi sub aperta Prophetia
 per spiritum Sanctum. Ergo quod signabatur
 in serpente patefactum est per Christum, quòd
 signaretur ipse factus maledictum, vt omnes in
 eum credentes non perirent; sed haberent vi-
 tam æternam: non solum qui tempore Christi
 fuerunt, sed qui iam ab Adamo liberationem à
 peccatis consequuti sunt patefiet autem in aper-
 ta Prophetia, quare in serpente illo æneo signa-
 tus sit Christus. Sin verò Hebræus factum illud
 de serpente pendente in ligno reuocet ad Israë-
 litas tantum ictos tunc à serpentibus ignarus
 diuini verbi faciet illud singulare, & tempora-
 neum, quod ad omnes credentes omnium tem-
 porum pertinet. est verò verbum Dei æternum:
 atque illud verbum de serpente perseverat in
 omnibus

omnibus credentibus. vt maledictio, & mors,
 quam contraximus per peccatum. Factus est
 igitur maledictum pro nobis Christus, vt in ip-
 so peccata nostra punirentur. Vnde de ipso ait
 Deus in Isaia. propter scelus populi mei per-
 cussi eum. item. si posuerit animam suam ho-
 stiam pro delicta, videbit semen longeuum. ip-
 se iustus iustificabit seruos meos, & cum sceler-
 ratis deputatus est. Verum Hebræo videtur in-
 dignum, vt qui magna potentia, & diuina vir-
 tute restitutus sit regnum Israëliticum, in cru-
 ce fuerit confixus, tanquam qui omni virtute,
 & potestate fuerit destitutus. nec intelligunt
 propter quem facta sunt omnia, oportuisse pa-
 riter peccatorum fieri expiationem. non ita vi-
 sum est Isaia, qui scripsit, Christum posuisse pro
 delicto animam suam. indeque futurum, vt vo-
 luntas Domini in ipsius manu prospera agat,
 & Dauid. de torrète in via bibit, propterea ex-
 altauit caput. Error autem est, quod duplex ad-
 uentus Domini non attenditur, qui descriptus
 est in Prophetis. in carne, & humilitate: in spiri-
 tu, & potestate magna. afferemus autem nos
 loca apertiora, ne is, qui profitetur fidem, & nõ
 credit, tergiuersetur in sententijs obscurioribus,
 atque in incerta sibi oblata interpretatione. O-
 seas capite primo complectitur primum, & se-
 cundum aduentum Domini. de primo ait. na-
 tum filium vocatum Iezrael, semen Dei. cuius
 sanguinem vltus sit Deus in valle Iezrael. vbi
 mortuus sit Christus. & ibi cessauit regnum, &
 Status Hebræorum. secundus aduentus signifi-

catur in fine capituli, vbi dicitur, magnus futurus dies Iezraëlis, quando Iuda, & Iſraël habebunt caput vnum tantum. ſignificatur & capite tertio; atque quarto vſque ad finem libri deſcribitur. Hinc debuit aduertiffe Hebræus veram prædicationem Petri de Meſſia capite tertio Actuum. qui ait Chriſtum debuiffe pati, vt Deus prædixit per os ſuorum Prophetarum. poſt verò reſurrectionem debuiffe eſſe in cælis vſq; ad tempora reſtitutionis omnium, quæ Deus locutus eſt per os omnium ſanctorum ſuorū Prophetarum ab initio. Vt iam locus Oſcæ non eſt obſcurus, ita apertus eſt Daniel. qui ait c. 9. primum Chriſtum moriturum, poſt diruendam ciuitatem & templum: atque hæc nunquam reſtituenda. poſt ceſſaturum ſacrificium, futuramque abominationem; tandem hanc amouendam; adducendam iuſtitiam ſempiternam, completam Prophetiam, & viſionem in aduentu ſancti ſanctorum. Quod verò abominatio cognoscenda ſit poſt mortem Chriſti maximè fuiſſe in populo Dei, in Chriſtianiſ, docet hîc Daniel: ne quis dicat hanc Prophetiam fuiſſe completam tempore Antiochi. affirmatur à Daniele cap. 12. & in Apocalypſi cap. item 12. duratura abominatio 1260. ſeu 1290. annos. nec fuit cõpleta tempore Craſſi Pompæi, & vaſtationis Hieruſalem, vt quidam Chriſtiani voluerunt. quia poſt euertam ciuitatem, & templū narrat Daniel ceſſaſſe iuge ſacrificium, atque poſitam fuiſſe abominationem duraturam vt dixi. 1260. ſeu 1290. annos. Si iam hæc omnia facta ſunt poſt mortem

Chriſti

Christi. & facta sunt in populo Dei: ergo Christus prius debuit mori antequam restitueret regnum Israel: ergo populus Dei erit populus Christianus, in quo hæc facta sunt, non iam Hebræus. Et in Osea hæc quoque sunt manifesta c. 3. ubi Dominus dicitur acquisivisse sibi mulierem quindecim argenteis, & mensura hordei: iubet ne sit viro alteri: ac se non ingressurum ad ipsam. quod peracturus sit longum iter: interea filios Israël permansuros multos dies sine rege, sine principe, sine sacrificio: tandem filios Israël quaesituros suum Dominum Deum suum, & regem David. Si non intelligitur advenisse prius Christus, antequam restituatur regnum, quomodo dicitur acquisivisse sibi Ecclesiam, iturus longam viam, antequam Israël quaerat Dominum Deum suum? Ergo intelligitur prius venisse, & iterum rediturus postremis scilicet diebus, ut restituat regnum Davidicum, & Israeliticum. Et si instet Hebræus Christum non venisse, cum venerit, necesse erit, ut cum venerit, moriatur, resurgat, eat longam viam, evertantur Hierosolymæ, auferatur iuge sacrificium, & iterum redeat restitutus regnum Israeliticum. Verum cum sint Hierosolymæ eversæ, & cessarit regnum, ac status Israeliticus; atque hæc fieri debuerint post mortem Christi: ergo Christus noster mortuus est Christus promissus. ergo si occisus est Christus, & Hierosolymæ eversæ, atque cultus Dei fuit apud Christianos inque Ecclesia Christianorum posita abominatio ablato iuge sacrificio, quod in eodem

populo restituendū sit: non Hebręus; sed Christianus populus erit Dei populus: atque Christum venisse necesse erit, ac debuisse pati antequam restitueret regnum Israëliticum. Hęc uerbius in Mose significantur: sed quia loca aperta proponimus, Mosē nunc omittamus: uideamusque quę pertinent ad Christum mortuum pro peccatis, & ad primum eius aduentum. Quod venire debuerit prius in humilitate, & non cum strepitu armorum, docemur capite primo Osee. ubi dicitur. tunc miserebor domui Iuda, & saluabo eos in Domino Deo suo; non in arcu, ferro, bello, equis, & equitatu. capite 42. Isaia, ecce seruus meus, innitatur ei, electus meus, in quo sibi complacuit anima mea: dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus proferet. non clamabit, & quę sequuntur. Hęc perpendantur, & inueniantur in Christo omnia: ipsum venisse in humilitate, constituisse Ecclesiam, uocasse in eam gentes, aperuisse oculos cęcorum, adduxisse credētes in suam lucem. à uersu autem nono usque ad decimum octauum exponitur secundus eius aduentus, qui uenit ut uir bellicosus. & à uersu decimo octauo usque ad finem capitis arguuntur ut cęci, qui non aduertunt opus Domini primi, & secundi eius aduentus. Ergo si prius prædicauit Euangelium gentibus; si uenit in humilitate, num fuit ita denunciatus? ac ut ab initio remordiar. num natus est ex uirgine, ut nuntiauit Isaia? num fuit Emanuel? num apparuit filius Dei in doctina, opere, & signis, & in distributione

tributione spiritus Sancti? num filius Dei vocatus est Psa. 2. vbi dicitur, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te? item osculamini filium? & Prouerb. 30. quod nomen filij eius? tu nosti? in Michea capite 5. & egressus eius ab initio, & à diebus seculi. Psalmo. 45. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ cõsortibus tuis. Is. 61. spiritus Domini super me eo, quòd vnxit me. num natus in Bethlehem, vt dictum est cap. 3. Micheæ? num fuit puer in Ægypto, vt 11. Oseæ? num fuit missus Elias ante ipsum, qui fuit Ioannes Baptista, vt fuerat promissio in Isaia ca. 40. & in Malachia 3. & 4? num prædicauit Euangelium æternum? de quo dicitur in Isaia cap. 59. Spiritus meus, qui est super te; & verba mea, quæ posui in ore tuo non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui. dixit Dominus ex hoc tempore, & vsque in seculum. & vt cap. 9. promissum fuit prædicatio in terra Zabulon, & terra Neptalim via maris trans Iordanem Gallileæ gentium? num est Euangelium illud Isaia 52. Quàm speciosi sunt supra montes pedes Euangelizantis pacem, Euangelizantis bonum, prædicantis salutem? Cum doctrina num fuerunt miracula, quæ & Ioanni Baptistæ existerunt signa veri Messia ante denuntiata in Isaia cap. 42. cæci visum recipiunt, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur? Prætermittam dicere de parabolis, de Prophetia in Euangelio, & alijs rebus, quæ pertinent ad doctrinam & veritatē

corū, quæ in vmbrijs Mosaicis consignata sunt; ad passionem, & mortem, & resurrectionem, quam ante Apostolis nuntiauerat, veniam. in proditore iuda num perfectum est illud Ps. 41. Et homo pacis meæ, & qui edebat panem mecum, magnificauit contra me calcaneum? dum fuit captus num illud Zach. 13. percutite pastorem, & dispergentur oues? dum fuit iudicatus, & condemnatus, num illud Psalm. secundo, reges terræ & principes vnà conuenerunt aduersus Dominum, & aduersus Christum eius? num illud Isaia quinquagesimo, corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, & faciem meam non abscondi ab ignominijs, & sputo? num illud Psalmo vigesimo secundo, foderunt manus meas, & pedes meos: diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem? num illud in manus tuas commendo spiritum meum? an num narrat is nomen Dei fratribus suis? in medio congregationis laudat Dominum? num, vt multa omitam, per hunc dicuntur gentes reuocari ad Dominū in regnum suum, vt dictum est capite quadragesimo secundo Isaia. dabo eum in fœdus populi, & in lucem gentium? Si sæpè prædicatur in Prophetis, Christus cū venerit vocaturus gentes in suum populum, & gentes venturas in populum Dei in aduentu Messia, an num necesse est, aut falsos fuisse Prophetas, aut necessariò Messiam venisse? hoc vnum argumentum debet cogere Hebræos fateri Christum fuisse Messiam, Ac ne omnia perquiramus caput

vnum

Unum 53. Isaia proponamus. quem Hebraei volunt Messiam tantummodo bellatorem, annum dicitur ibi de eo. non erat forma ei, neque decor? fuit despectus, & eiectus: vir dolorum, vulneratus, oppressus, & afflictus, sicut agnus ad mactationem ductus, & velut ovis coram rudente non aperuit os suum: abscisus tandem est de terra viventium: mortuus est ubi de reis maiorum criminum sumitur supplicium & inter prævaricatores annumeratus is, quem vos Hebraei appellatis maledictum: & pro prævaricatoribus oravit: à Iosepho diuite conditus in sepulchro. Veniamus iam ad resurrectionem. num fuit illa nuntiata Psalmo tertio ibi. Ego dormiui, & eugilauui, quia Dominus sustentat me? & Psalmo decimosexto. Quoniam non relinques animam meam in inferno, nec sanctum tuum dabis corruptioni? Si non surrexit è mortuis, quomodo dixit Isaia eodem cap. 53. generatione eius quis enarrabit? quomodoque cum posuit animam suam, & se sacrificium pro delicto, videbit semen longeuum, & voluntas Domini in eo prosperabitur? quomodo habebit partem cum multis, & cum fortioribus diuidet spolia, si postquam effudit in mortem animam suam non surrexit? Si Christus non surrexit, quomodo dicitur in Daniele, Christus mortuus post hebdomadas 62. atque post hebdomadas 7. & 62. dux venturus ad reducendum populum, & ad ædificandam Hierusalém? Si Christus non surrexit, quomodo sanguis Iezrael in Osea dicitur visitari super domum Ieu, atque regnum cessari

cessari domus Israel : deinde magnus futurus dies Iezrael, quando filij Iuda, & filij Israël assumunt sibi caput vnum ? Si dicatur in sanguine Iezrael alius intelligi quàm Christus, ergo aliquis futurus nuntiatur, qui fuerit mortuus, & post magnus futurus sit in terris. Verum hoc de nullo alio, quàm de Messia dici potest. Quòd iam debuerit mori propter peccata nostra, & resurgere è mortuis, vt ait Paulus, propter iustificationem nostram, docuit ante Isaias eodem c. 53. inquit. verè langores nostros ipse tulit, & dolores nostros portauit : vulneratus est propter iniquitates nostras: disciplina pacis super eum, & liuore eius sanati sumus. versu octauo ait Deus. propter scelus populi mei percussi eum, & vndecimo. in scientia sua iustificabit iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Sequeretur iam, vt in Mose ostenderetur sacrificium Christi; atque expiatio peccatorum in eius sanguine : item ratio quare, & quomodo in animalibus, & oblationibus sit significatus : sed id demonstrandum erit, quando aperietur Prophetia : quando probabitur Christus assumere in se fideles à primo vsque ad postremum: in se reconciliari omnia per eius sanguinè & quæ in terris, & quæ in cælis sunt. restat verò nunc, vt ostendamus restitutionem & hoc tempore fieri, & per eum Christum, qui descendens è cælo ad nos secundo veniat iudicaturus mundum : atque restitutionem & iudicium fieri secundum illa, quæ narrant omnes Prophetæ, quæque videmus quotidie fieri.

Quòd

Quòd iam hoc tempore fiat restitutio, tria videntur facere, vt certò id credamus. primùm diuisio, & distinctio temporum tradita in propheta: deinde denuntiatio Prophetarum: tum ipsa opera quæ fiunt ipsius restitutionis descripta in Prophetis. Tempora mundi distincta habent Hebræi in suis decem enumerationibus, quarum tres complectuntur tempus ab Adam vsque ad diluuium: quarta tempus promissionis: quinta legis: sexta Prophetarum: septima Christi, & Apostolorum: octaua status constituti Christianorum: nono nouorum Prophetarum. quæ tria tempora Christianorum respondent tribus Hebræorum: tempora baptismatis temporibus circumcisionis, vt percursis his sex temporibus omnino ingrediendum sit in septimum ab Abraham, & decimum ab Adam dictum ab Hebræis Melchuth. quando Messias noster restituet regnum, & omnia quæ sunt regni Messia. Hæc temporis distributio est multis modis posita in Genesi, in Exodo, & in alijs libris Mosis; est in Prophetis: est in authoribus Apocriphis; est in Apocalypsi: vt suo tempore patebit, & constabit nos peruenisse ad nouissima tempora, de quibus vaticinatus est Iacobus capite quadagesimonono Genesim, & Prophetæ, & Apostoli. si Prophetia antiquorum patrum fuit obscura, satis aperta fuit nouorum Prophetarum, qui fuerunt ante quatuor centum annos, & deinceps in Ecclesia vsque ad hoc tempus. qui quæ his temporibus fiunt, nuntiarunt instare. atque ipsa opera iam fiunt resti-

tutionis

tutionis regni descripta in antiquis Prophe-
 tis. atque qui agit illa, est is, qui nuntiauit;
 & qui nuntiauit in Prophetis, est is qui agit.
 est is qui fecit longum iter Osee tertio. qui re-
 diit in nouissimo dierum. de quo ait Isaias
 capite secundo. Ecce in nouissimis diebus e-
 rit mons domus Domini pręparatus in ver-
 tice montium. Micheas primo. Ecce Dominus
 egreditur ę loco suo: descendet & calcabit su-
 per excelsa terrę. Zacharias secundo. Sile omnis
 caro ę facie Domini, qui surrexit de habitaculo
 sanctitatis suę. is est iam Dei filius, Deus, &
 Dominus noster. de quo dictum est Psalmo 8.
 Quid est homo, quod memor es eius, aut filius
 hominis, quod visitas eum. minuisti eum pau-
 lulum ab Angelis: gloria, & honore corona-
 sti eum, & constituisti eum super opera ma-
 num tuarum. omnia subiecisti sub pedibus
 eius. & Psalmo sexagesimo primo. habitabo in
 tabernaculo tuo in secula: sperabo in abscon-
 dito alarum tuarum. dies super dies regis adij-
 cies, & erunt anni eius in generationem, & ge-
 nerationem, habitabo in secula coram Deo.
 Psalmo 89. vbi de Dauide dicitur. Inueni Da-
 uid seruum meum vsque ad versum 31. illa de
 Christo dicuntur, quę nulli hominum tribui
 possunt. cuius humilitas prius indicatur ę versu
 trigesimo quarto vsque ad quadragesimum. Et
 cüm hæc aduertuntur dici de Filio Dei, in quo
 saluati sunt omnes omnium seculorum creden-
 tes etiam aduertitur illud dici de Christo ę Da-
 uide. Dixit Dominus Domino meo, sede ę
 dextris

dextris meis. vt Filius Dei sit, qui sedet ad dexteram Patris, atque simul aduertet doctus Hebræus hunc filium Dei fuisse significatum in ipso Cocma ad dextram posito in figura illa decem enumerationum. aduertet quæ dicta sunt à Salomone in Prouerbijis: quæ dicta sunt in Ecclesiastico de Cocma, & Bina, omnia de filio, & de spiritu Sancto esse intelligenda: atque in filio, & spiritu Sancto esse perfecta, perfici, & perficienda omnia. qui quidem signati sunt in duobus Cherubinis positus super arcam fœderis: quòd mittendi essent à Patre: per quos perficienda essent omnia futuris temporibus, & statibus mundi, vt per eosdem ante perfecerat Pater omnia. Hinc cognoscet studiosus verbi Dei Sanctum Israël, qui toties inculcatur in Prophetis, esse verbum Dei, eius filium, qui per spiritum Sanctum locutus sit in Prophetis. in quibus dum vno in loco sæpius inculcatur nomen יהוה in hoc nomine significari etiam Filium. Vnde ait Pater in Osea capite primo. Domus Iuda miserabor: & saluabo eos in. יהוה אלהיהם hoc est in Christo, in Filio: qui item in fine tertij capitis dicitur Dominus Deus. ac vt intelligas Messiam יהוה Deum, additur & David Rex. Et in Michea. ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël: & egressus eius ab initio, à diebus seculi.

Hinc cognoscimus dum in Mose, & Prophetis sepissimè vno in loco, in vna sententia ter repetitur nomē יהוה indicari Patrem, & Filium,

&

& spiritum Sanctum locutum nobis : atque in vno nomine cognosci vnum Deum. atq; cognoscemus in data lege, & verbo Dei ; in operibus, operationibus, ac actionibus Dei datam esse nobis magnam doctrinam de Deo. de quibus rebus omnibus, ac de earum rationibus non est nunc dicendi locus & tempus ; quòd hæc patefacienda sint in apertione Prophetiæ. Nunc hæc breuiter dicta sint de tempore restitutionis regni, & de Messia, vt intelligant Hebræi quomodo nunc suscipiendus sit Christus ; sequitur autem vt illa ostendantur fieri, per quæ paretur regnum Israëliticum. sed antequàm id fiat, videtur commodum, si simplicioribus satisfaciendo per certa capita repetemus superiora, & ordine perueniemus ad hæc postrema restitutionis regni.

Quando dedit Deus legem, promisit se misurum Messiam, qui loqueretur verba sua, & Prophetæ omnes nuntiarunt eius aduentum, & opera. Hinc concluditur Hebrææ expositionem legis fuisse expectandam à Messia, & post Prophetas Messiam fuisse venturum. venit verò post Prophetas Messias; exposuit legem, egit quæ scripta sunt in Prophetis.

Si neges Christum Messiam, negas Deum facere verbum suum, & opus suum, & præstare misericordiam suam, & firmare regnum suum in Ecclesia, & populo suo in generationem, & generationem, quia aliàs hæc non extant: & ita facis Deum mendacem. Si autem est Deus in his verus, quæ promisit; ergo Christus fuit verus

us Messia, sub quo verbum Dei, opus Dei, misericordia Dei, & eius regnum perieuerat.

Daniel nuntiauit post 62. hebdomadas passurum Christum. quod tempus doctores cognoscunt 400. annorum ab illa Prophetia vsque ad Christum: Si iam Hebraei id non cognoscunt, faciunt Danielem mendacem.

Vnde in Mose, & in Prophetis cognoscimus Deum per Messiam debuisse nouum verbum facere: nullum autem extitit iam à bis mille annis præter id quod factum est per Christum, & sub Christo: ergo verbum Dei, fuit verbum Christi, & Apostolorum.

Quod autem fuerit verbum Dei, quod locutus est Christus, patet & ex regula, quam dedit Deus in Mose. vt qui loquitur verbum cum Prophetia, quæ vera habeat euenta, sit illud verbum Dei. in qua regula cognoscimus discriminè inter scriptores verbi Dei, & alios. quod illi omnes cum doctrina tradant Prophetica: complectantur cum præsentibus præterita, & futura. Doctrina Christi & Apostolorum ita se habet: complectitur cum expositione legis Mosæicæ præsentia, præterita, & futura: vt iam in euentis patuit, & patebit. Ergo constat necessariò doctrinam Christi, & Apostolorum esse verbum Dei.

Quod duplex fuerit nuntiatus aduentus Christi futurus prius in humilitate, post cum magna potestate, patet capite quadragesimo secundo Isaiæ, & nono Danielis: & primo, ac tertio Osee, vt ante ostendimus.

Si Elias mittendus fuit ante Messiam, missus fuit in utroque aduentu. Si nasci debuit ex virgine, & id factum est. If. 7.

Si debuit vocare gentes in populum Dei, & id factum est. If. 42.

Si debuit sanare aegritudines, suscitare mortuos in vitam, & multa miracula edere, & se ipsum exsuscitare è mortuis; & hæc quoque facta sunt, vt ante ostendimus. Vnde quæ Isaias toto capite quinquagesimo tertio narrat: item alibi ipse & alij Prophetæ de passione, morte, & resurrectione Christi, omnia euenerunt in Christo nostro. ac necesse erat, vt in Messia fierent. nec dicendum fuit, ipsum esse maledictum, quòd pepèderit in ligno; quia in hoc benedictionem nobis peperit, vt docet Isaias capite illo 53.

Si hæc non recognoscunt Hebræi in Christo nostro, oportet vt expectent futura in suo Messia. at id tardè fiet, & nunquam fiet. quia non patitur Deus sine suo opere perseuerare populum suum bis mille annos. sin nolunt in quocumque fieri, ergo vanos constituunt Prophetas.

Verum vt non vani fuerunt Prophetæ, ita & Christus apparet verus in his, quæ de se nuntiavit futura, quæ de toto statu Christianorum, quæ de eius secundo aduentu. quæ manifesta futura sunt breui omnibus in toto mundo gentibus.

Vt iam ad secundum aduentum Domini veniamus, habuimus Eliam, qui ante Lutherum nuntiavit adesse Dominum, qui innouet iam statum populi Dei, vt ante per quadringentos

gentos annos extiterunt plurimi, qui eadem nuntiarunt.

Et dum nostro tempore quadraginta annos prædicatum est Euangelium, nec attenditur quid interea concionentur nobis Prophetæ; certè dum ortæ sunt perturbationes Gallicanæ, potuimus aduertere tunc signa fuisse data nobis de secundo aduentu Domini non solum in Euangelistis; sed & in Prophetis, de quibus quidem signis dictum est in libro superiori. quæ habentur capite vigesimo quarto Matthæi, & 13. Marci, & 17. ac 21. Luca. & in Epistola prima & secunda ad Thess. habentur & capite nono Danielis, & libro 4. Esd. capite 5. & 5. & 9. habentur & in Prophetis, qui fuerunt apud Christianos. Nec rectè poterunt negare hæc testimonia Hebræi, quia veritas in euentis firmam reddit eorum authoritatem. Cùm ergo omnia signa visa sint dara de secundo aduentu Domini, non potest à quoquam iam verè negari.

Nec Hebræus, nec quisquam alius rectè poterit obijcere minus Prophetas narrare Historiam nostrorum temporum, & quæ fiunt in secundo aduentu Domini: quòd Prophetæ non propria nomina locorum, & personarum Christianorum, & certa tempora memorèt, de temporibus aiunt se scribere de postremis, de qua ratione dictum est ante: & in apertis libris illa magis patefiet, quantum verò ad personas, & loca attinet, debebunt Hebræi scire Christianos venisse in duodecim tribus filiorum Israel, ut moniti sumus à Mose cap. 22. Deut. vers. 7.

Cum autem habitæ sint denuntiationes de secundo aduentu Domini, & signa eius instantis, & opus restitutionis fiat apud eos, qui sunt Israel, & populus Dei; debemus simul esse moniti ex Euangelistis, & ex capite 40. Isaia. & 3. siue 4. Malachia, oportuisse repeti primum prædicationem Euangelicam, missa prius, ut dictum est Elia; deinde fieri alia, quæ pertinent ad rem bellicam. Et hinc animaduertere deinceps potuimus in vniuersa Prophetia idem duplex opus Domini describi in eius secundo aduentu, prædicationem inquam repetitam Euangelij, & opus bellicum: contentionem verbi, & armorum. in contentione verbi inueniuntur disputationes Euangelicorum, & Papistarum; progressus Euangelij in varijs prouincijs; dira Papistarum inquisitio cum in alijs sacris authoribus significata, tum in Iobo expressa. bellicum opus videbitur cœptum in Gallia, ut describitur in Isaia capite 19. & 20. & 21. & 22. cædes Euangelicorum in eadem Gallia summam exponi capite tertio & 5. item Isaia. capite 24. & 44. Ieremiae, capite nono Ezechielis, capite vndecimo Zachariae, capite 15. lib. 4. Esdra: vbi satis distinctè alia bella futura narrantur, ut etiam capite 46. Ieremiae, & deinceps. In promissionibus Pharaonicis potuisti videre promissiones Papisticas de cultu Euangelij, & pace, atque ita videbis alia, quæ facta, & dicta sunt: quæ fiunt nunc & reliqua, quæ fiunt deinceps narrata in Prophetia. quæque non persequimur memorare, & exponere: quia tem-

pora hæc nostra dabunt omnia exposita, & in superiori libro monuimus aliqua.

Illud dicam futurum, vt cum viderint homines omnia, quæ facta sunt nostris temporibus, sibi fuisse narrata in Prophetis: nec dum illa fierent, dumque ea eadem sæpe legerent, se animaduertisse legisse quæ viderent effici; & vidisse fieri, quæ legerent; exclamaturos singulos illud Prouerbiorum capite 30. stultissimes sum virorum, & prudentia hominum non est mecum: non didici sapientiam. non noui scientiam Sanctorum. dicit Hebræus. Ecce peruentum est à Cether ad ipsum vsque Melchuth, nec ante, nec nunc aduertimus cursum temporum, & operum Dei. Hidelbergæ anno
M. D. LXXIII.

FINIS.

CORRIGENDA.

Pagina 4. Linea 7. minetur. pag. 10. lin. 14. conspiciatur. pag. vi. lin. 12. memoretur. pag. 15. lin. 12. qui. pag. 10. line. 18. reperitur. præterita. pag. 16. li. 3. fecerit. pag. 33. li. 1. (id quod est ab I. saia notatum cap. 45. s.) pag. 37. l. 29. quæ. pag. 42. lin. 32. datum. pag. 43. l. 3. præstaturum. pag. 60. li. 24. hæc. pag. 74. li. 10. futura. pag. 97. li. 14. Deum. pag. 122. li. 4. historia. pag. 133. lin. 7. delicto. pag. 135. lin. 12. suum primum dele. pag. 137. lin. 22. gentium, num. pag. 141. lin. 12. RONA.











